

МИРТЕМИР

Сайланма

ТОШКЕНТ «МАЪНАВИЯТ» 2012

ЎДК: 821
ББК 84(5Ў)6
М57

Ўзбекистон Халқ шоири Миртемирнинг мазкур тўплами-
дан бетакрор ижодкорнинг йиллар синовига дош бериб, ўқув-
чилар қалбидан ўчмай келаётган энг сара шеърлари, «Сурат»
достони ўрин олган.

Бу тўплам шеърят ихлосмандларига, гўзаллик ва эзулик
туйғулари билан кўнглини равшан этишни истаган инсонларга
ажойиб тўхта бўлади, деб ишонамиз.

Тўпловчи ва сўзбоши муаллифи

Фарҳод Ҳамроев

Масъул муҳаррир

Раҳмон Қўчқор

М57

Миртемир

Сайланма / Миртемир; тўпловчи ва сўзбоши
муаллифи Ф. Ҳамроев; масъул муҳаррир Р. Қўч-
қоров. – Т.: «Маънавият», 2012. – 296 б.

ЎДК: 821
ББК 84(5Ў)6

М 4702620204-42
М25(04)-11

ISBN 978-9943-04-151-6

© «Маънавият», 2012.

ЯНГРОҚ ТАНБУР САДОСИ

Йигирманчи юз йилликда ўзбек адабиёти ўз тараққиётининг янги босқичига кўтарилди. Ўтган асрнинг биринчи ярмидаги бадиий тафаккур ривожига жаҳон адабий жараёни тамойилларига асосланган реалистик йўналиш суръатларининг жадаллашгани билан ажралиб туради. Бу даврнинг истеъдодли ёш ижодкорлари асосий эътиборни шахс ва жамият таҳлилига қаратдилар ва давр руҳига жавоб берадиган ижтимоий мазмундор, долзарб асарлар яратдилар. Улар ўз ижоди билан ўзбек адабиётини анча янги сифат босқичига кўтардилар, миллий адабиётни ёрқин ва ранг-баранг асарлар билан бойитдилар, янги поэтик мактаб анъаналарини бошлаб бердилар. Ана шундай ижодкорлардан бири, ажойиб шоир Миртемир (1910—1978) эди. У Фафур Фулом, Ойбек, Ҳамид Олимжон каби етук сўз усталари билан бир сафда туриб ижод қилди. Миртемир ҳам миллий адабиётимизга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшди, унинг қатор асарлари мумтозлик даражасига кўтарилди. Мана, шоирнинг тиниқ ва жарангдор овозига қулоқ тутаёлик:

*Қўшиқларим, сиз учун хижолатлик эмасман,
Сиз ўтган йўлларимсиз, кечган дарёларимсиз.
Сизни мен олтинга ҳам, кумушга ҳам бермасман,
Сиз менинг тансиқ ғазнам, эзгу дунёларимсиз.*

Бу сатрлар гарчи ўтган асрнинг йигирманчи йилларида ёзилган бўлса-да, ҳамон ўз жаранги ва жозибадорлигини йўқотгани йўқ. Ҳақиқий сўз устаси яратган асар ҳамиса ана шундай оҳорли ва мафтункор бўлади.

* * *

Шоир Миртемир Турсунов 1910 йилда Туркистон шаҳри яқинидаги Иқон қишлоғида дунёга келди. Қоратоғ этакларидаги онадек мунис, нафосатли гўшалар ёш ўспи-

рин хотирасига мангу ўрнашиб, унинг узоқ йиллик самарали ижодида доимий ҳамроҳ, шеърларининг дебочаси бўлиб қолди.

*Қари, турғун, гудур Қоратог
Сен гўзални асрар бағрида.
Сендай бўлмас ужмоҳ боғида...
Гулдек борлигингда ҳеч йўқ доғ.*

Аксар ҳолларда марказдан олисда туғилганлар илмга чанқоқ, маърифатга ташна бўлиб, жамиятда ўзининг муносиб ўрнини топишга қаттиқ жидду жаҳд кўрсатади. Ҳамиша шундай бўлиб келган ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолаверади. Илм-маърифат эгаллашга бўлган бу иштиёқ теварак-атрофда рўй бераётган воқеаларнинг кучли таассуротлари натижасида «туғёнлари гўзал қалблар» туғиладиган тарихий бурилиш нуқталарида янада яққолроқ намоён бўлади. Ёш қалблар юксак самараларга эришишга, халқ эътиборини қозонишга интилади, ижодий ўзлигини тасдиқлатиш учун йўллар ахтаради.

Миртемир 1929 йилда Тошкентдаги Ўзбек маориф институтини, 1932 йилда эса Самарқанддаги Педагогика академиясини битириб чиқди. Зийрак, мустақкам тайёргарликка эга бўлган бу йигит кўзга яққол ташланмаслиги мумкин эмас эди. У бир муддат Ўзбекистон Марказий Ижроия Комитети раисининг шахсий котиби бўлиб ишлади. Бироқ қуюндек бостириб келган шафқатсиз 30-йиллар даҳшати Миртемирни ҳам аяб ўтирмади. У «Москва—Волга» канали қурилишига сургун қилинди, хайриятки, у бу қурилишда узоқ қолиб кетмади.

Табийки, бу йиллар шоир учун энг мураккаб йиллар бўлиб, у даврда омон қолишнинг ўзи катта бахт эди. Шоир бу синовларга бардош берибгина қолмай, виждонини пок тута олди ва шунинг учун ҳам бир умр мағрур бош кўтариб яшади. Ҳаёт машаққатлари уни обдан тоблади, зарур тажриба ва билимларни ўргатди, улар эса шоир ижоди билан-да ўз аксини топди.

Тошкентга қайтгач, Миртемир муаллимлик фаолияти билан шуғулланди, қатор таҳририятларда адабий ходим, ёзувчилар уюшмасида адабий маслаҳатчи, йирик нашриётларда муҳаррир бўлиб ишлади. Унинг ижоди бой

ва самарали бўлди. Шоир ўз шеърий мактабини ярата олди, кўплаб ёшларга мураббийлик қилди.

Шоир Миртемир 1978 йилда вафот этди. Вафотидан бир йил ўтгач, «Тоғдек таянчим» шеърлар тўплами учун республика Давлат мукофотига сазовор бўлди.

* * *

1926 йилда ўн олти ёшли ўспирин Миртемир ўзининг ёрқин ва ёдга муҳрланиб қоладиган «Танбурим товуши» шеърини эълон қилди ва бу шеър узоқ йиллар мобайнида шоир ниятларининг сарчашмаси бўлиб қолди. Мана ушбу шеърдан бир парча:

*Борлиққа тарқалсин танбурим товуши,
Бир болқиш яратсин ёш юракларда.
Шавқу завқ кўзғотсин шўх-шўх куйлаши
Ҳаттоки тебранмас тош юракларда.*

*Танбурим торининг янгроқ садоси
Борлиқда умидлар уйғотиб борсин;
Қалбларни эритиб ёниқ навоси,
Ҳар руҳда битмас завқ уйнатаиб борсин!*

Шоирнинг дастлабки изланишларини китобхонлар анча илиқ кутиб олишди. Мунаққидларнинг унинг ижодига берган илк баҳолари пайдо бўлди. Мазкур баҳолар ижобий ва хайрихоҳлик руҳида эди. Бу эса ёш шоир учун ниҳоятда муҳим бўлган куч-қувват ва ишонч бахш этди. Шоир атиги икки йил ўтгач ўзининг «Шуълалар кўйнида» номли илк шеърий тўпламини эълон этди, шундан сўнг кетма-кет унинг «Ғалаба» (1929), «Қайнашлар», «Коммуна», «Бонг» (1932) каби шеърий мажмуалари босилиб чиқди. Шоир Миртемир ҳақида жиддийроқ гаплар айтила бошланди, у адабий давраларда келажаги порлоқ, катта умид бахш этувчи истеъдодли шоир сифатида тилга олина бошланди. Бироқ шоир ижодининг илк даври «даъваткор» адабиёт доирасида ривожланиб, бу асарларда ижтимоий кескинлик, бир қадар сиёсий шиорбозлик мавзуси устуворлик қилар эди. Миртемирнинг дастлабки шеърий мажмуаларида муаллифнинг ўша давр адабиётига хос бўлган, санъатда ижтимоий йўналишни устун қўядиган, борлиқни бўяб тасвирлашга мойиллик яққол сезилиб туради.

Айни пайтда унинг шеърларида тиниқлик, самимият, муҳими, мумтоз шеърӣ анъаналарни давом эттиришга интилиш кузатилаар эди. Мана бир мисол:

*Дейдиларким, шаҳримда бир гўзал бормиш,
Ҳар оқшом боққа кириб мани сўрармиш.
Изларим тополмай оҳлар урармиш –
Гир-гир юрармиш,
Ҳайрон бўлармиш.
Ўлтириб япроқ-ла суҳбат қуарармиш...*

Ўша давр ижодкорлари мавҳум тасвирлар ўз долзарблигини йўқотиб бўлди, деган хулосага келиб, ўз асарларидан эски қолип ва андазаларни сиқиб чиқаришга ҳаракат қилдилар. Бу эса, ўз навбатида, бадий ижодга бўлган устувор муносабатларни қайтадан яратиш, поэтик сўзга янги-ча таъсирчан маъно юклаш, ҳаёт ҳодисотларининг ранг-баранглигини кашф этиш имконини берди. Лекин буни маҳорат билан удалаш ҳаммага ҳам насиб қилавермасди.

Миртемир шеърӣ ижодда ўз сафдошлари, ёш шоирлар билан биргаликда миллий адабий анъаналар, шеърӣ маданият уфқларини кенгайтиришга интилди. Ва буни у муваффақият билан адо этди. Миртемир мамлакатда содир бўлаётган воқеаларнинг кучли гирдобига интилувчан ёш, шеърӣятга муштоқ қалблар нимагаки қизиқса, шуларнинг ҳаммаси ҳақида ёзар эди. Албатта, маҳорат ўз-ўзидан пайдо бўлгани йўқ. Лекин бу уринишларнинг барчаси самимий эди. Кейинроқ шоирнинг ўзи бундай деб ёзган эди: «Шеър – бу юрак дегани, қалбнинг саъй-ҳаракати ва тугёнлари дегани, шеър образ ва образли фикрлаш дегани». Ана шу тушунчага содиқ қолган ҳолда Миртемир ҳам интим лирика, ҳам ўша давр гоёлари билан тўлиб-тошган ижтимоий шеърлар яратди, инсон қалбини ҳаяжонга соладиган ёрқин, баркамол, муҳими, излаш-интилишга даъват этадиган кўпдан-кўп асарлар ижод қилди:

*Тонг елидай саҳарларда
Узоқларга жўнар бўлдим;
Жанг қизиган маҳалларда
Олов каби ёнар бўлдим.*

Шоир ижодида муҳаббат лирикаси алоҳида ўрин эгаллайди. У Шарқ шеърӣятининг энг яхши анъаналари-

ни давом эттириб, ёрқин образлар ва юксак шеъринг намуналарини яратди:

*Кўзларим йўли устида,
Ёр келур, жононим келур.
Меҳри кулиб дийдасида,
Ёр келур, жононим келур.*

*Севганига этмас жафо,
Ваъдасига айлаб вафо,
Сайр этгали боғ босафо
Ёр келур, жононим келур.*

Миртемир ижодида Ватан ҳақида ҳам гўзал шеърлар мавжуд. У Ватан ҳақида чин юракдан, ортиқча дабдаба-бозлик ва сохта ватанпарварликка берилмасдан ёзади:

*Тупроқ остида ҳам зар — ҳамиша зардир,
Кумушни занг босса — кумушдир ҳамон.
Денгиз тубларида гавҳардир — гавҳар,
Чиқар тоғ тагидан қон ҳам бир замон...*

*Ойни этак билан тўсиб бўлурми?
Тутатқи бўлурми юлдуз чўғида?
Айтинг-чи, мард одам асло ўлурми?
Номи қолар юрт қўшиғида.*

Барқарор миллий колорит Миртемир шеърятининг ажралмас унсуридир. У бу борада ҳам алоҳида бир муҳит, ўзига хос кайфият, самимий руҳ ярата олади. Унинг шеърлари майин, дилкаш бўлиб, оҳангига кўра халқ қўшиқлари билан уйқошиб кетади:

*Қора кўзли ва гул дийдор,
Баҳор чоғи мени ёд эт!
Хиёбонда кезар бўлсанг,
Наҳор чоғи мени ёд эт!*

*Қора кўзли, сўлим дилдор,
Сенга айтай сирим ошкор,
Агар кечса кечанг бедор,
Саҳар чоғи мени ёд эт!*

Шоир бир қанча лирик баллада ва дostonлар ҳам яратган бўлиб, улардан фақатгина ўз даврининг воқелиги эмас, балки миллий фольклор руҳи ҳам уфуриб туради.

Унинг насрий шеърлари, сочмалари ҳам ўзига хос. Улардан бири бўлмиш «Қалб тўғрисида» шеърини мисол қилиб келтириш мумкин:

«Боболарим хоки уйқаш-қуйқаш эзгу тупроғим! Эй, ўзл-гимга, ўзбеклигимга кўзгу тупроғим! Қайдан бу балойи но-гаҳон, қайларда эди ниҳон? Қаҳрингми, дағдағангми, на-ҳот бунча титраб-қақшасанг? Наҳот шу жазавангда меҳри дарё онага ўхшасанг? Не ўзи? Ер тагида титанлар жанги бормиди, ўша титанлар ер устида шунча бузғунликка зор-миди?»

Алп элим, бошингни тик тут, бу мушкулотдан ҳам бо-болардек тик ўт! Бошингга юз баттар кунлар тушгани эсингдами? Не офатлар доғ солиб, кунинг мотамга қолиб, қайғуларинг устма-уст жўшгани эсингдами? Бу гал ҳам бало ўтиши аниқ, доғ солса ҳам кетиши аниқ...»

Миртемир бадий изланишларининг тадрижий риво-жи ўша давр ўзбек адабиёти тараққиётининг умумий қону-ниятларини — ижодда реалистик тамойилларнинг қарор топишидан тортиб уларнинг янгиланишигача бўлган жа-раёнларни ўзида акс эттирди.

* * *

Ажойиб шоир Миртемир таржимон сифатида ҳам ўзбек шеърятига салмоқли ҳисса қўшди. Унинг таржимонлик маҳорати туфайли Пушкин ва Лермонтов, Руставели ва Абай, Некрасов ва Крилов, Гейне ва Тагор ҳамда шу каби кўплаб сиймолар ўзбекча «гапиришди».

Ўзининг қарийб ярим асрлик ижодий фаолияти даво-мида Миртемир турли шеърый жанрларда ажойиб, бена-зир асарлар яратиб улгурди. Унинг бутун ижоди — бу ўзбек шоирининг улкан истеъдодидан ёрқин бир далолат бўлиб, ҳали кўп йиллар жозибadorлигини йўқотмайди ва севиб ўқилаверади.

Фарҳод Ҳамроев,
филология фанлари номзоди

* * *

Қўшиқларим, сиз учун хижолатлик эмасман,
Сиз ўтган йўлларимсиз, кечган дарёларимсиз.
Сизни мен олтинга ҳам, қумушга ҳам бермасман,
Сиз менинг тансиқ газнам, эзгу дунёларимсиз.

Менинг дардим-дарддошим, илинжим, қўнгил тинчим,
Сиз билан тирикман-да, менинг қалб чўғим сиз-ку!
Менинг олтмиш беш ёшим – ғуссаларим, севинчим,
Энг ёруғ хаёлларим, менинг бор-йўғим сиз-ку!

Сиз менинг қалқонимсиз. Таянчим, тоғ бардошим,
Сиз борсиз – чўчитолгай на дўзах ва на аёз.
Фақат, фақат халқимга эгилур мағрур бошим,
Халқимнинг ўзи бермиш соз ахир, бу жаранг соз...

ЙЎҚ БЎЛМАС

Озодлик қурбонига

Пардадан қочмишдинг сен,
Гул юзинг очмишдинг сен,
Қоронгини севмасдан,
Эрк сари учмишдинг сен.

Кўнглинг нурга тўлиқди,
Тилакларинг улуғди,
Эй ботир қиз, умидинг
Қуёш каби ёруғди.

Қайнар қон тинди-қолди,
Билаклар ишсиз толди,
Кўпларни қайғу олди;
Кўп кўзлар ёшга тўлди.

Оҳ, бир учқунми сўнди?
Қалблар шунга ўртанди?
Сен кетдинг бу боғчадан,
Бойқуш, қарғами қўнди?

Боғчага бойқуш қўнмас!
Нурли умидлар сўнмас!
Тинч ухла, ботир қиз, сен,
Истакларинг ҳеч ўлмас!

ТУТҚУН ҚИЗ

Эсдалик дафтарларимдан

Қоп-қора кўзинг
Ёшларга тўлмиш.
Ой каби юзинг
Япроқдай сўлмиш.

Маъсум дил – ўйинг
Қайғу-ла доғлиқ.
Тилда дард куйинг,
Йўлларинг боғлиқ...

Қафасда кун-тун
Фарёд этасан.
Синиқ қалб – тутқун
Кимни кутасан?

Ёлғиз... у оҳинг,
Фамли нигоҳинг
Кимса сезмайди...
Надир гуноҳинг?

Эй қиз, замондош,
Сочма кўздан ёш...
Йирт шу пардани,
Нур отсин куёш...

* * *

Кўзингни ўйнатма, кулма, қарама,
Нозли нигоҳларинг керакмас сенинг.
Боғлаб оларман, деб энди ўйлама...
Тортган у «оҳ»ларинг чин эмас сенинг.

Кўп кунлар судрадинг тусмол йўлларда,
Мен-да тилсизларча эргашдим-кетдим.
Адашган эканман, билсам, чўлларда,
Мана эндиликда тушуниб етдим...

Тушундим: у тотли хаёллар – хаёл,
Алданмас бу юрак ширин сўзингга.
Йўқол, эй алдамчи, ёндашма, йўқол,
Термилиш йўқ энди орсиз юзингга!

Жилмайма, қарама, сўзлама менга,
Эски афсонани куйлама менга...

ТАНБУРИМ ТОВУШИ

Борлиққа тарқалсин танбурим товуши,
Бир болқиш яратсин ёш юракларда.
Шавқу завқ қўзғотсин шўх-шўх куйлаши
Ҳаттоки тебранмас тош юракларда.

Танбурим торининг янгроқ садоси
Борлиқда умидлар уйғотиб борсин;
Қалбларни эритиб ёниқ навоси,
Ҳар руҳда битмас завқ ўйнатиб борсин!

Қўлимда танбурим куйлаган чоқда,
Олам яшнаб кетсин ва яйраб ўссин
Бу эркин тупроқда қирмизи гул ҳам...
Умидлар достонин сўзлаган чоқда
Чарх уриб, ҳайрат-ла чаманга тушсин
Кўқдан завқ излаган дардли булбул ҳам...

Ҳар ёққа таралсин танбурим товуши,
Биракай тўхталсин кўзларнинг ёши.
Ташлансин қўллардан қайғулар тоши,
Тугалсин борлиқнинг ҳазин йиғлаши!..

ЧАШМА БЎЙИДА

Бир кўклам тонгининг нозли чоғида
Чашма бўйларида ўлтириб қолдим.
Кўйнимга чечаклар тўлдириб олдим.
Сезардим ўзимни завқ кучоғида.

Кўм-кўк оғочларнинг қалин шоҳида
Қанотли куйчилар сайрашда эди.
Эзилган кўнгиллар яйрашда эди.
Фараҳ юз очарди қалбим боғида.

Соф, кумуш чашманинг сирли бўйида
Ғаму ғуссаларни мен ҳам тўқардим.
Чарчаган танамни енгиллатардим.
Умидлар экардим ғамлар ўрнида.

Тиниқ чашма бўйи – яшиллик кўйни;
Қучар ва куч берар эди менга ул.
Қуёш! Шу чоғларда соч тарқатиб кул.
Табиат бошламиш кўклам тўйини.

Чашма бўйларида қолдим бир тонгда.
Чечаклар куларди шунда ҳар ёнда!..

БОҚ!

Боқ! Шарқнинг булутлар босган уфқида
 ўтлар ёнади...
Ёвузлар булгаган мажруҳ кўксига
 шуъла ёғади...

Замонлар ухлаган узоқ кунчиқар
 Кўзғолиб қолди.
Кенг Шарққа ғофиллик сепган хўжалар
 даҳшатга толди...

Йилларнинг жабрини тортган бандалар
 турган ўхшайди...
Исёнсиз занжирлар узилмаслигин
 билган ўхшайди...

Уфқда порлаган аланга — ўтлар
 кучланар, сўнмас!
Ўлим ёмғирини сепган булутлар
 тарқалар, турмас!..

Боқ! Тутқун кунчиқиш уфқида ёнгин,
Даҳшатга урадир зарбали ёлқин...

КҮКҚИЁ

Қари, турғун, гудур Қоратоғ
Сен гўзални асрар бағрида.
Сендай бўлмас ужмоқ боғида...
Гулдек борлигингда ҳеч йўқ доғ.

Олдин кучар эркалаб куёш...
Кучоғингдан топилмас ҳасрат.
Кенг кўксингда чечак, лола-пат...
Оҳ, на дилбар оппоқ қиё тош!

Жон озиғи унум ўсади
Қуршаб олган олтин қирларда.
Эрталаблар, ойдин тунларда
Кўнгилларни севинч босади.

Шу кун кўнглим ғам нима билмай,
Эй, Қоратоғ қизи — Кўкқиё¹,
Гўдакликдан сенга маҳлиё,
Кучоғингдан кетгим келмайди...

¹ Кўкқиё — Қоратоғ бағрида бир қишлоқ.

ШУЪЛА

Сочма

Жаҳонни чулғаган қуюқ зулмат – оғир, фалокатли қанотларни судраб қочмоқда.

Олис тоғлар орқасидан ўт парчаси алангали чеҳрасини очмоқда, қучоқ-қучоқ ўт сочмоқда.

Уйқу қочмоқда!..

Уйғонмоқда сонсиз ғафлат тутқунлари!

Булутларда қизариш, қуллар қўнглида тошқин...

Шуъла найзалари – қоқ бутоқлардаги хазон куйчиларининг бағрига қадалади – ҳа!

Яшириндилар улар ҳам!

Булутлар қаърида аллақандай мудҳиш хаёлга чўмган улуғвор тоғлар, тоғларнинг гўзаллигини орттирувчи қумуш булоқлар, куз еллари олтин селган увалар, кенг қулочли яйловлар, олтин қирлар – шуъла қучоғида...

Эрк тонги – бу!

* * *

Зулматдан безган юраклар севинчга тўлди...

Кулди...

Ўт парча порлагандан порлаб, ёнади тиниқ кўк бетида!

Табиат умидлар, севинчларга ботади.

Жаҳон гўзаллиги яна ортади...

Яна қушлар олқиш сўйлайдилар сайраб...

Қалблар қайғудан озод... севинч тошади, инсон яйраб.

* * *

Мен – ғафлат қаҳрида титраганлардан...

Бойқушлардан таъна тинглаганлардан...

Оғир қулфатда инграганлардан!

Ғафлат қули эдим мен..

Очилди юмуқ кўзлар!

Кулди сўлғин юзлар...
Шодмен, кўплардек шодмен!
Тилимда – тонг шаънига, эрк ҳурматига шеър тошади.
Қалбимда – янги ҳаётга туганмас муҳаббат ошади...
Биз – шу ёруғ ҳаёт ошиғи!
Севмаймиз қора кечани! Соя-салқинга тоқат йўқ!..
Шуъла шафқат манбаидир! Ғамсиз, қадарсиз эркала-
наман, яйрайман кўплардек!
Борлиқ уйғоқ!
Табиат нур ичида.
Эрк, қутулиш тонгида, ёниқ шуълалар кўйнида, нур
кўйнида қолдим мен!
Ғамлар тарқоқ!
Мен уйғоқ!
Қалбимда тошқин...
Кўнглимда муҳаббат, умид!
Заҳмат чеккан танамни эркалатувчи куёш бағрида,
шуъла кучоғида қолдим мен – кўплар қаторида...
Менга саодат, менга бахт, эрк шунда!..

Тошкент

АНА, БОҒЛАР

Тутқун дўстим, гўзал Қамар, турдингми?
Озод турмуш қучоғида юрдингми?
Сочларингни тўлқинлатиб ўрдингми?
Эркин эллар парвозини кўрдингми?

Ана, боғлар... ана, гулзор, хиёбон,
Ана, ҳаёт япроқ ёзган биёбон.
Кулиб турган шу ҳаётдан ҳақинг ол.
Сен ҳам инсон, сен ҳам инсон, сен инсон!

Қора тарих қонунлари ёнди, қиз!
Қора турмуш дўзахлари сўнди, қиз!
Юракларинг титрамасин барг янглиғ,
Ёз қушлари бутоқларга қўнди, қиз...
Тутқун дўстим, гўзал Қамар, турдингми?
Сочларингни ювиб-тараб, ўрдингми?
Озод эллар юксалишин кўрдингми?
Ана, боғлар...
Ўйнаб-кулиб юрдингми?..

ЭДИЛ КУЛГАНДА

Сочма

Эдил оқади.

Қирғоқларда яшил ўрмонлар Эдил ойнасига боқади. Сув ойнасида ўзларини кўргач, яшил япроқлар бир-бирига сир очади, бир-бирини ўпиб қучади... Ел эса узоқлардан келиб, ўйнайди, учади. Сочларни долғалантириб, тагин қочади...

Мингларча майин долғалар, қўрқувсиз тўлқинчалар ила оқиб ётган сувга қуёш олтин сочлар армуғон этди, Эдил сийнасида мингларча олтин сочлар, ўт чизикларининг ўйини бошланиб кетди...

Сувни иккига айириб бораётган кеманинг ҳайқириги ҳавони тилади. Юраклар ошиқади, талпинади, юраклардаги ғаш ўрнига енгил истаклар тўлади...

Кўзлар кулган қирғоқлар сайрида кулади... Мингларча олтин тўлқинлар билан товушсиз Эдил ҳам мамнун-мамнун кулади...

— Эдил кулади!

...Узоқлар йўлчисидан хабаринг борми, ҳей кураш дарёси! Айт, шу чокда: оқ ўрдулар, оқ тўлқинларингга мазлумлар қонини кўшганда, сендан рухсатсиз кўкрагингга ҳаром оёқларини босганда... жим қолдингми?

Ҳайқириб, тошмадингми? Босмадингми? Тўсмадингми? Ҳануз сақланадими йиллар сири яшил ўрмонларинг кучоғида? Чечакли кунлар учун кураш очганми бу қирғоқларда?

Айт, барчасини сўйла, чечаклар ўсган қирғоқдаги турмуш куйларини куйла. Ҳей қонли йилларнинг тилсиз тарихи — қорамтир сув... эрк элларининг эрка дарёси — Эдил...

Сўйла!

Тўлқинлар ўйноқ...

Тўлқинлар уйғоқ!

Эдил тўлқинлар отиб оқади. Ўрмонлар Эдил ойнасига кулиб боқади. Оҳ, сўнгсиз бағрида олтин чечаклар очилган қора сувга қарасангиз, сўрасангиз! Эдил сизни эркалагандай ўйнатади. Сўйламай, нетмай оқади. Гўё, вақтим йўқ, йўлим узоқ – ўзинг бил, дегандай, бизнинг узоқлар йўлчиси эканимизни билмагандай...

Қирғоқда яшил ўрмонлар бири бирини қучиб туради. Яшил қирғоқлар, қишлоқлар сайри юракларда севинч қуради.

Эдил кўпиклар сочиб, қучоқ очиб, нур ичида кулади...

Эдил кулади!

Эдил

ЧЎЛ

Эсдалик дафтаримдан

Ана чўл: ҳар томон қум,
Тош эрийди гўё мум.
Ялпоқ, ясси тепалар,
Ётади туркум-туркум...
Кенг дала — ҳар томон қум!

Кўролмадим учар қуш,
На садо, на бир товуш...
Адашиб қолсам агар,
Неткум ташна ва беҳуш?
Кўролмадим учар қуш.

Сув бўлса-чи, кошки сув!
Битарди жимлик, уйқу...
Йўқликка қочар эди
Йиллардан қолган қайғу...
Сув бўлса-чи, оҳ, сув, сув!..

Чўл ана, қум ҳар ёғи,
Бу ерлар дўзах чоғи...
На қуш, на товуш.... ётар
Туркум-туркум қум тоғи,
Чўл,
 жим...
 тош, қум ҳар ёғи.

Туркистон

ОЙНИСА

Сочма

Ёшлиги эсида.

Қайғусиз ўйнар эди шу оқар дарё бўйларида... Юзлари очик, кўзлари ўйсиз, эркин-эркин яйрар эди шу яшил дўнгларида...

Баҳосиз ёшлик чоғи эсида.

Ёшлик ўтди. Бўйи етди. Кир одат уни зиндондек ҳовлига солди. У чиқолмайдиган, қувнолмайдиган Ойниса бўлиб қолди.

* * *

Отаси даладан қайтади-ю, ҳўкиз ҳайдаб яна кетади. Бувиси қари, сочлари оқ, юзларида ажин, тасбеҳ ўтириб куни ўтади...

Қиз...

– Қиз – дард билан йўлдош, оталарнинг гўё бағритош?

Гўё қиз инсон боласи эмасу ичкари учун яратилган буюм.

Тош!

Бу, олчоқ қонунларнинг қалби қора бир тош...

* * *

Тирқишлардан қараб қолиш одат бўлди, юраги армонлар-ла тўлди...

Очиқ юзли қизлар ўтади; чақчақлашиб ўтади, қора сочлари елларда елпираб ўтади. Тоғ еллари эрка қизларнинг кулар юзларидан ўпиб-ўпиб кетади.

Ойниса – ўзи ўсган гўзал тоғларда, ошно қирғоқларда очилиб юролмаса, эрка қизлардек тоғ янграгиб кулолмаса...

Армон эмасми бу?

Хўрлик эмасми бу?

...Тоғ бошини оқ булутлар қучди. Салқин еллар гўё қанот боғлаб учди.

Қиз қалбида ҳам тўлқин уйғонади унга қараб турганда, қалб ошиқиб-ошиқиб тўлғанади...

Завқ — умид топади қарашдан қиз. Эрк, бахт жилваси бор шу қирмизи тўлқинда.

Тоғларга табассум сочган қуёшнинг олтин шафақлари сувларда чўмиб ўйнайди. Узоқ-узоқларда, қуёш ботар ёқларда қонли булутлар, ўтлар тўлқини кўкни қизартиб, қорайди...

— Ой... сааа, Ойса... юввв.

Бувисининг бўғиқ товуши қайта-қайта янграса ҳам, тирқишдан қарайди боёқиш. Қарагиси келади; ана у бинода шаҳардан келган эркин қизлар, эрка ўғлонлар борлигини Ойниса билади...

Ойниса ҳам шу даврага аниқ келади...

Шоҳимардон

СУВ ЁҚАЛАБ...

Сочма

Сув ёқалаб келиб қолганим бу чечаклар уваси шунчалар гўзал, дўстим! Бир ёғи: бағри арча ўрмонлари-ла тўла буюк тоғлар, бир ёғида ўлим даҳшатин сўйлаб тургувчи учуримлар, қоялар. Яшил дўнглари!.. Баланд жардан қараб турсанг, чуқурликда дарё. Ён-беримда райҳонлар, ялпизлар, гуллар... Аста-секин куйлаб, ошиқиб оққан кумуш ирмоқ шалолача бўлиб дарёга қуяди, табассумкор қуёш — япроқлар, тўлқинларни қучиб суяди...

Дўнгларида, сайҳонларида кўклам гуллар очмиш-да, қушлар маст-аласт ўқийдилар. Ялтироқ харсанглар қалин яшилликлар, сунбуллар, япроқлар қучоғида фарқ. Оҳ, шу тошларга ёнбошлаб табиатнинг бу гуноҳсиз, қанотли шоирларининг юрак наволарига қулоқ солсанг, ўйласанг... юракка қувват, севинч, мадор тўкади холос бу ёз чоқларида... Чексиз бир завқ қонларга қўшилиб ўйнар каби...

Бу...

Бу нақадар софлик, ёруғлик!.. На ярашиқли яшиллик бу? Нақадар юксалган гўзаллик бу ҳей, табиат!

Ботиб бораётган қуёшнинг олтин шуъласи рақсга тушади. Тоғ қушлари, қайгадир, уюр-уюр учади. Кечки салқин ҳаво танни бутун ўраб қучади. Ҳамон кўз ола олмайман бу гўзалликлардан...

Шоҳимардон

ФАРФОНА

Сочма

...Кечаги фоже кунларимни сўрамай қўя қол!
Ундан бурунгиси эса, яна мажҳул, яна машғум.
Неларни кўрмади бошим... не балолар келмади мени
излаб?..

Кўп замонлар мени қарши олган ёлғиз қайғу бўлди;
кунимга бахтсизлик тўлди.

Оҳ! Ўтмишимнинг қоралиги, чиркинлиги, оғирлиги...

Қалб яраларини очмай, сўрамай қўя қол!

Бу кунни сўрасанг-чи, мендан бу кунни...

Гуллаб, чечак отиб, гўзаллигим ортади борган сайин...
мени қуёшли кунлар бағишлаган бахт кулдирыпти, озод
иш иродаси, сийнамда гул ҳаёт қурыпти...

Бу кунимдан, бахтимдан сўра менинг!

Қирларимда ўйнаган ўт оочлар, инон! – Менинг
ишончим, кўркимдир!.. Ўсиб ётган сурурларни кўр, оқиб
ётган нурларни кўр... гурурларимни кўр, эрк олган қора
сочлар, саноқсиз иш оналарини, эмгак қизларини кўр...
Уларнинг шу эрки, ишон! – Менинг ўз эркимдир...

Далаларим бағрини оч, тоғларимга қўл сол.

Бари, бари, бари бор менда...

Бу кунимдан сўра...

Кел, бахтимдан – кулар ҳаётимдан сўйлай...

ТИНГЛА ҲАЁТ!

(Созчи қиз)

Сочма

Тингла ҳаёт!

Тингла, қирғоқсиз денгиздай чексиз коинот...

I

Соз куйлайди...

Талвасаларга тўлиб куйлайди соз; тошиб куйлайди соз... сўнгсиз бир дoston бошлагану тутатолмайди, сирли бир тарихнинг саҳифасини очгану тамом этолмайди...

Титраб-титраб йиғлагандай, талвасаларга тўлган ярали бир юракнинг талпинишларидан сўйлагандай...

Оҳ, шу чоғда унинг қорамтир юзига боқсангиз, ҳасрат чизиқларини кўрар эдингиз. Жингалак қора сочлар очик юзини ва елкасини босгану ғам чизиқларини беркитмоқчи бўлади.

Шу пайт унинг кўзларидаги маънони ўқимаслик мумкинми?..

Тингла, қирғоқсиз денгиздай, коинот... тингла, ҳаёт! Ранжиган юракнинг мунгини, ўтган умрнинг ёниқ достонини тингланг! Куйлаяпти у, бахт кутган ҳаётни эслаб сўйлаяпти. Бахт келтиришда, боғлар яратишда йўқолган мингларни ўйлаяпти. Қонларда қолиб кетган йигитларни соғинади, чоғи... балки унинг суйгани бор эди, шулар орасида.

II

Тўхта, ҳей.

Бир дақиқа тўхтаб, тингла унинг бахт кўшигини... Тўхта, шўх бир дoston боғлади созчи қиз...

Тўхта, ҳей!

Тўхта, қуёш!

Эшит, сўнгра тонг чоғидаги шеърятингга қўшиб со-
чарсан унинг қўшиғини...

Тўхта ел, тонг даракчиси, тўхта!!

Эшит, элларга тарқатиб юрарсан сўнгра унинг бу қўши-
ғини...

Тўхта, ҳаёт!

Тингла... кўзлардаги сўнгсиз мунглар қанотсиз учкун-
дай... Юраклардаги тугунни сўнгги куй ечгандай... у, шу
дақиқада, шу онда суюнчларда қулоч отяпти, соз ингра-
масдан, ўйноқи куй сочяпти...

Чал, қиз!..

Чал! Олдинги товушлар мунг берган эди, сўнггиси давра
айланага фараҳ сочди... Чал, юракларда кураш завқи уйғо-
тиб!.. Чал, томирларда қон ўйнатиб!

Чал, бахт элларининг созчи эркаси!

Чал, бўлажак енгишлар ва суюнчларнинг даракчиси-
дай!..

Чал, шўх куйларингни!..

Тингла, ҳаёт! Тингла, ҳей, қирғоқсиз коинот!..

ШУ ҚАДАР МАҒРУР, ШУ ҚАДАР БУЮК...

Сочма

Шонлар, бахтлар, саодатлар очари қайда?

* * *

...Шу қадар кибор, шу қадар мағрур бу тоғлар...

Шундай мусаффо — қўл урилмаган гўзалликлари борки...

Табиатнинг ҳашам ва буюклиги порлаган юксак бир даргоҳи ё даҳшатлар, учурумлар ва тансиқ дафиналардан қўйма бир боргоҳимикин бўлмаса.

Тонг — шу туташ тоғлар орқасидан отса, қуёш шу юксак қоялар кучоғига ботса... қандай эркин, қандай ўктам хоҳиш у?..

— Табиатнинг қалби, ифтихори бу кўркам тоғлар, эркам! Чиройли, мағрур ва осуда!

Мен табиатнинг ваҳший сийнаси, мен йилларнинг — ўзгаришларнинг муқаддас фаҳри ва дафинаси, дейдигандай менга қараб...

Мағрур инсоннинг мағрур иродаси олдида не жавоб айтаркин; осуда меҳнатнинг — ишнинг қудратини билса нетаркин...

Инсон...

Ёлғиз инсон ғурурланса бўлади. Ҳаёт — фақат инсон меҳнатидангина кула олади! Табиатнинг ифтихори гумроҳ тоғлар бу шон эгасини билмайдими, кўрмаганми?

* * *

Саодатлар, сурурларнинг очари кимда?

Худди шу қаршимдаги тоғ-тошларга титроқ солишга, худди шу мағрур қоялардан йўл очишга қодир бир кучни мақта! Гўзалликка гўзаллик бағишловчи, бузиб-ахтариб, ағдариб саодат яратувчи бир қудрат билан мақтан!..

У бўлса: инсондир...

Ҳаёт, ўраз, сурур, сафо очари инсонда...

Шу қадар мағрур, шу қадар гумроҳ ва юксак!..

Шу қадар осуда ва мамнундай бу тоғлар...

Ёлғиз ўйла-чи, эркам! – Мағрур меҳнат иродаси қар-
шисидан не жавоб бера олади... У қўзғалса, нучук шу улуг-
ликда, шу тўлаликда қолади?..

* * *

Ҳаёт, сурур, саодатлар очари...

– Инсонда!..

НУРХОННИ ЙЎҚЛАБ...

Отинг чиқди, ўзинг қаёқда?

Сенсиз оҳанг таралди бу кеч,
Сенсиз нашъа яралди бу кеч,
Отинг чиқди...
Енгил йўргалаб,
Гўё боғчаларда оралаб,
Чечакларни териб тақмадинг;
Мамнун табассум-ла боқмадинг...
Отинг чиқди...
Ўзинг қаёқда?

Саҳналарда сен мавж урганда...
Қўлинг ёзиб юришларингдан,
Қуш каби чарх уришларингдан
Оғир, узун бир шеър ўқирдим...
Зотан, ўзинг тутқун қизларнинг
Дил сирини очар эдинг-да,
Дардларини сочар эдинг-да...
Мен бу сирни очиқ кўрардим
Саҳналарда сен мавж урганда.

Қон-ла ўсган қонхўр кўзида
Уйғондими ўша ёвуз ўч?
Оҳ! —
Нечоғлиқ ваҳший — ёвуз куч,
Бир чечакни узди ва отди!
Оғир алам...
Саҳна эркаси
Мангу, мангу, мангу кетибди...
Эркалаши мангу битибди...
Қон тошибди қонхўр кўзида...

Очиқ саҳна гуллар очганда,
Сен бўлмадинг...
Кўплар қалбида
Оғир қайғу ётди шу онда...
Отинг чиқди...
Нурга ботган қиз!
Боғчаларда қувнаб, оралаб,
Чечакларни узиб тақмайин,
Мамнун кулиб, ўйнаб боқмайин.
Қайда қолдинг?
Қайга йўл солдинг?
Бу кун саҳна шеър сочганда?!

Отинг чиқди, ўзинг қаёқда?

ДАРЁ БЎЙЛАБ...

Сочма

Сочларим билан ўйнашган шўх шамол!

Менинг наъраларимни, жаҳон ичида жаҳонлар ярата-
ётганлигимни жаҳонга сўйла:

– Ернинг меҳвариди, қонлардан байроқ қадалган ўрни-
да қадоқ қўллар саодат яратмоқда. Жаҳонларнинг муҳаб-
батини, қалбини қалбига қаратмоқда!

* * *

...Зардарёнинг ҳовлиққан, шошган шўх тўлқинларига
қараб ўтирганда, шўх хаёлларим узоқларга қочади. Бир
нуқтанинг ўзида мозий қон саҳифасини очади:

– Қон!

Она боладан, бола ҳушдан айрилмиш...

– Нон!

Суяклар тоғ-тоғ, айланада юрак ёрувчи оғир дод, фиғон...

– Ноо-о-оо-н!..

Кимлардир масъуд-масъуд ишрат чолғуси чалади. Ким-
лардир қон дарёларига қараб қулади, завқларга тўлади...
Зарафшон бўйларида кезаркан, қон бўлиб оққан зараф-
шонлар эсга тушади, қонларим қайнаб тошади.

Тағин уруш шарпаси... ўлим шарпаси.

Тағин қиличлар ярқираши, танклар гуриллаши...

Тағин жонсиз бургутлар бўш қалбга ўлим юклаб, қанот
қоқиш олдида!..

Тағин қонлар дарё-дарё бўлиб оқиш олдида...

– Ўлим таронаси...

– Бу!..

– Бу – башариятга не беражак?

Бу – ўлиб битишдан, далаларда суяк тоғлари бўлиб
қолиб кетишдан миллион-миллион меҳнат эли не бахт
кўражак?!

...Эсларда тургандир. Қон ўқитган сабоқлар қалбни
мангу ўрин қилгандир...

Алданмас!

Йилларнинг онги, исёнкор асрларнинг дарси макр
оловида писқиб ёнмас!

Сочларимни учириб ўйнаган шўх ел, кучли ел!

Менинг наъраларимни жаҳонга соч:

– Ернинг меҳварида, қон байроқ қадалган ўринда
пўлат қўллар дақиқалаб саодат йўлларини очмоқда...

У – темир ирода эгаси: дақиқалаб зафар кучмоқда...

– Олға учмоқда!..

– Учмоқда!

Самарқанд

БИР ГҮЗАЛ

Кўшиқ

Дейдиларким, шаҳримда бир гўзал бормиш,
Ҳар оқшом боққа кириб мани сўрармиш.
Изларимни тополмай оҳлар урармиш —
Гир-гир юрармиш,
Ҳайрон бўлармиш.

Ўлтириб япроқлар-ла суҳбат қурармиш...
Ишқ учун осмас кимса мени, деб, дорга —
Баъзан қўлин чўзармиш мунгли дугорга,
Соғлиқлар тилар эмиш олисда ёрга,
Асл хушторга,
Ҳажрида зорга...
Саломлар йўллар эмиш бу интизорга...

ЯХШИ ШАҲАР

Ойнисанинг хати

Бир фикрда эдик иккимиз
Ва мен такрор этдим ҳар сафар:
— Ки дунёда эҳтимол ёлғиз
Яхши шаҳар — биз турган шаҳар.

Хизмат битар, қайтамиз уйга,
Ҳар қадамда шилдирар сувлар.
Шуълалар рақс этар ҳар куйга,
Кўнгилда мусаффо туйгулар.

Биз атайлаб пиёда юриб,
Йўл соламиз шаҳарчамизга.
Энг юқори устунда туриб,
Ғазал ўқир радио бизга.

Олқиш ўқир ёз шуълалари
Учиб, кўниб тол бошларида,
Олқиш ўқир биракай бари
Боғ, япроқлар, гуллар, қушлар-да.

Биз сен билан бир фикрдамиз
Ва мен такрор этдим ҳар сафар:
— Ки жаҳонда якка ва ёлғиз
Яхши шаҳар — шу бизнинг шаҳар.

Қиш тонглари... Ҳаволар аёз,
Тўда-тўда кетамиз ишга.
Қор парчалар қилади парвоз,
Ел саломлар келтирар қишга.

Шуъла чизиқлари музларда
Ҳали бутун сўнмасдан туриб,

Дадил одим ташлаб йўлларда,
Иш вақтига борамиз кириб...

Хизмат кутиб қарши олади,
Суюнч тўла, бахт тўла ҳаёт.
Кунлар янги ҳис-ла келади,
Яхши кунлар айланур қат-қат.

Бир фикрда эдик иккимиз,
Бу сўз бўлди такрор ҳар сафар:
— Шу дунёда ягона-ёлғиз
Яхши шаҳар — биз турган шаҳар.

Суйдик, яхши кўрдик, қўйнида —
Қувнаб юрдик. Сўнгги бир кеча
Хайрлашдик бекат ёнида...
Қараб қолдим узаб кетгунча.

Булутлардай қора тутун отиб,
Учиб кетди улкан паровоз.
Рўмолимни елларда ўйнатиб,
Қанча турдим тип-тик — тикиб кўз.

Улуғ шаҳар ўзи ўрнида,
Ҳамон шундай яқин ва азиз.
Бироқ унинг шовқин қўйнида
Сайр этаман сенсиз мен ёлғиз.

Биз сен билан бир фикрдамиз,
Бу сўз бўлди такрор ва такрор:
— Ер устида якка ва ёлғиз
Яхши шаҳар — биз турган шаҳар.

БАЛКИ...

Хайрлашдим муюшида кўчанинг:
— Хайр, раҳмат... Унутилмас яхшилик!
Эшик очди... ёруғ қўйни кечанинг —
Барно қизнинг сочи янглиғ кўп силлиқ.

Хайрлашдим, ўпдим, жаранглаб кулди,
Юлдузлар нур тўқди кетар йўлимга.
Қалбим бир севинчга парвона бўлди,
Севиб қолдим.
Балки бу қиз...
Она бўлур туғилажак ўғлимга.

ЎҒИЛ

Тонгда кирдим чаманзоримга,
Барглар билан ўйнар ел майин.
Гул боғладим хаста ёримга,
Хурсандлигим тошар дам сайин.
— Ўғил қутлуғ, — дейди жиддий чол,
Фурури барқ урар кўзида.
— Қутлуғ ота, — дейман заб хушқол,
Жиндак ҳаё аён юзимда...
Бир даста гул қўлда, кетаман,
Ўғил туққан хушрўй, қайдасан?
Юрак ўйнар, кўча ўтаман,
Оҳ, шу фурсат қандай ўйдасан?
Чақалоққа меҳрингни қўйиб,
Кўз соласан балки ҳар минут.
Фурур ила боқасан тўйиб,
Дилга дейсан: ғуссани унут...
Гунча очган сўлим навбаҳор,
Кутганимдан келтирди дарак.
Товланади барқут боғ-гулзор,
Кўшиқ айтар йўлда шаршарак.
Гул кўтарган қиз дуч келади:
— Туғруқхона, ҳой синглим, қайда?
У шодумон ва шўх кулади:
— Хиёбондан бурилган жойда.
Жаранглайди кулги кўчада,
Аста кўнар гуллар баргига.
Қувончим мўл, бўлибман дада,
Ўғил яхши ота кўркига...
Куйла, кўнглим! Ана онаси,
Ором олур, қошлари қиё.
— Жиндак кутинг, — дейди дояси, —
Бир ўғилки, кўзга тўтиё...

– Салом, сулув, салом, сумбул соч,
Гулдастани ол, эмас гуноҳ.
Ватандошим, ўғлим, қўлинг оч,
Бир ўпайин, меҳримга гувоҳ...
Улғаярсан, кулгуси новвот,
Юртинг тенгсиз, асл гул диёр.
Ҳар қадаминг — порлаган ҳаёт,
Эл бахтиёр, сен ҳам бахтиёр...

Ёз келди, жўралар, ўлкамизда ёз.
 Боғларда сайрашур қушлар хушовоз.
 Далалар ям-яшил, тепалар яшил,
 Ҳовлиқма жилғалар, оҳ, нақадар соз!
 Кезгали ажиб жой тоғ этаклари:
 Сўлим ва соядор чинор таглари,
 Йўлимизда ётар даралар, сойлар,
 Қизғалдоқ, райҳонлар, чўл чечаклари...

Жўралар, овлоқларга,
 Ям-яшил яйлоқларга,
 Табиат гўзаллиги
 Яшнаб турган ёқларга!

Кўкси хазинага лиқ тўла Чотқол,
 Тўқайларда лак-лак ари тўплар бол.
 Тунга ёруғ берур, тупроққа мадор,
 Чирчиқ ҳикматига кекса дунё лол...
 Янги жилға оқар Лоғон чўлида,
 Балиқлар ўйнашар Куббон кўлида.
 Каттақўрғонда ҳам Байқолдай денгиз,
 Янги дарё Ватан ўнгу сўлида.

Жўралар, бундай соз ўлка қайда бор?
 Қаён борма, бунда топарсан дўст-ёр.
 Ёз келди, ғанимат соз ойлар келди,
 Шўх, ёш сайёҳларга йўллар интизор...
 Кўз тугар овлоқлар, кутар яқинлар,
 Сурхон саҳролари, кекса оқинлар.
 Ўрмонлар, денгизлар, дарёлар, қирлар,
 Шамоллар, шовқинлар, булут, чақинлар...

Жўралар, овлоқларга,
 Ям-яшил яйлоқларга,
 Табиат гўзаллиги
 Яшнаб турган ёқларга!

КУЗ

Кеча ёруғ, тўлин ой елкандек юзар,
Тўп-тўп юлдуз пирпирар, жилва кўргузар,
Еллар шўх, ўйнаб тинмас, баргларни узар,
Кўз илғайди гўёки олам-олам зар...

Ҳаво аёз, кўк тиниқ, ясси тоғлардан,
Ой остида товланган заррин боғлардан,
Куз кўйнида мудраган кенг ўтлоқлардан,
Кўшиқ янграб пахтазор, нам тупроқлардан...

Юртим ҳуснига тўймас, юлдузлар боқар,
Куйлар бахтиёр авлод, садолар оқар,
Залларда, клубларда чилдирма қоқар,
Куз нағмаси дилларда завқу шавқ ёқар.

Келади қўлтиқлашиб тунда икки ёр,
Бир-биридан севимли, гўзал, бахтиёр.
Оқ тунда ажралолмас, жўшқин ишқи бор,
Қандай гўзал бу Ватан, яхши бу диёр!

Тотли бўса, хилват тун, ваъда, ширинсўз,
Ой ёруғи остида ёнар қора кўз,
Ёнар илк бўсалардан гул ёноқ, ой юз –
Нақадар шоирона, на саз келдинг куз!

Тоғларда ол туғ тикар қуёш тонг чоғи,
Ҳали-бери қайнайди дала қучоғи;
Республикам – гурурим, эй эрким боғи,
Камолингга етасан, бахтим чароғи!

Шоир саз ола чиқар шўх сой бўйига,
Куйлари таралади фасл тўйига.
Жўр бўлур шўх наслнинг шўх-шўх куйига,
Қуёш ҳам кўз узолмай, кулар куйига...

ОЙСУЛУВ

Бўз тўрғай соз ғазал ўқир
Яшил дала бўйлаб.
Она бўлса алла ўқир,
Қизи бахтин ўйлаб.

Ой шуъласи япроқларда
Сапчиб ўйнар шошқин.
Алла айтган дудоқларда
Она меҳри тошқин.

«Яшил қўйлак кийди осмон,
Яшнар тўп-тўп юлдуз.
Ҳордиқ олгин, Ойсулужон,
Хўп ўйнадинг кундуз.

Эрка қизим, тинчинг олгин,
Кўзларингни юмгил.
Уйқу келди — ухлай қолгин,
Тўшагингга чўмгил.

Баҳор чоғи ғозлар ўтар,
Қаноти оқ, кўркам.
Қишлар ўтар, ёзлар ўтар,
Сен ўсарсан, эркам!

Энг чиройли қиз бўлурсан,
Қирқ кокилли қизчам.
Чевар қиз, деб ном олурсан,
Бўлмагайсан ҳеч кам...»

Бўз тўрғай соз ғазал ўқир
Яшил осмон бўйлаб.
Она шундай қўшиқ тўқир
Қизи бахтин ўйлаб.

Аммо чевар бўлмади қиз,
Тикмади у кашта.

Пардаларда қолмади қиз,
Бурро бўлди ёшдан.

Гўзал бўлди, ойдаи бўлди,
Мақтабида — аъло.
Қоши қора, ёйдаи бўлди,
Кўзлари ҳам шахло.

Самолётлар гувлаб ўтар,
Ойсулужон бирга.
— Ойсулужон унда нетар?
— Учиб тушар ерга!

Ана, чодир ёйди қанот,
Каптар каби оппоқ.
Талпинади жўшқин ҳаёт —
Каптардан ҳам шўхроқ.

Қизгинани кўрмас она,
Учиб келар қайдан?
Осмон — юз қат болохона,
Қизи келар ойдан.

Тегиб ўтар оқ булутга,
Ипак қанот — чодир.
Учиб кетди қандаи юртга
Ойсулуждай ботир?

Ўз юртининг осмонида
Учиб ўйнар лочин.
Қувноқ, порлоқ замонида
Қувнар, яйрар лочин.

Онагина кутар тун-кун,
Ойсулужон қайда?
Ойсулужон учар букун
Осмондаги ойдаи.

Ўн тўрт кунлик ойдаи бўлиб
Онажонга қайтар.
Ўйнаб туриб, кулиб-кулиб,
Ҳикоялар айтар.

Бўз тўрғай бир нағма ўқир,
Қушлар учар куйлаб.
Қиз мардона қўшиқ тўқир
Тиниқ осмон бўйлаб.

Самоға термилиб боқдим кечаси...
Само чексиз, яшил далага ўхшар.
Тўлин ой кечанинг оппоқ гунчаси,
Ҳар юлдузи қирмизи лолага ўхшар.

Адирда юрганман наврўз айёми,
Адир чексиз, яшил денгизга ўхшар.
Шу қадар чечак мўл, топилмас номи,
Ҳар барра қизғалдоқ юлдузга ўхшар.
Ям-яшил самонинг кўрки – юлдуздир,
Ям-яшил даланинг кўрки – қизғалдоқ,
Тўқайзор кўлларнинг кўрки – қундуздир,
Баланд тоғлар кўрки – чўққилари оқ...

Салқин булоқлардан қонар йўловчи,
Гул очилса, боғда булбул нағмакор.
Жайрон ҳасратида йўл кечар овчи,
Ошиқнинг дардини сўйлар ғазал, тор...

Қора кун келганда дўст келади илк,
Номард дўст – душмандан баттар жафодир!
Йигит кўрки эса мардлик, тантилик,
Ақли расо ёрнинг кўрки вафодир.

ЮРТ ҚЎШИҒИ

Қанча йироқ чопса чарчамас тулпор,
Қанча йироқ оқса қуримас булоқ.
Майса қулф урганда маст бўлади нор,
Нафси ёмон киши бўлур қурғулоқ...

Тупроқ остида ҳам зар — ҳамиша зар,
Кумушни занг босса — кумушдир ҳамон.
Денгиз тубларида гавҳардир — гавҳар,
Чиқар тоғ тагидан кон ҳам бир замон...

Ойни этак билан тўсиб бўлурми?
Тутатқи бўлурми юлдуз чўғида?
Айтинг-чи, мард одам асло ўлурми?
Номи қолар юрт қўшиғида...

СЕНИ, БОЛАЛИГИМ...

Қушлар чирқиллашур, тўп-тўп учишур,
Кўкка кўтарилур катта йўл чанги.
Боғда юрганимда ёдимга тушур
Болалик кунларим, умримнинг тонги.

Ҳар япроқ, ҳар новда, норасида шох
Баҳор оғушида рози, беармон.
Гуллар жилвасидан товланади боғ,
Гунафша, гулсафсар, пушти, нафармон.

Баҳор болалигим каби беғубор,
Табиат ижоди шундай аслики...
Шудринг маржонлари тақмиш сабззор,
Сувларга узалмиш толларнинг илки.

Капалаклар учар гулзор айланиб,
Атлас қанотлари кўзга жилвагар.
Гуллар дудоғидан сўришар қониб,
Жавлон уриб ўтар туркум кабутар.

Савлатидан мағрур якка қайрағоч,
Далдасида ўйнар икки мусича.
Лой ташийди шифтга бир жуфт қалдирғоч,
Нили муборақдан келишган кеча.

Ўша уялардан айтишар қўшиқ
Ҳадемай чиройли палапонлари.
Учишар, қўнишар, ўйнашар шўх-шўх
Она қалдирғочнинг болажонлари.

Куз фасли кўргандим, бўшди бу гўша,
Сийнаси сабзалар мавжидан гулгун,
Яна ялпиз ўсмиш, бултурги ўша,
Излаб ўз ўрнида учратди бугун.

Демак, болалигим кетмадинг йироқ,
Мен сени гулларнинг баргида кўрдим,
Ҳар хил суратларга кирасан, бироқ
Мен эса кўп кунлар ахтариб юрдим.

Дўст тутгансан қуёш шаршарасини,
Баҳор сумбуллари, сумбул япроғи
Сенинг жилвангмидир? Кўрдим мен сени
Қуёш чехрасида субҳидам чоғи.

Она чиройида барқ урган зиё
Фарзанд яноғида бўлади пайдо.
Сени, болалигим, мен кўрдим боя
Баҳор дийдорида равшан – ҳувайдо.

Қушлар қўшиғидан келди овозинг,
Бу қўшиқ нақадар яқин созимга.
Сувларнинг нағмаси у жўшқин созинг
Шу қадар ошино, жўр овозимга.

Эрта тонг салқини, қуёш кулгиси,
Шафақ латофати, булоқ дийдори,
Оналарнинг меҳри, падар суйгиси,
Ҳаёт малоҳати – жилванг диёри!

Демак, болалигим кетмабди йироқ,
Жилваси шафақда, гуллар рангида.
Хил-хил суратларда кўринар, бироқ
Барқ уради ҳар бир умр тонгида...

Оталик шарафи тушур елкага,
Аммо нари бўлмас на гурур, на бахт,
Миннатдорман азиз республикага,
Шиддатга, меҳнатга ўргатмиш барвақт.

Шиддатга ўргатган болалик чоғим,
Кўзим қорасида қолур умрбод.
Сочимга оқ тушди, ўғлим, чироғим,
Аммо кўнглим мулки сенингдай обод.

ЛОЛАЗОРДАН ЎТГАНДА

Катта йўлнинг бўйида ясси тепа, тошлоқ бор,
Ҳар йил баҳор келганда бўз сийнаси лолазор...

Мен бу йўлдан неча бор қишлоғимга ўтганман,
Лолазорнинг сайрига тўёлмайин кетганман.
Ҳар йил эрта баҳорда тошлоқ ерда сел оқар.
Катта йўлни сув босар, гўё жўшқин Нил оқар.
Ҳар йил баҳор келганда ҳатто тошга кирар жон.
Баҳор чоғи бормикан яйрамаган бирор жон?
Қалдирғочлар келади учиб аллақайлардан,
Чиройли уй солади балчиқлардан, лойлардан.
Қизариб тонг отганда сайраб қолар тўрғайлар,
Овоз қўшар бедана, кўлда оқ чағалайлар...
Катта йўлнинг бўйида мана шундай ҳар баҳор —
Алвон-алвон жимиллаб, имлар ёйиқ лолазор.

Эсимдадир: бир кезде амакимнинг ёнида,
Мен ўтдим лолазордан навбаҳорнинг тонгида.
Лола япроқларида ялтирайди инжулар,
Инжулардай жилодор шудринг томчилар булар...
Мен анча лола тердим, кўзни ололмас эдим.
Бола кўнглим рағбатин тутиб қололмас эдим,
Худди биров атайлаб эккан каби чиройлик,
Мен кўзим узолмайман, амаким дер: юрайлик!
Мен кўзим узолмайман, мен суқ билан қарайман,
Кўнгил тошқинларидан, билмам, недур сўрайман.
Амаким хўрсинди-ю, кўз солди лолазорга,
Пичирлади, фотиҳа ўқигандай мазорга,
Сўнг деди: бу тепада улкан қирғин бўлувди,
Қанча қонлар оқувди, қанча одам ўлувди,
Қалмоқ подшосининг лашқари келган чоқда,
Фалокат бўронлари дашт бўйлаб елган чоқда,
Элнинг найздорлари, қиличбозлари ўлди,

От ўйнатиб, ёв қирган чавақдозлари ўлди.
Увалар тўлиб кетди каллалар ғарамидан,
Боболарни ўтказди душман қилич дамидан.
Мен сендай гўдак эдим ўша қирғин замонда,
Кўргандим бу тепани беллашган қизил қонда...

Амаким хотираси юрагимдан жой олди,
Улғайганим сари у теран эсимда қолди...
Мен баъзан улкан йўлдан қишлоғимга ўтаман,
Ҳар ўтганда лолазор тепа бўйлаб кетаман.
Лолаларни тераман, ололмайман кўзимни,
Болалигим тугади, тутолмайман ўзимни.
Хаёлимга тушади амаким хотираси.
Дейман: ҳар қизил япроқ ўша қонлар қатраси...

ОЙ ЮЗЛИ

Кеча ойдин, кўз ойдин!
Мен сўрадим сўз ойдин,
Ой деди: ой юзлигинг
Ойдинроқдир, юз ойдин.

Кўзим, сен эркатойсан,
Шўхликда тентак сойсан.
Юлдузлар орасида
Тўлин ой, тўлин ойсан.

Ойдинда денгиз сулув,
Сувда ой тенгсиз сулув,
Денгиздан ҳам, ойдан ҳам
Ой юзли шу қиз сулув.

Сув усти қора бахмал,
Шўълалар нақши зарҳал,
Ой туққандан яхшироқ
Оқшом сен келган маҳал.

Соҳилларда най чалай,
Куйла, ҳамоҳанг бўлай,
Хоҳла, дўст тут ўзингга,
Хоҳлагил, аканг бўлай.

Бир йўл кўрдим, тўймадим,
Юз йўл кўрдим, тўймадим.
Бир бало бўлса керак,
Минг термулдим, тўймадим.

Булбул дер: очил, гунча!
Сайрар зор очилгунча.

Сайрайман зору нолон,
Ой юзинг тўсдинг бунча...

Ойдинда кўрай сени,
Боғимда кўрай сени.
Саҳнада жавлон этган
Чоғингда кўрай сени...

Кўзларим йўли устида,
Ёр келур, жононим келур.
Меҳри кулиб дийдасида,
Ёр келур, жононим келур.
Севганига этмас жафо,
Ваъдасига айлаб вафо,
Сайр этгали боғ босафо,
Ёр келур, жононим келур.
Шаҳло кўзи юлдуз мисол,
Қирқ кокили қундуз мисол,
Кулса, юзи қундуз мисол,
Ёр келур, жононим келур.
Бахт ялласин куйлаш учун,
Дилни боғлаб дилга бутун,
Вафосига етиб букун,
Ёр келур, жононим келур.

ЯЛИ-ЯЛИ

Кўшиқ

Даряси кўп дардга даво яли-яли,
Лим-лим оқар, бўлмас адо, яли-яли.
Ҳовлиқиши телбанамо, яли-яли,
Боқмай ўтар асти қиё, яли-яли,
Шовқинидан тўлди ҳаво, яли-яли.

Қирғоғида қирғоғи йўқ дашт ётар,
Телба оқим қанча теран, шўх ўтар,
Ташнасига қатра сув берса нетар?
Қатра тугул заррасига зор этар,
Мағрур ўтар шому сабо, яли-яли.

Дарё жамолини кўрарманми, дер.
Ошиқ экан қанча замон ташна ер,
Қанча замон бўсасини энди бер.
Тўйни қилур танги элим нарра шер,
Дашту дала топди сафо, яли-яли.

Дашт юзига юрди элим қаҳрамон,
Қудрати зўр – топмағуси тоғ омон:
Бахт сувини очғувси у бегумон,
Бўстон ўлур, сувга қониб ҳар томон,
Тўлқинида меҳру вафо, яли-яли.

Бўйларида сухсур учар, ғоз учар,
Қирғовул, оққувлар этиб ноз учар,
Булбул ўқир, нағма хушовоз учар,
Қишни қувиб кўклам учар, ёз учар,
Кўкка тўлар савт-садо, яли-яли.

ШОДИЁНА

Бу янги дарё бўйлаб тошқин келади,
Чўлга ободончилик шошқин келади.
Сувга қонар, дам олар азиз она-Ер,
Гул асри, унум асри ёрқин келади.

Бу янги дарё бўйлаб иқбол келади.
Лим-лим бўлиб, чайқалиб оқ бол келади.
Саҳарда келинчақдай уйғонар саҳро,
Асрлик уйқусига завол келади...

Бу янги дарё бўйлаб оқин келади,
Жизғинак саҳроларга салқин келади.
Баракатли панжалар ёяди дарё,
Сакрашига узоқлар яқин келади.

Бу янги дарё бўйлаб тўлқин келади.
Қадимий орзуларга якун келади.
Тўлқинида ушалар дилдаги тошлар,
Сув деганинг гулдураб ҳар кун келади.

Бу янги дарё бўйлаб бахт хуш келади.
Беҳаёт майдонларга хуруш келади,
Кўкалам ува олиб, чечаклар олиб,
Фаровон ва бахтиёр турмуш келади.

Бу янги дарё бўйлаб мўл бахт келади.
Уни қамраб олгали эл шахт келади.
Зўр бинолар қурамиз канални бўйлаб,
Жаҳонга кўз-кўз қилур соз вақт келади.

Бу янги дарё бўйлаб армон келади,
Баҳодир элимизга ҳўб шон келади.

Чўлларнинг сийнасида жаннатлар бўлур,
Сайри жаннат этгали жаҳон келади.

Бу янги дарё бўйлаб урфон келади.
Маърифат барқ уради — шодон келади.
Аср поғонасини ойларда ошиб,
Жаҳонга мард, баҳодир инсон келади.

Бу янги дарёда сув чандон келади,
Пахтаю мева, ипак, мўл дон келади,
Халқим севгиси билан тошиб, шодумон,
Пахтакор республикам хандон келади.

ДАМ

Салқин оқшом, чиройли оқшом,
Япроқларга тушар аста нам.
Йўларингга боқдим интизор,
Йилдай узун ва турғун ҳар дам.

Аста-аста келдинг сарвиноз,
Тўлқинларга тушди юрак боз.
Ўргилайин баҳтимдан ўзим,
Дамлар на хуш, оҳ, дамлар на соз!

Оқшом... Оқшом ойдин, сеҳргар,
Сен ёнимда сеҳргар дилбар.
Бир дамими йилга бермайман,
Йили бир давронга баробар.

ТҮЙГА АТАГАНИМ...

Жўралар, тўй қутлуғ бўлсин,
Гуллар сочай бошингизга.
Қадаҳларга бода тўлсин,
Бол татисин ошингизга.

Бирдай сулув сиз икковлон,
Пахтазорим ўзғирлари.
Теримчи қиз, ботир ўғлон,
Гул диёрим кўз нурлари...

Созчи куйлар чалиб мақом,
Шоир тўқир жонон ғазал.
Тўй – умрда тансиқ айём,
Севишганлар тўйи ғўзал.

Ширин ёшлик берди замон,
Қадрин ҳар ким билса қани.
Ишқ умрида янги даврон –
Икки умр қўшилгани...

Қўш кафтардай яшанг иноқ.
Оналар дер: қўшақаринг.
Мард йигитга севги синоқ,
Эрка бўлса севган ёринг.

Ишқ дегани – олий туйғу,
Олиб учар самоларга,
Юз яшасин ўтли суйғу,
Донғи кетсин дунёларга.

Бахт ўқидим юзингизда,
Қутлуғ дўстлар шодиёна.

Шодиёна тўйингизда
Қутлов сўзим шоирона:

Бахт устига бахтлар келсин,
Соя солсин бошингизга.
Тўй устига тўйлар бўлсин,
Етинг юз бир ёшингизга...

УЙҒОН!

Уйғон, эркам, кўзинг оч,
Тонг ёйди заррин қулоч.
Бош устингда айланиб,
Учиб ўтди қалдирғоч.

Аллақачон ботди ой,
Тур, ётмагил, эркатой.
Қанот ёзиб осмонда,
Куй бошлади бўзтўрғай.

Кутади ўйинчоғинг,
Кутади қўзичоғинг,
Кутади ер тепиниб
Шўх, ўйноқи тойчоғинг.

Кутади дафтарларинг,
Бўёқларинг, зарларинг,
Кутар учгиси келиб
Бир талай каптарларинг.

Гуллар интизор боқар,
Сувлар чарх уриб оқар,
Сенинг учун тонг отиб,
Қуёш машғала ёқар.

Уйғон, эркам, тур, эркам,
Кўз сол, олам на кўркам!
Сен учун боғча, боғлар,
Оламлар бермиш ўлкам!

Уйғон, қўзим, юзинг юв,
Тонг – ўзингдек соф, сулув...
Шошил, шошил, мактабда
Кутади сени ўқув!

ЎЙЛАР

Тонг чоғи қарайман уфқ томонга,
Кўк юзини тутар олов ловва-лов.
Гўё, қанотини ёяр жаҳонга
Жаҳонни тутгулик қирмизи ялов.
Нақадар чиройли товланишлари,
Нималарнинг рамзи бу ол ранг хил-хил...
Узоқ уфқларда не ҳодиса бор?
Дунёдан хабар ол, оловли кўнгил!
Тонг чоғи уфққа ташлайман назар.
Дилни гирдобига олар ажиб дам.
Хаёл қанотланар — оламини кезар,
Дейман: кошки, туғдор бўлолсам мен ҳам!

Денгиз қирғоғида ўтирганим бор,
Тўлқинлар тоғ-тоғу ранги кўк шиша.
Баъзан хуружидан титрар қоялар
Ва қушлар безовта учар ҳамиша.
Нақадар қудратли толпинишлари,
Нелар баён айлар бу зарблари зил,
Тоғ-тоғ тўлқинларнинг орзуси нима,
Юрагига қўл сол, тўлқинли кўнгил!..
Денгиз қирғоғида ўтирганимда
Денгиз гирдобларга ташлаб тик қадам,
Ушатсам денгизлар тилсимотини,
Сўнгсиз муҳитларнинг қулфин очолсам!

Қорли чўққиларда юрганман ёлғиз,
Оҳ, яшил даралар нақадар создир!
Булоқ бўйларида гул, райҳон, ялпиз,
Қушлар хушовоздир, баландпарвоздир!
Нақадар жилвагар қия тўшлари!
Бу на давлат, гурур, сипоҳлик нукул?!

Юзар ҳаволарда она бургутлар,
Кезар чўққиларда ишқибоз кўнгил!
Қорли қояларда юрганда якка,
Шоир ўзин сезар шунчалик бардам.
Дейман: оқ қоядай бўлсам абадий,
Лочин каби мағрур парвоз этолсам!

Узун тунлар бўйи кўз нурларим банд,
Тонглар отқизаман жилдлар варақлаб.
Бири юлдуз монанд, бири ой монанд,
Келур устозларим чақнаб, ярақлаб.
Нақадар нуроний-ўйчан инсонлар,
Ҳар қайси одамзод севган мард ўғил...
Ҳам Пушкин, ҳам Гейне, Шота, Алишер,
Мадад ол, мадад ол, э ўйчан кўнгил!
Узун тунлар бўйи кўз нурларим банд,
Дейман: эр йигитга қирқ ҳунар ҳам кам!
Санъаткор ошиғи саз Ватанимда
Кошки, тилга олгулик шоир бўлсам!

ҚИЗҒАЛДОҚ

Йигит ёшимгача қишлоқи эдим,
Қуёнларим қашқа, тойчоғим тўриқ.
Бола хаёлимни олиб учарди
Явшон тағларидан учган булдуриқ.
Ташна қушлар келур айни туш пайти,
Тузоқлар қўярдим сув ёқасига.
Илинар олифта каклик жўжаси,
Қил туриб чиройли бағбақасига.
Тонг чоғи турардим қушлардан бурун,
Тинглай деб парранда куйини саҳар.
Тўрда, қафасларда толпинар эди.
Тўрғайдан тортиб то қирғийга қадар.
Кўнглимни тутолмас на ов, на ўйин,
Нимадир излардим, билмайман ўзим.
Хаёлимни олар чўлларда қуюн,
Тепаларга ҳайрон боқарди кўзим.
Инсон бола чоқни унутарми ҳеч?
Тегирмон ўйнардик сув ёқасида.
Шикоят қилардик бўғиқ ҳаётдан,
Улкан ғарамларнинг жим орқасида.
Бир дафъа саргардон, йўл канорида,
Ясси қир бағрида сен бўлдинг дучор.
Қизғалдоқ... ҳеч гулда бундай жило йўқ,
Сен учун адашдим чўлда неча бор.
Сен, эй, далаларнинг тантиқ чиройи,
Ясси тепаларнинг эй ярашиғи,
Мен ўша кунданоқ бўлдим шайдойи,
Қолди соққаларим, олқор ошиғи...
Қолди қафасларда каклик жўжалар,
Қолди сулув қийғир, қолди бедана.
Қолди қашқа қуён, тўриқ ғўноним,
Янги савдоларга берилдим яна.

Менинг дилкашларим тенгдош чўпонлар,
Менинг овунчоғим бўлди қизғалдоқ.
Даста-даста териб келтирар эдим,
Ҳам ўйин, ҳам юпанч, ҳам дилга алдоқ.
Ўша кундан бери ажаб мафтунман,
Эсингдами териб йиғлаганларим.
Эсингдами тақди олиб қўлимдан
Сени болаликда севган дилбарим.
Мен унга қўйгандим сенинг отингни,
У ҳам сулув эди, қирмизи чирой.
Лола юзлигимни кўролмас бўлдим,
Далани тарк этди лола таққан ой.
Мендан йироқ тушди қизғалдоқдай қиз,
Беишқ дил умрбод бўтадай бўзлар.
Эсиз у латофат, у дилбар эсиз,
Оқ парда остида қадалган кўзлар...
Қишлоғимдан кетдим бола чоғимдан,
Мунча эрта тушди бошимга савдо.
Сарғайдим, ранг ўчди ол яноғимдан,
Ёш умрим довда...
Мен бугун учратдим ясси тепада,
Хаёлимдан ўтди болалик даври.
Қани жўраларим, қани лола юз,
Бошимдан учдими эсарлик ҳоври?
Ёш бола сингари ўксиб йиғладим,
Сўлди қизғалдоқлар, сўлди чаманлар.
Мен йигит умримга топмайман баҳо,
Ёдимга тушганда йиғлаб кетганлар.
Чаманзордан ўтдим, сувлари равон,
Кўнгил, қишлоғингга мунча боғлисан.
Ясси қирлар кўрки, сулув қизғалдоқ,
Гулзор ўртасида турсанг ҳақлисан...

ҚИЗ

Оқшом... Тун соядай келади жимжит,
Ҳар дам бир умрдай сезилади зил.
Ой чиққунча бунда одам бўлур хит,
Ёрилиб кетгудай тўлғонади дил.

Яхлит бир пардага бурканур толлар,
Тоғларнинг қораси хира ва чигил.
Туш-тушдан учишиб келар хаёллар,
Оқ қоя, арчазор товланмас хил-хил.

Шунда, жимжитликда аллақайлардан
Сен аста бошлайсан роҳат машқини.
Одамлар туради бир-бир жойлардан,
Дилда қўзғалади ҳаёт тошқини.

Тун сингари аста босиб келади,
Сув сингари сарин жимиб келади.
Тоғ елидай шошқин эсиб келади,
Кўл мавжи сингари тиниб келади.

Бўзтўрғай сингари айтар юз наво,
Булбул қўшиғидай жаранглар толзор.
Бўғиқ қўнғилларга гўёки даво,
Жимжитликни бузиб келар шифокор.

Нақадар мунг ётар бу пардаларда,
Ўтган умрларнинг оху зорими?
Қушлар чирқилламас тол паналарда,
Уста бармоқларнинг кўринг корини...

Тўлқинланиб учар оҳиста оҳанг,
Тўлқинланиб учар теран туйғулар.

Бир лаҳза тўхтаб қиз созлайди таранг,
Кўзлардан қочади оғир уйқулар.

Санъат чўққисига кўтарил, кўзим,
Тарат шўх қўшиқлар, тарат шўх баёт.
Жўр бўлур ғазалим, юрагим, сўзим,
Жўр бўлур шодумон ва рангин ҳаёт. '

Шоҳимардон

ҚОЯ

Толзор куз рангида ва салқин.
Дарахтларда япроқлар олтин.
Тоғдан эсар ел оқин-оқин,
Тагин бўлур тин.

Толзор куз рангида, бутоқлар –
Бари киймиш ёқут сарупо.
Кўзни алдар хил-хил бўёқлар,
Оҳ, на дилрабо!

Толзор қолди, тоғларга ошдим,
Тоғ устида қор бор бел бўйи,
Арчазорга кириб адашдим,
Гўё йил бўйи.

Атай излаб келдим, оқ қоя,
Сен нақадар мағрур ва кибор.
Имлагандай бўлгандинг боя,
Кўнглингда не бор?

Кетар чоқда бир кўрай девдим,
Сенинг мағрур ҳуснингни аён.
Тошлоқлардан йўл солиб келдим,
Сиринг эт баён.

Тилга кирди қоя, тингладим:
«Мен азалдан яралдим мағрур.
Кел, тепамга ош одим-одим,
Жаҳон кўринур.

Ўмровимда қор хазинаси,
Мана, ён-беримда ирмоқлар.

Мана музлар, садаф сийнаси,
Мана булоқлар.

Арчалар мўл тош кўкрагимда,
Мана бу ён яшил яйлоқлар.
Дафина кўп кенг юрагимда,
Қатларим сақлар.

Кучинг бўлса юракка қўл сол.
Қудратингга қойил бўлайин.
Аямайин, майли барин ол,
Ҳеч аямайин».

«Қоя! — дедим, — ҳой мағрур қоя!
Юрагингга албат қўл солғум!
Хазинанг-ку мўл, бениҳоя,
Барини олғум!»

БАРАКА ТОМЧИЛАРИ

Оқ туман оқади юксак тоғ бошидан,
Шамол қувламоқда водий устига.
Ҳайратда боқаман ясси оқ тошидан,
Бир зумда кўк кирар мрамар тусига.

Бир зумда очилур оқ елкан саноқсиз,
Бошимнинг устида бари сузишур.
Шу қадар кенг кўқда тинимсиз, қўноқсиз,
Чақнашур, яшнашур, сукут бузишур.

Оқ тиниқ томчилар худди дур донаси,
Тўкилур, сочишур дала бетига.
Юксак тоғ бўлмаин фақат бош панаси,
Аста йўл солишар сахро кетига.

Қатралар тушади... Дақиқа ўтмайин,
Ювиниб, ярқираб қолур арчазор.
Оқ булут бўз сахро устига етмайин,
Қушларнинг қўшиғи келур лутфикор.

Ҳавога тўймайсан, ҳаволар муаттар,
Кўзларинг тушади тўлин ойига.
Қарайсан: на шамол, на ёғин, на хатар;
Оқ туман қайтади тагин жойига.

Гўёки шўх шамол боғларнинг юзидан —
Гардини олгали булутни қувмиш.
Булут ҳам чиқмайин шамолнинг сўзидан
Тўқайзор, экинзор юзини ювмиш.

Барака ёғади бу олтин тупроққа,
Бир зумда мусаффо, кўм-кўк айлана.

Жон кирмиш япроққа, ҳаттоки тош-тоққа,
Ёмғиржон, ёғ дейсан, ёғ ёмғир яна.

Қорли тоғ оқ мәрмәр силсила сингари
Дилни беихтиёр ҳуснига боғлар.
Кўзларга кўринмас на сулув, на пари,
Тушимга киради ҳар кун у тоғлар...

Шоҳимардон

НАВОИЙ

Узун тунлар бедор ва танҳо,
Ўтираман тикиб кўзимни.
У келади ярқироқ сиймо,
Унутамаман бир дам ўзимни.

– Сиз ўшами, келинг, марҳабо!
– Мен ўшаман, лол бўлма, бўтам.
– Кўз тутганман, муҳтарам бобо,
Кўз тутганман азизим – отам.

– Мен ўлганман, унутдингми ё?
– Ўлмагансиз, ўлмайсиз ҳали!
Сиймосида барқ урди зиё:
– Балли, саҳар суҳбат маҳали...

Кўз олдимда нуроний сиймо,
У забардаст қаламкаш инсон.
Дафтаримга қилади имо,
Ғазалимни ўқидим ҳайрон.

– Балли, – деди, – андак ҳавас бор.
Ҳикмат деган ғазалга ҳусн,
Чидам даркор, вазминлик даркор,
Куйлагани эрлар туйғусин.

Умринг ёруғ, Ватанинг ужмох,
Мендан сўра, мен ёниб ўтдим.
Англамади замона, эвоҳ,
Беш асрким, шу кунни кутдим,

Бешигим у қадимий қалъа,
Балки оғам у Баҳром сардор,

Балки онам нозанин Лайло,
Балки синглим Ширин нолакор.

Балки юртим у зангин дара,
Балки дўстим Фарҳод паҳлавон.
Аммо, асринг баланд юз карра,
Ҳар пояда бир улуғ дoston.

Искандардан ўтик ва аъло,
Муз тоғида у тўрт қаҳрамон.
Шириндан ҳам кўзлари шаҳло
Қизлар кўрдим, фаҳри бир жаҳон.

Тилсимларни очур бегумон,
Полвонлари эртақдан баланд.
Қуёшларки, қочади туман,
Замоналар кутган, жон фарзанд.

Кўкни олур Ватанинг азми,
Хазиналар очур тоғлардан.
Афсонадан баланд ҳар базми,
Кўшиқ учар чаман боғлардан.

Озод элнинг армони борми?
Мен у чоқда ёш тўқдим талай,
Бугун боқиб кўзим тўярми?
Ҳар ким ҳам дер: шоиринг бўлай...

Шоир кетди... Кўз узмай қолдим,
Кетди буюк у аламдийда.
Чўчиб турдим, бир назар солдим,
«Хамса» турар бошим тагида.

Кўк ғуборсиз, юксакда қуёш,
Лайло янглиғ вафодор ва ёш.
Дoston ила ухлаб қолибман,
Тушларда ҳам шоир суҳбатдош.

БОҒИМНИНГ ЧЕЧАКЛАРИ

Оҳ сулув чечаклар, сулув чечаклар...

Қирмизи барглардан кўз узиш маҳол,
Қиз бола кулгуси янглиғ қувноқсиз,
Қиз бола уйқуси янглиғ юмшоқсиз...
Эрта саҳарларда уйқумдан кечиб,
Кўшиқ эшитганман тағларингизда,
Ҳазал тўқиганман баргларингизда
Мен ўзим этганман сизни парвариш,
Севгилим юзига юз қўйган каби –
Сизга саҳарларда юзим суртганман,
Товланган баргларга кўзим суртганман.
Оҳ, сулув чечаклар, сулув чечаклар...

Қизил ранг – кўнглимда латофатли ишқ,
Пушти ранг – дерларки, – шарофатли ишқ,
Буларни келтирдим ардоқлаб сизга,
Нақадар нафису нақадар хушбўй...
Булар – бари менинг пешона терим,
Булар – менинг жўшқин ишқим ва меҳрим..

Лекин, афсус бари шу гўзалликда
Сизнинг жамолингиз олдида лолдир,
Сизнинг камолингиз олдида лолдир!
Сиз жаннат гулисиз, сиз жаннат гули...
Эй, сўлим чечаклар, сўлим чечаклар!
Ёрга аён этинг кўнглимни тугал.
Ҳар гул алоҳида айласин баён
Инжа муҳаббатим, тошқин севгимни,
Кечалари бедор соғинганимни...

Оҳ, сўлим чечаклар, сўлим чечаклар.

ХОЛТОШ

Киши қирқдан ўтгач кирармиш ақли...
Шундай Холтош ҳам,
Бағрин куйдиргандек боболар нақли,
Босар баъзан ғам.
Қайлиғи кечалар тонггача тинмас,
Айтади алла.
Холтош кўзига ҳам ҳеч ором инмас,
Сирқирар калла:
«Кони ташвиш-ку бу тилсиз чақалоқ,
Эй, шўрлик она.
Кечалари шундоқ ўтгандир уйғоқ,
Зору парвона...
Кони ташвиш-ку бу: ювса, тараса,
Тебратса кун-тун,
Ўзи сўлғин, чарчоқ — кулиб қараса
Бешикка беун...
Эй, она тақдири, она тақдири,
Оғир нечоғлиқ.
Ҳануз яралганмас она тасвири,
Сийнаси доғлиқ...
Менинг ҳасратимда кетди бевақтроқ,
Сўнди шам каби.
Қирқ ёшида сочи пахта каби оқ,
Титроқ, асабий.
Одам бўлганимни кўрмай кетди-я,
Мунглуғ, бедармон.
Бир кун ҳам бахт шавқин сурмай кетди-я,
Дилида армон...»

Сандиқда қолибди атоғлиқ белбоғ.
Холтош тағин ганг.
Емай-ичмай балки жамғармиш узоқ...

Аттанг, юз аттанг!
Ҳаётдан ўрнини топди-ку ҳозир,
Лек онаси йўқ.
Кеч ҳозир, ёш тўкиб эслар бирма-бир,
Эслар бўлиб чўғ:
...Маҳаллада танҳо сўққабош,
Дўппи ярим, бепарво, беор.
Тирик боқим, бибурд, бағритош,
Бор-йўғини ўртамиш қимор.
Ярим тунда келар: «Она... Ошшиш!»
Қари она шу кулфатда зор.
Тоқати тоқ, нурсиз кўзда ёш,
Ҳасратида қалди ёй, бемор.
Токай ғалва, токай бу бардош
Кўтарарми бундоқ юкни нор?
Ўғил дарди элу юртга фош,
Ҳар кун таъна... ўғил сабабкор...
«Кошки қўйса дайдишни Холтош,
Саёқ кўнгли топсайди қарор,
Тўй-томоша қилсам... бир ювош
Келин тушса, кундай беғубор...
Мана Ҳожар... ҳамсоя — тенгдош,
Ҳаётидан рози, миннатдор.
Келини бор сулув-қаламқош,
Ўғли танти, ўғли беозор...
Қани, бу ҳам кезмаса бебош,
Ўз йўлига ўзи қазиб ғор.
Оҳ, лоақал бўлса сартарош,
Йигит умри ўтмаса бекор.
Тошни талқон қилолгудек ёш,
Касби қимор, олам бўлди тор.
Тенгдошлари бир-бир ишга бош,
Бу ҳали ҳам қиморга хумор.
Кўрпа, ёстик, ҳатто чорак мош
Бир-бир кетди, кунни ғалвадор.
Беозор бўлди қавму қариндош,
Йиғлаб айтган ўғит эмас кор»...

Дағ-дағ титрар она, жигар хун.
Ёлғиз фарзанд... ёш тўкар такрор.

Хаёл тарқоқ, юзлари сўлғин,
Ёлғиз фарзанд... севар чор-ночор:
«Ўтга солди гулдек чоғини,
Умрини ҳам тикар бу бадкор.
Кўрмай ўлсам эди доғини...
Оҳ, дилимда не армонлар бор!»

Холтошга тунов кун дуч бўлдим нохос,
Қиссаси мунгли.
Кўчирдим қисқароқ — нақ ўзига хос,
Бўшасин кўнгли...

Кошки мен ҳам бўлсам айтгули шоир,
Бир армоним бор:
Оналарга атаб яратгум охир —
Шеърдан чўнг ёдгор.

КҮЛ БҮЙЛАРИДА

Чанқоқ далаларнинг дудоқларига
Ҳаёт тошқинлари лиммо-лим оқар.
Сўлгин сахро ясси қумлоқларига
Ялпизлар, райҳонлар, чечаклар тақар.
Ўсар адирларда яшил тўқайлар,
Булбуллар ўқишар гул бутоғида.
Жаннатга айланур чангалзор жойлар,
Бепоен Ватаннинг бу аймоғида.
Даррандалар кезган бўш дараларда
Маърашар подалар, йилқилар, қўйлар.
Ўтгуси гуно-гун манзараларда
Меҳнат байрамлари, шодумон тўйлар.
Бахши достонида куйланган дарё —
Халқим хаёлида барқ урган соз кўл
Мардлар қудратида бўлди муҳайё,
Қатралари гавҳар, гавҳарлари мўл...
Офарин, марҳабо, Оқбилак опа!
Офарин, тасанно, баҳодир Ёдгор!
Чўлда вафо кўли, ишқ кўли барпо,
Денгиз қадар чексиз мазмунлари бор.
Балли, азаматлар, топинг барака,
Яшаймиз, ёронлар, мангулик бу бахт.
Бизники ғалаба, тўю маърака,
Йўқ эди, бор бўлди зар кўл, айна вақт!
Ўсар адирларда яшил тўқайлар,
Булбуллар ўқишар гул бутоғида.
Жаннатга айланур явшанзор жойлар
Бепоен Ватаннинг бу аймоғида.

Каттақўрғон

САҲАРЛАРДА

Тонг елидай саҳарларда
Узоқларга жўнар бўлдим:
Жанг қизиган маҳалларда
Олов каби ёнар бўлдим.

Тонг елидай саҳарларда
Ёв устига юрар бўлдим.
Юртим учун зўр жангларда
Золимларни қирар бўлдим.

Хуш қол, санам! Жоним, хуш қол!
Омон бўлсам, қайтарман ҳам.
Тонг чоғида булбул мисол
Дил розини айтарман ҳам.

Тонг елидай саҳарларда
Сунбул сочинг силарман соз,
Бир йил учун мунча зарда,
Зафар олиб келарман боз...

Тонг елидай саҳарларда
Деразангни қоқарман, ёр.
Ухлар бўлсанг – тутма парда,
Тўйиб-тўйиб боқарман, ёр!

ПИЛЛА

Қиз қўшиғи

Яшил япроқ, хуш япроқ,
Зар япроқ, кумуш япроқ,
Куртларимга обораи –
Этагимга туш, япроқ!

Боғимга ниҳол экдим,
Тут экдиму, тол экдим,
Пиллам хўб ипак берди,
Ёрга соябон тикдим.

Рўмолим шойи катак,
Барг кесай этак-этак.
Душман бўғзини қийсин
Қизлар йигирган ипак.

Ипагим қизил, пушти,
Юрагимга ўт тушди.
Севганим кўкда учиб,
Фашист билан уришди.

Қизларжон, кўрқди деманг,
Парашютдан ғам еманг.
Севганим тушган бўлса,
Ёвни қилар ҳангу манг.

МАРД ЙИГИТ, ЁРИНГ БЎЛАЙ

Қиз қўшиғи

Мард йигит, ёринг бўлай,
Ҳам вафодоринг бўлай.
Сен ёвга қарши отлан,
Мен жиловдоринг бўлай.

Мард йигит, ёринг бўлай,
Ҳам вафодоринг бўлай.
Сен ёвга қарши отлан,
Мен мададкоринг бўлай,

Мард йигит, ёринг бўлай,
Ҳам вафодоринг бўлай.
Ўқ тегиб яралансанг,
Мен шифокоринг бўлай.

Мард йигит, ёринг бўлай,
Ҳам вафодоринг бўлай.
Ёвни енгмайин келма,
Мен интизоринг бўлай.

Мард йигит, ёринг бўлай,
Ҳам вафодоринг бўлай.
Сен қўлсиз қолсанг агар,
Мен куч, мадоринг бўлай.

Йигитсан, жангда жонсан,
Тантисан, паҳлавонсан,
Ватанга ботир ўғлон,
Ёвга ўчсан – ёмонсан.

Жангда жавлон уриб кел,
Ёвларни ўлдириб кел.
Соғ бўл, мард бўл ҳар қайда,
Қасос олу қириб кел.

СЕН ОНА...

Алишерга алла айтиб ухлатган
Сен – она.
Оғушида Бобур камолга етган
Сен – она.
Торобийни оғир жангга жўнатган
Сен – она.
Оламни нурида мунаввар этган
Сен – она.
Йиғласа, дунёни расо титратган
Сен – она.
Кулгиси саодат парвариш этган
Сен – она.
Доҳийлар бешигин бедор тебратган
Сен – она.
Меҳри баҳорида элни яшнатган
Сен – она.
Ягона ўғлингни жўнатдинг жангга,
Бўл бардам, она!
Онадай ошиқ йўқ она Ватанга,
Муҳтарам она...

ҚОРА КҰЗЛИ

Қора кўзли ва гул дийдор,
Баҳор чоғи мени ёд эт!
Хиёбонда кезар бўлсанг,
Наҳор чоғи мени ёд эт!

Қора кўзли, сўлим дилдор,
Сенга айтай сирим ошкор,
Агар кечса кечанг бедор,
Саҳар чоғи мени ёд эт!

Қора кўзли, вафоли ёр,
Ажаб хилват, чаманзор бор,
Кўзинг тушса – этар хумор,
Хумор чоғи мени ёд эт!

Қора кўзли ва гул дийдор,
Бўлай жангда шижоаткор,
Агар ўлсам, сўрай такрор,
Баҳор чоғи мени ёд эт!

БЎСАСИ ҚАНД

Ишқинг юрагимда ташламиш каманд,
У кундан ошиқман, камандингда банд,
Балоларга дучор бўлсам-да, ҳарчанд,
Сени унутмайман, о бўсаси қанд!

Орзуманд кўнглимнинг шўх дилдори сен,
Севги салтанатин шуълакори сен,
Йигитнинг айрилмас вафодори сен,
Нечук унутгайман, о бўсаси қанд!

Ёшликка муҳаббат – ажаб ярашиқ,
Ёр – ёрнинг кўзида ёнган қорачиқ,
Ёр севган йигитнинг йўллари очиқ,
Сени тарк этмайман, о бўсаси қанд!

Майдонга кираман ҳали неча бор,
Ёдимда севган юрт ва севгили ёр,
Бор бўлсин ёрларки, сендай вафодор.
Ваъдага етгайман, о бўсаси қанд!

КЎЗЛАРИМ ЙЎЛИНГДА

Айб этма, дил қурғур дилингда пайванд,
Кўзларим йўлингда, эй номи баланд!
Олти ой хат кутдим Барчиной монанд,
Кўзларим йўлингда, эй номи баланд!

Ёнингдан тушмасам бир қадам айри,
Жонимга тегибди ғурбатнинг сайри,
Ҳою ҳавасларнинг бўлмас ҳеч хайри,
Кўзларим йўлингда, эй номи баланд!

Беқарор кўнгилга шифокор ўзинг,
Ёв учун ҳақ ажал – мард сувор ўзинг,
Қалбида ёлқини – ўти бор ўзинг,
Кўзларим йўлингда, эй номи баланд!

Қаҳрамон бўлиб қайт, қучоқ очай мен,
Азиз бошгинангдан гуллар сочай мен,
Кўксингга бош қўяй, бўйнинг қучай мен,
Кўзларим йўлингда, эй номи баланд!

БОБО

Ўғлидан кечқурун олди қорахат,
Уйқу тугал қочди чол кўзларидан.
Сархона сингудай тортиди чилимни,
Бир кўргуси келиб неварасини
Саҳар чоғи тушди келин ёнига.
Аста чақалоқни қўлига олди,
Ўпди эркалатиб пешонасидан.
Ёзиб қулочини, талпинар енгил,
Учирма палапон янглиғ чақалоқ.
Боббо-боббо, дейди маъсум, бепарво.
Титрар беихтиёр, тутгандай тўлғоқ,
Оппоқ соқолларга ларза тушади,
Нуроний юзларда икки қатра ёш
Садаф доналардек юмалаб кетар.
Ростлар қоматини ўша лаҳза чол,
Ўт парча сингари неварасини
Мағрур ва меҳрибон ўпади такрор.
— Ўзи-я... ёпирай, мунча ўхшабсан!
Боламсанки, сенга тушибди меҳрим,
Боламсанки, мени атайсан бобо.
Кунда бир кўрмасам уйқум қочади,
Ғусса тўлиб кетар бобонг дилига.
Ўргилай қулуним, садағанг бўлай,
Ўзига ўхшаган танги бўл, чироқ,
Душманга беомон, дўстга меҳрибон.
Бобонг сени кўрса, сиғмас терига,
Ўлсам, зурриётим қолар жаҳонда...

ЁР

Қиз қўшиғи

Билсанг, гўдак чоғимдан
Кўнгил берганман сенга.
Гулларни ҳам боғимдан
Атай терганман сенга.

Гулларим даста-даста,
Ҳамон сени кутаман.
Тўрт йил ҳажрингда хаста,
Йўлингга кўз тутаман.

Уйқусиз кечаларда
Суратинг кўз олдимда.
Кезсам гар кўчаларда,
Савлатинг кўз олдимда.

Қандай сени унутай,
Кўнглимни боғлаган ёр!
Барчиной янглиф кутай,
Бағримни доғлаган ёр!

Маили, қўлсиз келсанг ҳам,
Қайт, интизорингга қайт.
Жилмайиб мисли кўклам
Интизор ёрингга қайт.

БОҒ КҮҶА

Боғ кўчадан ўтаман бўстонимга,
Ҳар кун салом битаман жононимга,
Жонон ёзар: жонгинам, кел ёнимга,
Қизларжон, қайдасиз?

Боғ кўчадан ўтаман тутзор томон.
Тутзорим орқасида гулзор томон,
Кўнглим қурғур учади дилдор томон,
Қизларжон, қайдасиз?

Кўнглим қурғур учса ҳам илож бўлмас,
Тошқин ўтмас ерларда равоч бўлмас,
Йигит жангга кирмаса ривож бўлмас,
Қизларжон, қайдасиз?

Боғ кўчадан ўтаман барг тергани,
Юртимга олтин пилла мўл бергани.
Ёри жангда, уят қиз ўлтиргани,
Қизларжон, қайдасиз?

ҚИРҒОҚ

Жануб далалари – жимжима барқут,
Унда емишларнинг туслари гул ранг.
Тонг отган дамларда уфқлар ёқут,
Кечаси кенг осмон булут-ла кулранг.

Баъзан юлдузларнинг чарақлашидан
Ерда топиб бўлур ҳаттоки игна.
Ой бўса олади дала тўшидан,
Денгиз – кенг оламга сайқал ойина.

Қрим гўзалларин сочлари каби,
Қалин зайтунзорлар тоғ, тепаларда.
Лутфига ташнадир ошиқнинг лаби,
Кумуш шалолалар ялтирар жарда.

Денгиз тубларида чўмилар қуёш,
Жаннат манзаралар роҳатдир жонга.
Юртимга қалъадай сонсиз қия тош,
Ялта – гул диёрим, бермам жаҳонга.

Қирғоқ, қирғоқ! Сўлим майдонларингдан
Ҳаста мадор олур, диллар баҳраманд.
Кўзим ололмайман гул дийдорингдан,
Толган юракларга жон бўлур пайванд.

Қирғоқ, олтин тупроқ – сахий мамлакат!
Шеърим санармикан васфингни, қайдам...
Нақадар ҳаётбахш, қандай баракат,
Шоир, эрк олди боз бу гул диёр ҳам.

Кувон, куйларингни эрта саҳардан
Элларга таратсин эртанги еллар.

Кувон, кўшиқларинг ошсин кўклардан,
Кўшиққа кўшилсин эрк олган эллар.

Қирғоқ, ватанимнинг жаннат боғисан,
Хуснингга ойина уфқнинг зари.

Қирғоқ, ватанимнинг олтин тоғисан,
Сен – денгиз бўйида тенги йўқ пари...

ДЕНГИЗ БЎЙИДА

I

Чақмоқдай тутқусиз, хаёлдай учқур,
Қуёш шуълалари сувлар остида.
Симобдай ярқираб ва оғир тўлқин,
Қирғоқларга фақат денгизнинг пеши.

Жаннат гўшасими бу сўлим соҳил,
Кўз узиб бўлмайди ой жамолидан?
Сув билан тупроқнинг қадим жангига
Қоялар қуйма бир табиий ҳайкал,
Удир асрларнинг тош китобаси...

II

Зайтунзорким, қушларга ошён,
Табиатнинг қизлик чиройи.
Қирғоқларким, тошларга макон,
«Тош айиқ»нинг тўхтаган жойи...
Ҳайбатидан титрайди денгиз,
«Айпетри»да булут барқарор.
Этагида сулув арчазор,
Тўлқинларда юзар «Орзи қиз».
Ўрмонларнинг қоқ ўртасидан
Бош кўтарган миноралар бор.
Тоғлар қадар мағрур ва кибор,
Қолмиш Юнон дабдабасидан...
Бутхонанинг сур деворига
Ҳар ўткинчи бир сатр битмиш.
Қанча йўлчи қадами етмиш
Кечмишларнинг ифтихорига...
Жаннатосо боғда жилвагар
Соз, турфа ранг мармар кошона,
Кошонани айлаб майхона

Базм қурмиш бунда то саҳар –
Сариқ шайтон, келгинди ўзи.
Тоғ бошида мудҳиш занг уриб,
Ёнбошида қора хоч туриб,
Қонун бўлмиш номаъқул сўзи...
Гул қизларнинг илк оқшомлари
Сўлмиш, сўлмиш совуқ оғушда.
Уйқудан маст туриб дол тушда
Ташланмиш боз май, базм сари.
«Ҳай дариг» деб кўрган кунига –
Сулув Қрим, беғуноҳ Қрим,
Қрим қизлариким бежирим,
Кул бўлармиш куйиб зулмига...
Қон йиғламиш тоғда оқ булут,
Қон йиғламиш тош бўлган айиқ,
Қон йиғламиш гўдак эммай сут,
Қон йиғламиш кўкалам ёйиқ.
Қон йиғламиш буюк шоир ҳам,
Эл деб бағри куюк шоир ҳам,
Ётолмайин гўрда бечора,
Бу дунёда кезмиш овора.
Сариқ вабо дилни тигламиш,
Шундай, Пушкин руҳи йиғламиш.
У демади аммо: «Ҳай дариг!»
У тутганди ханжар – қинсиз тиг.
Тигки, золим кўрқар – қалтирар,
Жон сўраган янглиғ асроил.
Тигки, қасос талаб – ялтирар,
Хун тўлайди ялмоғиз – тош дил...

Зулмлардан дилшикаст шоир,
Аммо эли забардаст шоир,
Қуёш ғамгин ботар чоқларда,
Кўлка мисол шу қирғоқларда
Тентиармиш танҳо ва ғариб,
Тинмайин соз чалармиш лекин.
Тонг отганда машриқ оқариб,
Чайқалармиш денгиз ҳам секин...
Қрим, Қрим! Эзгу қадамжо,
Шоир севган сеҳргар соҳил.

Токай топтар ифлос оёқлар,
Қандай чидар эрксевар кўнгил!
Қрим! Қрим! Жаннат диёрим,
Фигонингдан отмагин тутун...
Йиғлама эй, Пушкин севган юрт,
Келди тугал озод бўлар кун!

Тонг юзидан пардани олди,
Сув юзига олтин хол солди,
Ўркач-ўркач оқ булутларнинг
Қизилликка ботди ранглари.
Жўр бўлишиб сайрашур қушлар,
Жаранглайди хуш оҳанглари.
Жаранглайди қизлар кулгуси,
Бутун Қрим соз кўшиқ айтар.
Жаранг берар денгизнинг усти,
Қояларга урилиб қайтар.
Эркин диёр, жаннатосо юрт,
Дийдорингга ҳусн оқ булут.
Ҳар гўшада шифо чашмаси,
Кўк денгизнинг симоб жилваси
Кўнглимизни тортар ўзига,
Сайргоҳдай дилбар ва сирли.
Қулоқ солдим шоир сўзига,
Жилваларинг ажаб сеҳрли!..

Азиз диёр, жафокаш диёр,
Ҳам аламноқ, ҳам дилкаш диёр!
Сен йиғладинг, дилингда армон,
Эрк! – дединг сен, чекдинг кўп фиғон,
Сен учун деб тўқдик биз ҳам қон,
Сен озодсан, озод ва омон.
Сенга тугал беҳад кошона,
Салом, шоир севган соз қирғоқ.
Жаннат бўлур боз бу вайрона,
Қаттол кунлар мангулик йироқ...

Худди шундай ғариб, мунгли чоқ,
Оқшом сувга сеп ёйганида,
Уфқ ранги сарғайганида,

Сув устига термулиб узоқ –
Хаёлларда ҳориган бошин
Салқин елга қарши тутгандир,
Лаънат ўқиб қора кунига,
Зайтунзордан аста ўтгандир,
Юрагида тўла ғазаб-кин,
Ҳужрасига танҳо қайтгандир,
Бу элларда овора Пушкин
Денгиз учун шеър айтгандир.
Азиз диёр, сўлим кошона,
Салом, шоир севган саз қирғоқ,
Жаннат бўлар боз бу вайрона,
Қаттол кунлар мангулик йироқ...

АМУ ҚИРҒОҚЛАРИ

Оқ ёлли асов тулпор,
Бебош ва тентак оқин,
Қумлоқ сахро эркаси
Ва дарёлар серкаси.
Бешик-бешик тўлқинлар
Тўлганиб ён сойларда,
Жийдалиқ тўқайларда,
Қақроқ сахро лабига
Ҳам боғлар асабига
Дармон элтар, жон элтар;
Биёбон томирида
Кўпиргувчи қон элтар.
Эзгу дарё, шўх дарё,
Тошқинларинг шиддаткор.
Жаҳон-жаҳон қудрат бор;
Худди сахро арслони
Ва қумлар паҳлавони,
Ариллайсан тунларда.
Қирғоқларинг қалтирар,
Олислар бўлур ларзон,
Нили мубораксимон
Лойқаланиб тошасан,
Тепалардан ошасан,
Қишлоқларни кўмасан,
Шундай завққа чўмасан.
Баҳодирлар от сурмиш
Табаррук эй қирғоқлар,
Темур Малик изларин
Сақламиш кўк яйлоқлар.
Гулларнинг атирлари
Елларнинг қанотида,
Оғаҳий сатрлари

Учар ҳаёт отида...
Эй, бош эгмас чўнг дарё,
Фурурингни синдириб,
Босқинингни тиндириб,
Ҳам сенинг қоқ белинга
Бир улкан сад миндириб
Ва бошлаб асрий бир дов,
Солғумиз сенга жилов!

Хоразм

ЭРКАТОЙ

Бувим алласи

Эркатоим қайда экан?
Асқар-асқар тоғда экан.
Асқар тоғда нетар экан?
Қўзи боқиб кетар экан.
Қўзилари қайда экан?
Адирда, тўқайда экан.

Қўнар жойи – кўкбулоқ,
Қашқир, бўри кўп йироқ.

Эркатоим қайда экан?
Яшил-яшил боғда экан.
Яшил боғда нетар экан?
Олма кўчат экар экан.
Олмалари қайда экан?
Келаси куз ойда экан.

Пишар экан қирмизи...
Тушар экан қирмизи...

Эркатоим қайда экан?
Улкан шаҳар ёқда экан.
Шаҳарда у нетар экан?
Ҳар кун мактаб кетар экан.
Мактабида нетар экан?
Олимликка ўқир экан.

Ўртоқларидан ўтик,
Ҳамма билимда етук.

Эркатоим қайда экан?
У чегара ёқда экан.
Чегарада нетар экан?
Ўз бурчини ўтар экан.
Ёв қутурса, нетар экан?
Ҳеч аямай отар экан.

Асл баҳодир ўзи,
Пешонада юдузи...

ЁРИМ БОРУ ЁРИМ БОР

Ёрим бору ёрим бор,
Кўзлари хуморим бор.
Хумор кўзли ўйнасин,
Чаманим, гулзорим бор.

Ёрим бору ёрим бор,
Олмаю анорим бор.
Оламга донғи кетган
Пахтам – пахтазорим бор.

Ёрим бору ёрим бор,
Оқ олтин шиорим бор.
Соҳибкор ўзбек дерлар,
Бахти барқарорим бор.

Боғларим – гул боғларим,
Боғ бўлган қумлоқларим.
Ватанимга армуғон
Оқ олтиндан тоғларим.

Юртим, ўзим ўргилай,
Кўрар кўзим, ўргилай.
Ойдек тўлу кундай кул,
Сен – қундузим, ўргилай!

БЕРДИМАТ АМАКИ

Тонг чоғидан тоғлар остига тушар
Кўмир қазувчилар – ер ўғиллари.
Тонг чоғидан тинмай харсанг уришар,
Тош чақиб, тош бўлмиш қадоқ қўллари.
Тоғ остида тоғлар пайдо бўлади
Яхлит кўмир харсангларидан.
Электровозлар тез-тез тўлади,
Мисли карвон чиқар ғорлар қаъридан...
Тепада янғирар, куйлар тўп-тўп қиз,
Ер остида пешона тери.
Ер остида иш илдам, тигиз,
Ер остида эрларнинг эри!

Бердимат амаки қазийди кўмир
Ўсиб-унган она тупроқдан,
Хаёл қилган эди бир умр,
Хаёл қилган эди гўдаклик чоқдан:
«Қани, куч бўлса-ю, тоғни тилкаласанг,
Беҳуда ётмаса не-не хазина.
Кўмир ётар бунда харсангу харсанг,
Замонларки, сақлар бу сахий сийна».
Тер тўкиб қазиган олтин кўмири
Мамлакатга олов ҳам мадор.
У юртга таниғлиқ мардларнинг бири,
Танти, ўктам, барзанги, девкор:
«Асл тупроқ, азиз тизма тоғларим,

Сийнангни оч, сийнанг тўла зар.
Сенда ўтган менинг гўдак чоғларим,
Муродимга етдим, сол назар!
Бўз сийнангга бошимни қўйиб,
Қувват олай, эй она диёр!
Жамолинга юз қатла тўйиб,
Қучоқлайин худ суюкли ёр!»

ЖАЛА

Қўққис жала қуйиб ўтди қишлоқдан,
Тўлқин ургай яшил кўкат денгизи,
Тўлқин ургай чечаклар оқ, қирмизи,
Бу даракчи сут, қаймоқдан, пишлоқдан...

Қўққис жала қуйиб ўтди қишлоқдан,
Чучмомаю ровоч есак арзийди,
Қўзиқорин, лола терсак арзийди,
Тепалардан, сойдан, ҳатто тошлоқдан...

СОЙ БҮЙИ – ЯЛАНГ ҚУМЛОҚ

Сой бүйи – яланг қумлоқ,
Сой бүйига юр, ўртоқ,
Қумдан саройлар қуриб,
Сойларни чўлга буриб,
Бўзда яратайлик боғ,
Бобом кўнгли бўлур чоғ...
Сой бүйи – яланг қумлоқ,
Сой бүйига юр, ўртоқ,
Чарчагунча югуриб,
Ҳамма ишга улгуриб,
Тўлқинларда юзайлик,
Балиқлардан ўзайлик,
Ўссак-унсак қувноқ, соғ,
Бобом кўнгли бўлур чоғ...

ГИЛОС

Гилос кўчатини экин, дер бобом,
Ҳовли чеккасида ана жой ҳам бор,
Гилос соясида оласан ором,
Меҳнатинг сира ҳам кетмайди бекор.

Худди ўзинг каби ўсар кўчатинг,
Икки-уч йил ўтмай аниқ кўргайсан:
Бекорга бўлмабди жиндак меҳнатинг,
Мевасин егайсан, завқин сургайсан.

Гилос кўчатини экдим бу кўклам,
Ариқ олиб, тагин бўшатдим, бобо.
Яхши ўғитларинг ёқади бирам,
Яхши орзунгни ҳам ушатдим, бобо!

ҚАЙРАҒОЧ

Сув бүйида садақайрағоч,
Юз кишилик мўл сояси бор.
Энига ҳам етмас тўрт қулоч,
Бир ғалати ҳикояси бор:

Эмиш бурун, юз йил бурунроқ
Шу қишлоқдан ўтмиш чол дарвеш
Ёлғиз экан, соч-соқоли оқ,
На ўғли бор, на қиз, на ёр, хеш.

Сув бүйида дам олибди чол,
Кейин ерни ковлаб, таёгин –
Ўша жойга тиқибди дарҳол...
Эслай олмас ҳеч ким у ёгин.

Ўша таёқ, кўклам экан-да,
Аста-аста ёзибди куртак.
Тагин ҳар йил кўклам келганда
Бўй чўзибди, дема бу эртак.

Бўй чўзибди, йил ўтган сайин
Улғайибди, кучга тўлибди.
Сояси мўл, салқини майин,
Шундоғам дов, полвон бўлибди.

Эголмайди ҳозир бўронлар,
Бўронларга ўзин қилар пеш.
Бунда ором оларкан жонлар,
Эсланади ўша чол дарвеш.

ЛАРЗА

...Ёмғир ёғса, тупроқнинг қат-қати бўшаб,
Қуйма қоялар ҳам шишадай ушаб,
Ел увлаб,
Тоғ қулаб,
Ернинг қатларига ларза тушади...

Замбарак ўқининг зарби беўлчов,
Лова ўчоғидай очар минг қудуқ.
Бир зумда кўтарар не алғов-далғов.
Табиатнинг тили бир зумда дудуқ,
Азим тепаларга ларза тушади...

Булутлар қуюлса, чақса чақмоқлар,
Сурон солса агар зўр қалдироқлар,
Яшин тегса агар –
Юз йиллик чинорга ларза тушади...

Агар сен, севгилим, жиндак маъюслансанг,
Ойдек юзларингда кўрсам жиндак ғам,
Кўзларингни босса жиндек мунг изи –
Менинг юрагимга ларза тушади...

ҚАЛДИРҒОЧ

Нили муборакнинг сайроқ элчиси,
Не йўллардан чанг бор қанотларингда:
Шўр дарёдан нам,
Эрксевар оҳанг бор баётларингда,
Не-не диёрларнинг баҳор атри ҳам,
Эллар йўлчиси...

Шипда уянг бутун, қўл чўздирмадим,
Қўналғанга қўну, ўқи валфажри...
Ҳатто бир фиштни ҳам сал буздирмадим,
Зифирдек қалбингда бир йилнинг ҳажри.

Сувларга тўш уриб, ўйна, қанот ёз,
Сендан қолишмасин қўшалогинг ҳам.
Қўшалоқ умрнинг маъноси на соз,
Тагин бола очгин ва бўлма ҳеч кам!

Кузда кетиб, тагин кўклам чоғида —
Келарсан, азизим,
Йўллар, тинч йўлларнинг тинчроғи, ҳозир,
Булбулга жўр бўлиб бахтим боғида
Куйларсан азизим,
Бу эл тинч элларнинг тинчроғи ҳозир!
Нили муборакнинг сайроқ элчиси,
Тагин гуркирагай юртим ёзлари,
Янграгай шўх ёзнинг янгроқ созлари,
Йўлда қут ўчирмас ўқ овозлари...
Келавер ҳар кўклам,
Қанотлик ҳамдам —
Эллар йўлчиси!

БУЛУТ

Ёзда яйловимиздан
Ахён бир ўтар булут,
Аҳвол сўрамай биздан,
Олислаб кетар булут.
Кўкатлар талпингандай,
Кўчатлар талпингандай,
Қараб қолар кетидан.
Қўй-қўзилар маърашиб,
Гўё томчи талашиб,
Чопишар қир четидан.
Мен ҳам кўкка кўз ташлаб,
Баралла гурунг бошлаб:
— Чақмоғингни чақ, — дейман.
— Бу олис яйлоғимга,
Бу олис аймоғимга
Сел-сел бўлиб оқ, — дейман.

КИПРИКЛАРИМ

Ёш қаламкашларга атаганим

Киприқларим қўнғирмикан ё қора?

Киприқларим юзтамикин ёки минг?

Киприқларим мунча азиз ва сара,

Кўзгинамнинг киприқлари...

Қуюнларда қолганимда, чангга ўралганимда,

Оҳангарон тўзонидан занжи қоралганимда,

Ёки яхши тимсол излаб, чангдай таралганимда,

Ёки бир шеър армонида юз бир кўралганимда,

Ўзбекистон тонглари бедор кутган кўзларим,

Тенгсиз тонглар фалсафасин ташна ютган

кўзларим.

Кўзларимга чегарада шай аскардай қўриқчи,

Кўзларимга олис Бобур ғуссасидай йўриқчи,

Эй, азиз киприқларим.

Сергакликда тириқларнинг сиз-ку энг тириқлари...

Кипригимдай азизларим, нечоғлиқ ҳам суюксиз.

Армонимдай буюксиз!

ЖҰЖА

Эргаштириб бир тўп жўжа,
Қўшнимизнинг қўрасидан
Чиқиб келар она товуқ,
Жуда баджаҳл, жуда ўжар.
Тутай десам сарасидан,
Йўл бермайди сира ёвуқ.
Бувим дер: ёндоша кўрма,
Бир жўжа ҳам олдирмайди.
Ҳаддингдан сен оша кўрма,
Ҳеч қаровсиз қолдирмайди.
Мен қарайман олисроқдан:
Бир-биридан сулув жўжа,
Бири худди оппоқ рўжа,
Ўзгаси нақ юз қуроқдан.
Бири ола, бири сарғиш...
Бу ёнидан ўтгим келур,
Битгасини тутгим келур,
У ёнидан ўтгим келур,
Утгасини тутгим келур.
Лекин ўтиб кетаман жим,
Ранжимасин, ахир бувим,
Кимга даркор ахир қарғиш...

ОНАГИНАМ

Товонимга чақир тиканақдай ботгувчи — ғашлик,
Бедаво сизловиқдай сизлатгувчи —
ғашлик.

Жигаримни қиймалаб ахён-ахён,
Чучварага чеккувчи —
ғашлик.

Мени ўйлаб нотавон ва нимжон,
Фашимга теккувчи —
ғашлик.

Суяқларимни сирқиратиб,
оч теватдай ғажигучи,
Кўзимга ёш тирқиратиб,
жигилдонимда аччиқ бўзадай ачигувчи
ғашлик...

Дунёга қайта келишимга кўзим етсайди,
Йигит ёшим тўлмаи туриб,
Айрилиқ зайлида қоқ ёғочдай қуриб
Жон берган онамни кўришимга
кўзим етсайди,
Тиззасига бир нафас бош қўйишимга
кўзим етсайди,
Оналик меҳрига ўбдон тўйишимга
кўзим етсайди,
Оқ сутингни оқлай, дейишимга
кўзим етсайди,

Менда ғашлик нетарди?
Янтоқ ўтинидек,
Тамаки тутунидек,
Тонг пайтида таралган бадбахтлик тунидек —
Чексиз фазоларга тарқаб кетарди!
Онагинам!

Одам бўлдимми менам?

Йигит ёшимгача бир челақ сув келтириб
бермаган бўлсам,
Ё ташналигингда бир коса шарбат тўлдириб
бермаган бўлсам,
Ё нон ёпишинг учун,
Ҳатто бир йўла, бир кун
Саҳродан ўтин орқалаб келмаган болангман...

Оғзингдан сўз чиқмай, елмаган болангман..
Сенинг арзимас бир юмушингни адо этолмаганим,
Сенинг бир ишорангга юз ўмбалоқ ошиб кетолмаганим!

Сени жиндақ хушвақт қилгани,
Сени жиндақ хушбахт қилгани –
Тагсиз жарлардан ўтолмаганим,
Сени сўнгги йўлга ўзим узатолмаганим –
Тоғдай зил.
Абадиятдай чексиз армон бўлиб қолди дилимда,
онагинам!

Одам бўлдимми менам?
Ҳа, одам санашар мени элимда.
Сенга қилолмаган хизматим,
Сен деб чеколмаган заҳматим –
Жиндақ зеҳним, жиндақ шеърим, жиндақ ғазалхонлигим
Оналик меҳрига тўймаган меҳрим,
жиндақ яхшилик ва ёмонлигим
Мени одам санаган элимга бахшида,
жафодийда онагинам!
Элга хизматим – сенга хизматим эмасми ахир,
Эл мени фарзандим демасми ахир!
Рози бўл, одам саналай менам...
Дунёга қайтиб келурман,
Лекин бошқа ўғил бўлиб...

ҚАЙДАДИР БУЛОҚ...

Қайдадир булоқ бор тоғлар бошида –
Кумуш балиқларнинг сўлим ўлкаси,
Тошларга урилиб тушмоқда оқ сув,
Тўлқинлари тиниқ ва порлоқ инжу.
– Қайларга шошасан покиза оқим?

– Улкан денгизга, –

Улкан денгиздаги чиройли қизга...

Салқин оғушимда ёйиб қулочин,

У менинг мавжимда ювади сочин,

Ташна лабларига бўламан дармон,

У менга мунтазир, менга нигорон.

– Ҳа, сенга мунтазир фақат у эмас,

Чексиз денгиз эмас, чексиз сув эмас,

Ўша қиз сингари ташна ирмоқ ҳам,

Ўша денгиз янглиғ чексиз тупроқ ҳам,

Сенга мунтазиру, сенга нигорон...

МАХТУМҚУЛИ ТҶЙИДА ҶЗБЕК КҶЗАСИ

Ҳайъатда ярқираб, кўз қамаштирар
Чинни косалару бир чинни кўза.
Қараганинг сайин эс адаштирар,
Ҳар қайси гўёки яхлит фируза.
Нақшлари чиннисоз дилидай ёрқин...
Ўзбек тўёнаси каттакон тўйга.
Ял-ял ёнар эди фируза ёлқин,
Мен ҳам лол қарардим, чўмгандим ўйга:
Ўзбек тупроғидан ясалмиш чинни,
Нечоғлик нафосат заррин хатида,
Истасанг бол тўлдир, истасанг — шинни,
Нечоғлик фусун бор эл санъатида!
Нечоғлик даҳо бор, нечоғлик маъно,
Нечоғлик жило бор сеҳр қудратида,
Шундоқ бир кўзани, қайдам, Бобуршоҳ
Кўролганми чексиз салтанатида!

Бунда не эллардан ўтирар қўноқ;
Бунда етти иқлим йўлчилари бор,
Ҳинду, Чину Мажор, Болқону Қозоқ,
Турк, Слав ҳам Мўғул, Татару Болқор...
Кўзадан кўз узмас эди кенг зал ҳам.
Гўё Махтумқули туғилган кунда —
Дунё адиблари бўлган эди жам,
Туркманлар тўйида, шундай тўкинда;
Санъат саройида, оқ кошонада,
Фузулий, Хайёмнинг шўх даврасида,
Юз Ҳотамдан саҳий шу тўйхонада —
Низомий, Пушкиннинг чўғ даврасида
Давронга ярашиқ шодиёнада,

Гўё шеър шаробин элекси́р мисол
Зумрад косаларга лим-лим тўлдириб,
Барчани этиб лол,
Қардоши тўйига завқ, файз келтириб,
Улашарди жами қўноқларга жом –
Навоий бобом...

Ашхобод

* * *

Юрагимни севги чертган илк оқшом
Илк сатрим тушгандир қоғоз бетига.
Кексалик ҳам секин тўлдирмоқда жом,
Хаёл учар чексиз олам четига.

Майли, шу жомни ҳам ичай паймона,
Кексалик гаштини сурай то бекам.
Шеърларимда жилва қилсин замона,
Юртим мадҳи бўлсин сўнги сатрим ҳам...

ОҚСОҚОЛ

Бир оқсоқол кўрдим – бўйи чинордек,
Эгнида банорас, кўкраги очиқ,
Қора чақмоқ каби ял-ял қорачиқ,
Билакларда йўлбарс қуввати бордек.

Кўчалардан ўтар секин, салмоқдор,
Ҳар одими ерга титроқ солгудай,
Ернинг танобини тортиб олгудай,
Ошкор бир савлат, ботирлик ошкор.

Йўллардан ўтади – биллур шаршара,
Жарлар, ёнбағирлар, доvonлар таниш.
Мевазорлар таниш, кўрғонлар таниш,
Ўн олти ўғил-қиз, қирқ бир невара.

Йўллардан ўтади – гўё бобойга
Она табиатнинг ўзи таъзимкор,
Одамлардай гўё саломга тайёр,
Бобойни кўрганда тўлар чиройга.

Белида тўрт белбоғ, кўлида асо,
Шу жойларнинг тўнғич ҳукмронидек,
Ўтмиши, бугуни, пок виждонидек
Ақли луқмонлардан тўлиқ ва расо.

Қора терга ботиб эаркан ғўза,
Эгнидаги тўни эди юз ямоқ.
Булоқ бўйларида қақраркан томоқ...
Бахт у пайт тупроққа кўмилган кўза.

Қора терга ботиб яратаркан боғ,
Лекин мевасини татий олмасдан,

Ноласи учаркан олис Олмосдан,
Соқол оқаргунча дил бўлмабди чоғ...

Йўллардан ўтади — тоғ янглиғ ўмров,
Ҳали не юкларни кўтаролгудек,
Ҳали не тоғларга панжа солгудек,
Ҳали ҳам юртида мисоли кам дов.

Меҳнаткаш инсонга хос кўрк ва савлат,
Табиатдай барҳақ, барҳаёт, эзгу.
Ҳа, пийри бадавлат деганлари шу,
Юз бир шоҳдан ортиқ пийри бадавлат.

Олмос қишлоғи

БАЛИҚЛИК БҰЙИДА

Табиат бу жойда нечоғлик жўмард,
Ҳовуз тағларида қайнар чашмалар.
Чашмалар шилдири сўйлайди налар?
– Бир хўплам ич, – дейди, – кўрмагайсан дард!

Табиат бу жойда нечоғлик сулув,
Инсон табиатнинг ўғли бу жойда.
Минг булоқ жўш урар жарда-ю сойда;
– Бир қултум ичгин, – деб, – жилдирайди сув.

Ким билур етти қат ернинг қаъридан –
Не тилсим – дафина тотини ювиб,
Биллурун мавжлари мавжларни қувиб,
Ёруғликка чиқар тоғлар бағридан.

Биллурун мавжлари қандай шифокор,
Қондиради одам чанқоқлигини,
Қондиргудек олам чанқоқлигини,
Бу мавжларда сир бор, мўъжизалар бор.

Табиат бу жойда нечоғлик жўмард,
Инсон – табиатнинг ўғли бу жойда,
Боғу роғ, экинзор, жарларда, сойда,
Меҳнаткаш юртдошим, кўрмагайсан дард!

Олмос қишлоғи

БАЛИҚ ОВИ

Бизнинг қишлоқ тоғ бағрида,
Тоғ бағрида — боғ бағрида,
Этагида чопқиллар сой.
Ёзда тиниқ,
Кузда тиниқ,
Сувда қуёш юз бир синиқ,
Қўқлам чоғи сой бутун лой.
Қирғоғида жамбил, ялпиз,
Қучоғида балиғи мўл.
Ўлтираман баъзан ёлғиз,
Сувга тушмай усти-бош ҳўл:
Қармоғимга илинмайди,
Сузмоқдами ё чопмоқда,
Сув тагидан не топмоқда?
Юз тикилсанг билинмайди...

Ташлай қолсам нон ушоғин,
Югуришиб келар талай,
Улгуришиб келар талай.
Илинсайди улканроғи,
Элтар эдим жон бувимга.
— Ҳай, ростанми, ҳай, балиқми,
Тангаликми, чақаликми?

Балли, дерди, уқувимга...
Илинмайди лекин ҳозир.
Бундан кейин тўр ташлайман,
Ташласам ҳам зўр ташлайман,
Қўлга тушар бари охир.

ТҮРҒАЙ

Ёз боши, далалар соз,
Ўз кўркини ёймиш ёз,
Чечакларда ҳали ноз,
Кўллар тўла суқсур, ғоз,
Оқ булутлар чўғланиб,
Тонг отар яллиғланиб,
Кўл осмони буғланиб,
Кўринар гўё саёз.
Шу вақт аллақайлардан,
Қайдам, қандай жойлардан,
Даштданми ё сойлардан
Янграб кетар шўх овоз,
Ҳеч ўхшаши йўқ овоз.
Тут барги кесганлардан,
Сувга чим босганлардан
Ун чиқмас, тинглашар жим.
Ким у ўзи, қани, ким?
Қушлар ҳам қилмас парвоз.
Жонворлар ҳам тингларди.
Боғбон ҳам, пахтакор ҳам,
Шоликор, чорвадор ҳам,
Бутун одам тингларди,
Гўё олам тингларди,
Қандоқ тинмагур овоз!..
Мен чопиб чўлга чиқдим,
Ҳеч ким кўринмас эди.
Каттакон йўлга чиқдим,
Ҳеч ким кўринмас эди.
Кейин боқдим осмонга:
Куй таратиб жаҳонга,
Кўк осмон чўққисида,
Мовий ранг кўзгусида,

Бир нуқтада пириллаб,
Бир нуқтада чириллаб,
Нуқтадай бир қуш учар,
Гўёки беҳуш учар...
— Ҳой, — дедим, — ўзинг кимсан,
Бунчалар бетинимсан,
Жавроқисан бунчалар,
Ўйноқисан бунчалар,
Тинмай тушиб ўйинга,
Лол этасан куйингга?
— Мен-ку, мен тўрғай, — деди. —
Кўк юзи соз жой, — деди,
Дема, чала кўринар,
Бутун дала кўринар.
Кўк юзида чириллаб,
Юз бир қўшиқ тўқисам,
Бир нуқтада пириллаб,
Кенг водийга ўқисам —
Ёмонми, ҳой, шўх ўғлон?
Ҳаётни мақтаганим,
Тонгни ардоқлаганим —
Ёмонми, ҳой, шўх ўғлон?
— Ҳа, тонгни ардоқлагин,
Ҳаётни ҳам мақтагин,
Учиб-ўйнайвер, — дедим. —
Куйлаб қувнайвер, — дедим.

ОЛТИН ҚҰНҒИЗ

Гув-гув учиб олтин қўнғиз,
Қора тунда худди юлдуз,
Ё булутли кунда чақмоқ,
Гулзоримга қўнар эркин.
Мен келаман секин-секин,
Тикиламан унга узоқ.
Чақнаса ҳам худди юлдуз,
Ўзи жуда эпсиз қўнғиз,
Капалакдай чарх уролмас,
Юмаласа ҳеч туролмас,
Укам кўрса – тутиб олар,
Қутисига дарров солар.
Йўқ, укамга тутқизмайман,
Қўнғиз томон ўтказмайман,
Сукланолмас бўёғига,
Ип боғлағай оёғига.
Майли, ҳар кун учиб келсин,
Гулзоримга тушиб келсин,
Олтин қўнғиз, олтин қўнғиз,
Чақмоқ каби ёрқин қўнғиз.

ҚИМИЗ

Олатов этагида кезардим оқшом ёлғиз,
Сарвизор соялари. Жилға-ю, сойлар равон,
Оқ ўтов орқасида ўчоқ ёқар сулув қиз...
Гўёки туш пайтида ошган янглиғ кўш довон.

Ҳеч нари ўтолмасдан, аста-аста ёндошдим,
Йўлчиликнинг расми-да: айрон, дедим, озгина!
Тортинчоқ, асов экан — гўё эсдан адашдим,
Ўзи қорачагина, ўзи дилнавозгина...

Айрон дегандим, аммо келтирди корсон қимиз,
Корсон тўла қимизни ичдим, қайдам қанча вақт.
Шошмайин шимирадим, олисдан жилмаяр қиз,
Шошмайин шимирадим, жилмайиши қандай бахт...

Шошмайин шимирадим, мен-ку ташна эмасдим,
Қандайдир ташналигим қонгандай эди лекин.
Жилмайиб тагин корсон тутса ҳам йўқ демасдим.
Уни ҳам ичар эдим шошмайин, секин-секин.

Секин-секин... ва лекин тап-тайёр бўлдим, сархуш,
Аҳён-аҳён жилмаяр, жилмаярди ҳамон қиз.
Кўзларимда бу олам гўё эртақ ва ё туш,
Ҳа, шундоқ ажиб қимиз:

Олис яйловлар ҳиди, номсиз чечаклар ҳиди,
Она сутидай тоза, маъжундан сирлироқ куч.
Гўё юз бир жаннатнинг кавсар таъми анқийди,
Ўша қизми, кўринар кўзимга биракай уч...

— Уч опа-сингилмисиз, — дедим, — бирдай сулувсиз...
Олатов чўққисидан қайтди шўх қаҳқаҳаси.

Какликдай куларди қиз.
Куларди қийиқ кўзлар, топилмас андақаси.

Гап ўша қизда эмас, гап анави қимизда,
Ўн саккиз яшаримда илк бор ўпгандай мастман.
Гап ўша қимиздами, йўқ, ўша сулув қизда,
Наинки маст, дев каби норғулман, забардастман.

Ахир, қуллуқ, дедиму тушдим келган сўқмоққа,
Ҳеч нари кетолмасдим, қараймикан қайрилиб?
Келиб туринг, – дермикин, – келиб туринг қўноққа...
Келиб туринг, – демади. Кетдим ночор айрилиб.

Оҳ, Олатов қимизи! Оҳ, Олатов қимизи!
Не дардлар давосисан, ҳа, не дардлар давоси,
Оҳ, сен Олатов қизи! Оҳ, сен Олатов қизи!
Сен қутлуғ армонимсан, кўнглим кўркинг шайдоси!

КОНЧИ ЧИРОҒИ

Менга тортиқ қилдингиз
 кончининг чироғини,
Қуллуқ, эй кончи оға,
 унутмайман бир умр.
Бу чироқ ёруғида
 қазиб оласиз кўмир.
Елпиратиб ўлкада
 ботирлик байроғини.
Яратасиз ҳаётнинг
 қора олтин тоғини.

Сиз чироқ ёруғида
 ер тагига тушасиз,
Қора гавҳар уясиз,
 Эртақдаги дев мисол.
Сиз ватан давлатига
 не-не давлат қўшасиз,
Боболар тушида ҳам
 қилмаган эди хаёл.
Девкорсиз, азмингизга
 бу бобо чўллар ҳам лол.

Бебаҳо тортиқ учун
 юз бор қуллуқ айтсам оз,
Чироғингиз ҳамиша
 ёритгай кетар йўлим,
Бир қўлимда жаранг соз,
Сўнги нафасимгача
 чироқ тутгай бир қўлим,
Сўнги нафасимгача
 ёп-ёруғ ўнгу сўлим. —
Ҳам сиздай тиним билмай
 ижод теранларидан,

Она ер қатларидан,
 тоғ ошиб, довон ўтиб,
Шеърият олмосларин
 излагум қурум ютиб,
Битта-битта ажратиб
 олгум тимсол баридан,
(Мақтаниш туюлмасин
 айтганим илгаридан.)

Ва ўша гавҳарларни
 сизга қилгайман совға,
Кўзларга қувонч бўлсин,
 дилингизга ёруғлик,
Қора гавҳар ошиқи —
 кончи дўст, кончи оға,
Яна олқиш ва қуллуқ,
Яна олқиш ва қуллуқ!

ҚАРҚАРАЛИК

Қарқаралик, қайдан келдинг қошимга,
Қайдаги савдони солдинг бошимга.
Қайдаги савдони солсанг бошимга,
Қота кўрма қатрон менинг ошимга!

Қош устига қўндирибсан қарқара,
Қора сочинг қора тунда шаршара,
Тўлқинида кошки ўзим чўмилсам...
Шайдойингман, гар қарама, гар қара!

Қарқаралик, излаб келдим, йўл олис.
Олис йўлда чўл олису кўл олис.
Бир қарагин, кўзгинангдан билайин:
Дермикинсан яқин ёки бўл олис!

Қарқаралик, сойларингни кечгум бор,
Сувларингни шароб каби ичгум бор.
Олислардан келдиму гап ўзингда,
Майли десанг, Қарқарангга кўчгум бор.

Қарқаранинг ўрдаги-ей, ғози-ей,
Ёзлари-ю, кузларининг сози-ей.
Ё «ҳа»си бор, ё «йўғи» бор, не билай,
Ўртаворди қарқаралик нози-ей.

КЕЛГИН

Тонгларнинг жилосидай
Пирпираб алвон келгин,
Бўзтўрғай навосидай
Куйлаб беармон келгин,
Боғларнинг шоввасидай
Шарқираб равон келгин,
Сочларинг тараб-ўриб,
Ваъдага жонон келгин.

Ой кечанинг қўйнига
Ноз ила кирганида,
Осмон кўк қўйлагига
Инжулар терганида,
Турғун сувлар эпкинга
Бўсалар берганида,
Ҳей, лаблари қирмизи,
Келгин, шу замон келгин.

Арчазор тоғ ораси,
Тўшайлик кўк ялпиздан,
Дардим-ўтинчим ўлан
Бу кеча сендек қиздан,
Яйлов оқшоми бўлур
Миннатдор иккимиздан,
Ҳар келишинг бир эртақ,
Жонгинам, омон келгин.

Ўлка бўйлаб кезар сўлим, қайноқ куз,
 Қуёшнинг ўзидай ёрқин, порлоқ куз.
 Бир йиллик меҳнатнинг жўшқин фасли бу,
 Мевалари олтин, пахтаси оқ куз.

Қиш бўйи ер шўрин қирқ йўла ювиб,
 Ернинг қат-қатига, зовурга қувиб,
 Бевақт ёмғирларда, селларда увиб,
 Ёнғоқдай кесакни кўсақдай чувиб;
 Далалар бағрида елнинг ел каби,
 Тупроққа меҳринг бор ўша сел каби,
 Заҳматкаш пахтакор, бобойи деҳқон,
 Манглайдан тер тўқнинг бутун эл каби.
 Сел келса симириб, тошни емириб,
 Жарларни тўлдириб, дўнгни кемириб,
 Етуқлигинг шунча: тупроқ-бўрдоқи,
 Тилсиз олқиш ўқир бўрсиб, семириб.
 Бу йил табиат ҳам турланди юз хил,
 Қиш – қуруқ, бевақт дўл кўп ўтди бу йил.
 Тўрт қайта тикнинг-а, ҳайдаб тўрт қайта,
 Мардсан, бардошинг бор тоғлар қадар зил.
 Зумраддек пахтазор, осмон фируза,
 Ҳар тупи тагида бир олтин кўза.
 Сада салқинлари имлаб турганда,
 Томоқларинг қақраб, суғорнинг ғўза.
 Тоғчи тоғ тагидан гавҳар ундирур,
 Бинокор чўлларга шаҳар қўндирур.
 Терак бўйи жардан даштга сув олиб,
 Пахтакор азамат йўқдан йўндирур.
 Кончи ҳурматидай элда ҳурматинг,
 Рассом санъатидай нозик санъатинг.
 Рассомда бўёқ бор, сенда қадоқ қўл,

Қудратга қут қўшар қутлуғ меҳнатинг.
Хирмонлар уюми — чўққилардай оқ,
Устидан кўринар фалак — етти тоқ.
Кўкка кўприк қурган халқмиз-да, ахир.
Оқ тоғлардан осмон яна яқинроқ.
Хирмонлар уюми — кўзлар қувончи...
Очил, ҳа, гўзалар, парпираб ён-чи!
Очил, оппоқ тонглар алангасидай,
Очил, ҳайрон бўлсин кўкда сомончи!
Юлдузлардай бир-бир теришга шай юрт,
Мисқоли тушса ҳам олиб кўзга сурт.
Қатрадан қўл бўлур, дебди боболар,
Пастда қолсин Олой, Чотқолу, Қозғурт.

Ўлка бўйлаб кезар сўлим, қайноқ куз,
Куёшнинг ўзидай ёрқин, порлоқ куз.
Бир йиллик меҳнатнинг жўшқин фасли бу,
Мевалари олтин, пахтаси оқ куз...

ҚИШ ЭДИ

Кўшиқ

Қиш эди, гул камёб, ўша кечкурун
Илк бор келтирдим мен қиттак кўк шиша.
Эсда қолгулик тун, эсга олгулик тун...
— Атирдек анқигин, — дедим, — ҳамиша!
Наврўзи олам-да... — Далалар кўм-кўк...
Чечаклар имлашар овлоқ-овлоққа.
Кўнглим, қиш губорин, дедим, аямай тўк,
Бирдан атир ҳиди урди димоққа...
Ялпиздан, жамбилдан ва бўтақўздан,
Юз хил гул — чечакдан анқиса атир,
Садқа бўлай шундоқ сеҳргар наврўздан,
Баҳорги эртақдан анқиса атир.
Эрта кўклам ҳақи, ўшани ёд эт,
Хаёлингдан ўтсин жажжи кўк шиша,
Ўша тун, ўша қиш бўсани ёд эт,
Кейин атир янглиғ анқи ҳамиша...

СОЧ ОҚЛИГИ – КЎНГИЛ ОҚЛИГИ

Сезардинг-ку ахир васлинг кўйида
Юрар йўлларида пойлардим сени,
Ё хиёбон, ё қўл, ё сой бўйида...
Ёлғиз, ёлғиз, ёлғиз сайлардим сени!
Гоҳ ваъда берардинг: «Келурман бирров».
Ўша мажнунона, ғариб ҳар оқшом,
Не соч, ич-ичимга тушарди қиров...
Оқиб кетди сувлар, ўтди кўп айём,
Сочим ҳам соқолим оқарди секин.
Инсоф қил: «Сабабчи ўзим» дегил-да.
Бир гал дил очолмай ўтдим мен лекин,
Ўртанган дил учун бир гал эгил-да.
Соч оқлиги – эмиш – кўнгили оқлиги...
Жумбоқ каби тагин сўрашинг нечун?
Эй, олтин ёшлигим бебошвоқлиги,
Эй, сен ғойиб кун!

ПАРДАЛИК

Сени излаб келдим... Соғинганман-да.
Эсингдами баҳор, беғубор кундуз,
Ўйламаган жойда бўлдик юзма-юз,
(Мен-ку, одамзодга ошиқ, жўн банда...)
Шу қадим шаҳрингда қинғир кўчадан
Келардинг бепарво, юзинг пардалик...
Шаҳринг — саломимга бергандай алиқ,
Кўшиқлар янграрди... Шунда дафъатан
Қадимдан тегажоқ, шайдойи шамол
Пардангни кўтариб, қочди йироққа.
Қамашди кўзларим... Ўхшаб чақмоққа
Бир ярқираб ўтди тўлин ой жамол.
Бир нафас кўзингга тушди кўзгинам,
Ҳайҳот, у кўзларда ҳайрат, қора чўғ,
Йўқ, у кўзлар чўғи ногаҳоний ўқ...
Бир зум туриб қолдим беҳушдай мен ҳам.
Сендақасин сира кўрмаган эдим
На қадим Самарқанд, на Туркистонда,
На бедор ўқиган юзлаб дostonда.
Кўзларим сўрарди ҳайрон: кимсан, ким?
Сен тўхтовсиз ўтдинг гўёки шўх сой,
Сенга шайдо эди йўлдошларинг ҳам,
Сени ўз кўйнига олди ўша дам
Тор кўча гўёки тоғда қапчиғой.
Бир нафас кузатдим изингдан лол, жим,
Ўз-ўзимга дердим: наҳот бу оҳу
Ҳали ҳам тузоқда? Чидарликми бу?
Айтингиз, бу ким?
На билакузуклар, гавҳар балдоқлар,
На атлас кўйлакнинг қичиқ бурмаси,
Юлдуз кўзларингнинг туғма сурмаси,
На тақинчоқлар,

На хипча белдаги бу бахмал нимчанг,
На шоҳи рӯмол –
Пари чиройингта бўла олур хол,
Пари чиройингта қўндирилмас чанг...
Йўқ, бу безаксиз ҳам тенгсизсан, тенгсиз.
Ҳа, сен безаксиз ҳам шундоқ сулувсан,
Сен баҳорги тушсан, булоқда сувсан,
Бундақа чиройга арзир чўксанг тиз...
Сен ўзинг одамзод кўрки – безаги,
Фақат, нетай, ҳануз кўркинг пардалик,
Салом берар бўлсам олмасдинг алиқ,
Эй, олтин водийнинг жаннат чечаги!
Ҳатто қуёшга ҳам севги солгудай
Жамолинг, эсизки, булутда ҳануз,
Ҳаёлинг, эсизки, булутда ҳануз –
Юз шоир ҳаёлин бандга олгудай...
Мен ҳануз кўйингда саргардон овчи.
Сен асов жайрондай ғойиб бўлдинг,
Ҳамон сўроқлайман: қайдасан, сулув!
Ўйлама: бу одам юборгай совчи,
Йўқ, ҳаётдан ҳақинг ол, демоқчийдим.
Ёрқин шу йилларнинг сўлим боғида,
Ёрқин эрта куннинг тонги чоғида
Сен ҳам эрка бир соз чал, демоқчийдим.
Сени излаб келдим... Соғинганман-да!

Шеър – ҳикмат дарёси, сеҳр дарёси,
Жумбоқдай битталаб ечолсам дейман.
Илму ишқ дарёси, меҳр дарёси,
Қониб-қониб мен ҳам ичолсам дейман.

Қўйнинг бир хазина – бебаҳо дурдан,
Тозалигинг ўтар тоза биллурдан,
Яралибсан гўё бир дарё нурдан,
Нуригини нур бўлиб қучолсам дейман.

Ҳайратда қарайман, дил тошиб-тўлиб,
Сендан сув ичганлар қолмайди сўлиб,
Мен ҳам шу дарёда бир тўлқин бўлиб,
Чўллардан сел каби кечолсам дейман.

Жонларнинг озиғи – сўзнинг ётиғи,
Сўзим бўлса элнинг қўшиқ ё тиғи,
Кўнглимни титратмас асло ёт йиғи,
Доим хушвақт даврон қучолсам дейман.

Кўкламда қуйилар не-не ирмоқ, сел.
Тўқайларда кезар елпиб-елпиб ел,
Баҳра олар, қонар ҳам тупроқ, ҳам эл,
Соҳилларда мен ҳам соз чалсам дейман.

Тўлқинида юз бир қуёш жилоси,
Ҳар қатраси не-не дарднинг давоси,
Бўйларида ўсар меҳригиёси,
Мавжига тўш уриб, учолсам дейман.

Жайхунмисан, қайдам, ё теран Сайхун?
Ҳар қалай тошқинсан, жўшқинсан, жўшқин,
Она тупроғимга зарурсан ҳар кун,
Мен ҳам қониб-қониб ичолсам дейман.

Тирик етим... Қандай оғир тирик етимлик!
 Балки бундоқ ўксимасди онаси бўлса,
 Суянчиғи, соябони, панаси бўлса,
 Шу сабабдан босар баъзан тошдай зил жимлик.
 Харсанг тошдай жимлик босар, лекин бу – ўтмиш...

Қани ҳозир онажони тирилиб келса,
 Бўйгинангдан ўргилай, деб керилиб келса,
 Йигитчанинг юрагида қолмас эди қиш.
 Қиш губори қолмасди, ҳа, чунки Бўтажон –
 Ҳозир она керилгудек ёш машинасоз,
 Не зангори арғумоқлар ясайди шоввоз,
 «Бўтажон!» деб ардоқлашар, эмас «Сўтажон»...
 Ҳеч ким уни Сўта демас... Деб кўрсинлар-чи!
 Лекин баъзан отасига дуч келар ўғил,
 Юз айтганда ота экан – куяр, бўлар кул,
 Юрагини бир эсдалик музлатар гарчи.
 Юрагини муз босгандай бўлди бугун ҳам,
 Дуч келди-ю, ўта кетди қиё боқмайин,
 Ўзга йўлдан юрса нетар ўртаб – ёқмайин,
 Ота-бола эканларин билган эмас кам.
 Ҳа, билганлар оз эмас-ди, лекин не илож?
 Дуч келганда ўтар-кетар девона мисол,
 Кўз ташламас ота ҳатто ўтса бемажол,
 Кўз ташламас ота ҳатто кийдирса ҳам тож,
 Кийдирса ҳам, ийдирса ҳам... ажабо бу гал
 Бўта йиғлар, эридими юракдаги муз?
 Ота йиғлар, не қилсинки, ўзи қора юз:
 Ўлганда ҳам, – ўйлар ота, – куймасми сал-пал?
 Куймасмикин? Зийрак эди ўзи, сўлқилдоқ,
 Гўдакликда аримасди юздан кулгуси,

Келар эди қоровул ҳам шофер бўлгуси,
Ювош эди, бурро эди, шўх эди, қувноқ...
Кувноқ эди, шўх эди, ҳа... Ҳозир-чи, жимжит.
Кўзларига қарагани ҳаддим йўқ ҳозир,
Кўзларидан қадалгандай дилга ўқ ҳозир,
Ота! – деса, бунча кутиб, бўлмас эди хит.
Ити бўлиб, эшигини пойлаб ётардим,
Ёмонликни сира-сира кўрмасдим раво,
Сирқов бўлса елиб-йўртиб топардим даво,
Керак бўлса, ўзимни ҳам ўтга отардим.
Ҳовлисини супурардим муносиб кўрса,
Чопқиллардим ёш боладай имосига ҳам,
Истамасдим губор қўнсин сиймосига ҳам,
Қайта тошиб, кўпирардим ҳолимни сўрса!
Эсиз, эсиз... болажондан айрилдим тирик,
Қайда қолди неваралар кўрмоқ орзуси,
Қайда қолди даври-даврон сурмоқ орзуси?
Ўзим расво, ўзим пастман, виждон бўш, чирик...

Бўта бўлса ўзни ташлар келиб тўшакка,
Гангиб, чангиб юзи тубан ётади узоқ,
Типирчилар нақ бўғзига тушгандай тузоқ,
Ҳарорати қирқдан ошиқ, ловиллар чакка...
Тагин эслар, юз гал балки, хира тортмас эс:
Ота – бадмаст, уйда – сурон, биқсир тамаки,
Оҳ, инсофсиз... Ўша тепки, сўнги тарсаки,
Онасига ўшқирганди: манжалақи, пес!

Ўшқирганди, она-бола кетишганди, ҳа,
Кўп ўтмайин жон бағишлаб она армонда,
Бўта гўё ёлғиз қолди бутун жаҳонда,
Ўлганда ҳам келмайлик деб битишганди, ҳа...
Кейин, кейин... Далда бўлди мунглуғ холаси,
Кейин, ота бўшаган йўқ янги қайлиқдан,
Аҳён келса, ўтай она тинмас: «Чиқ! Чиқ!»дан,
Ўксиз гўдак, ноинсофнинг шўрлик боласи.
Етимхона, ундан кейин ҳунар мактаби,
Ундан кейин улуғ даргоҳ – машинасозлик,
Нағз ҳунар-да, эгни-боши қишлигу ёзлик,
Дастгоҳидай берч ва чайир йигит асаби.

Ақчаси бор, уйи ҳам бор, хола ҳам текин,
Юрагида гоҳи-гоҳи меҳр ҳам тошар,
Отасини излагудай баъзида шошар,
Илгаса бас – ҳоври тушар ва лекин секин
Барини ҳам унутарди, бари ўтган гап,
Лекин ўша бедод оқшом, ўшқирӣқ ҳануз,
Она еган қоқ тарсаки дилни қилар муз, –
Эсласа бас, ўша нафас тагин бўлар чап.

Тарсакининг алами-ю, бедармон йиғи –
Ўлганда ҳам кетармикан, қайдам, аччиғи...

БОҚИШИ

Кўшиқ

Кўнглимга чўғ солди, чўғ солди, нетай,
Жавдираб-жавдираб жайрон боқиши.
Ханжарсиз жон олди, жон олди, нетай,
Ўша нозикадо, жонон боқиши.

Хаёлим оҳангдош ишқ ҳавосига,
Кўзим тўймади ёр таманносига,
Кимга борай бундоқ дард давосига,
Кўз ўнгимдан кетмас пинҳон боқиши.

Дўстлар, тик айтишга шашту тилим йўқ,
Севги китобидан менда билим йўқ,
Дилда армоним шу – ўзга дилим йўқ,
Билмадим, ростми ё ёлғон боқиши.

Ўйласам – ортгандай ҳар кун камолим,
Кошки сеза қолса соҳибжамолим,
Деса: айтавергин, эй тили лолим,
Дилимда қўймасди армон боқиши...

БАРНО

Кўшиқ

Тонг палласи кел боғимга,
Чечаклардан узгин, Барно,
Бахтдай тўлиб қучоғимга,
Сочларингга тизгин, Барно.

Куйлашайлик тўлиб-тўлиб,
Кетма, боғим қолар сўлиб,
Саҳар чоғи суқсур бўлиб,
Сарҳовузда юзгин, Барно.

Ўқий ҳуснинг китобини,
Топай севгим жавобини,
Тингла кўнглим рубобини,
Кўнглинг билан сезгин, Барно.

Ёрқинроқсан раънолардан,
Ваъдаси бемаънолардан,
Вафоси йўқ барнолардан
Вафо билан ўзгин, Барно!

СЕН БАРГИДА...

Сен баргида бўлсанг мен шоҳидайдим,
Ўйламаки, узлат боргоҳидайдим,
Ё Машраб, ё Ҳайём паноҳидайдим...
Йўқ, мен ҳақиқатнинг даргоҳидайдим,
Сен баргида бўлсанг, мен шоҳидайдим.

Ҳа, мен шоҳидайдим, агар силкинсам,
Баргдай узилишинг аниқ эди, ҳа,
Хазонингга кўнглим қониқ эди, ҳа.
Ҳаттоки шох билан қўшала синсам...
Баргдай узилардинг агар силкинсам.

Баргида юравер, ғингшиб гоҳида,
Майли, маймун янглиғ тақлидга ёпиш,
Иблис билан топиш, ел билан чопиш...
Мен шоҳида қолай, ўша шоҳида...

Қолай ҳақиқатнинг ўз даргоҳида!

ОЛХҰРИ

Нақ никоҳ оқшомида
Ясанган сулув янглиғ,
Оқ шойи кўйлақдайдинг,
Кўргандим баҳор чоғи,
Кумуш табассумларинг
Кўнглингга кўзгу янглиғ,
Маст этарди офтобнинг
Эҳтиросли кучоғи.

Ёз бўйи йигит боғбон
Юз ўргилиб бўйингдан,
Бутаб, тараб, ардоқлаб,
Ҳеч сувсагиб қўймади.

Ёз бўйи димоғи чоғ
Сенинг атир бўйингдан,
Тўлишган жамолингга
Юз қараса тўймади.

Олтин куз ҳам келибди,
Шоҳларинг шиғил емиш,
Қуёшда ярқирашар
Йирик ёқут доналар.

Боғбон йигит меҳнати
Қандай серҳикмат эмиш.
Сават-сават теришар
Келинлару оналар.

Тўйларнинг тансиқ кўрки,
Чиройли куз меваси,
Ширинликда гўёки
Бўй қизларнинг дудоғи,
Дудоқдек ардоқламоқ
Ошиқ боғбон шеваси,
Фахр этса арзигулик
Бу кентнинг чексиз боғи.

Сурдарё

ДОРИЛФУНУН ХИЁБОНИДА

Сенда кезарканман, тушади ёдга
Ўсмирлик йилларим ва дорилфунун —
Тоб беролмай ёруғ бир гирдибодга,
Чекинарди у вақт жаҳолат, жунун...
Хиёбон! Юз йиллик чинорларингки,
Боболардан ёдгор, салқин, соялик.
Яшил гумбазлару минорларингки,
Ҳар қайси саргузашт ва ҳикоялик.
Оташин ўсмирлик гувоҳи бўлар!
Сирдош бир чинор ҳам бор орангизда.
Эҳ-ҳе, оқиб кетди не оқин сувлар,
Бугун мана тагин мен даврангизда...
Ёш келинлар янглиғ ўралибсиз-ку
Бугун сахий қишнинг оқ ипагига,
Не чоғли бўйдорсиз, серсавлат, сулув!..
Келдим аста таниш чинор тагига,
Бошим эгиб турдим, қор ёғар эди,
Икков пичирлашдик, сўрашдик соғлиқ,
«Эҳ-ҳа, сен ҳам қордай оқсан-ку!» деди.
Бошланди бетовуш ҳазил, вақтчоғлиқ.
«Сен-чи, ўшамисан? Сен — ҳамон ўша,
Қор кўйнида тагин қирчиллабсан зап.
Ҳамон ўша сўлим ва холий гўша...»
— Сўйла, нима гап?
«Эсингдами, у вақт келардим ҳар кеч.
Баъзан келар эдим ҳатто эрталаб.
Кимни кутганимни билармидинг ҳеч,
Сочларим оқарар эди битталаб».
— Нега?
«Кўргандинг-ку, ўша илк севгим,
Ўша илк севганим келмайин қолса,
Не соч, ўзлигим ҳам оқарарди жим,

Не қилай, ишқ шундоқ савдолар солса...
У вақт тұрт ёнингда пастқам кўчалар,
Осмондан ёғарди кеча-кундуз чанг.
Қора кўлкаларда мудраб кечалар,
Ёруғлик сўқмоққа тушарди аранг.
У вақт ариқлардан оқарди безгак,
У вақт қатраларда яшарди ришта,
Жонга ваҳм соларди қадимий эртак...»
– Бугун бари ўзга, бари саришта!
«Ака ука билан пичоқлашарди
У вақт Регистоннинг холий четида.
Зулмат ва жаҳолат кучоқлашарди
Сиёб кетида...
Ола чопонларинг қани, ажабо?
Қани сур тумандай кезган хаёлот?
Қайда не жонларга чанг солган вабо.
Қани у ҳаёт?
Тўрт ёнингда баланд ва оқ кошона,
Кўркингда барқ урар ёруғ бир олам,
Савлатингда аён қутлуғ замона,
Соҳиби давронинг – меҳнаткаш одам!
Эй азиз хиёбон, менинг ёшлигим
Сенда қолган эди, ростми, ёдга ол.
Шеърү ҳикмат билан илк сирдошлигим
Сенда қолган эди...»
Шу зум битта чол,
Чинордай чол келиб қолди ёнимга,
Ҳа, ўша гулчи-ку, боғбон, донишманд.
Юрагим тор келиб ҳаяжонимга,
Дедим: «Салом бўлсин, азиз Самарқанд!
Сенда қолган эди менинг ёшлигим,
Ўзимга қайтиб бер, Самарқанд бобо!
Сенда қолган эди қалам қошлигим.
Ўзимга қайтиб бер, донишманд бобо!»
Шу кез дорилфунун эшикларидан
Хиёбонга тўлди ёшлар оқини.
Бари, олтин даврон бешикларидан,
Кўзларида чақнар билим чақини.
Ҳайрон ва бахтиёр қарайман жимжит,
Қўлини кўтариб шундоқ деди чол:

Ёшлигин изловчи, ҳей оқсоч йигит;

Ёшлигингни ол!

Ҳа, мен ёшлигимни ва шўхлигимни

Шу навқиронларнинг кўзида кўрдим.

Ўша илк севгимни, қалб чўлигимни

Шу ёш жононларнинг юзида кўрдим.

Шеърга сифмай қолди бахтиёрлигим...

Самарқанд

Фасли баҳор, қир лолазор,
Тўрғай учар сор устина.
Лолазорда куйла, дилдор,
Рубоб чалай тор устина.
Не бор висолингдан ширин.
Ёноқда холингдан ширин,
Бўстонлиқ болидан ширин,
Олма ҳиди нор устина.
Бир – сен, бир – мен, кўл қирғоғи,
Яшил яйлов – оқшом чоғи,
Оқшом чоғи – висол боғи,
Ой ҳам кўнар дор устина.
Беишқлар дарди дард эмас,
Ишқ фақат оҳи сард эмас,
Ёрни ранжитган мард эмас,
Қор ёғгуси қор устина.
Элдан айрилган бегона...
Ёрдан айрилган девона,
Ёр, ўлгунча мен парвона,
Ёр севмайман ёр устина.

АРАЗЛИК

Кўшиқ

Ўлтирибман тўқайда ёлғиз,
Арча кўмир, қирғовул кабоб,
Ёнимда на қайлиқ, на болдиз,
На бир ютум қирмизи шароб.

Ўлтирибман тўқайда ёлғиз,
Ўтламоқда тушовлик йўрғам.
Санчилгандай жонга жуводдиз,
Томоғимдан ўтмас бир тўғрам.

Ўлтирибман тўқайда ёлғиз,
Ўйламангки, бирон ғаразлик,
Ўртада сўз қочди, бир оғиз,
Аразликман, жиндак аразлик.

НАЙ

*Сайиджон Калон ўглининг
50 ёшига бағишлаганим*

Най оҳанги келади айни саҳар палласи,
Сайрагандай ғойиб қуш,
Ё мунглуғ она қуйи – айни саҳар алласи
Илиқ ва юмшоқ оғуш.

Най овози келади булоқ сувидай равон,
Эртақми ё айни туш,
Ҳаёт чўққиларига юксал деб довон-довон,
Ундагандай бу товуш...

Най оҳанги келади эшилиб ҳар шўх оқшом,
Хилватга чорлар гўё.

Ишқ боғларига имлар ё ёрдан яхши пайғом,
Шундоқ суюк, бебаҳо...

Най оҳанги тинмайди дара-ю жилғаларда,
Дўнғларда ўша наво,
Боғларда, яйловларда, булут – қасирғаларда
Ўша най, ўша ҳаво...

Най овози учади эксиз-чексиз осмонга
«Гиря»ми ёки «Гулёр»?

Най овози учади – шиква тўлар жаҳонга,
Қандоқ узун, нолакор...

Қулоқ солинг дардли саз, мунгли бу саз зорига,
Йиғлар ва йиғлатар зор.

Қулоқ солмабди биров шунча вақт озорига...
Бунда мўл ҳикоят бор...

Най овози учади қандоқ шўху дилнавоз,
Етти фалак тоқидан баландроқ янғироғи.
Най овози учади – қандоқ сўлим, қандоқ саз,

Шу сўлим садоларда гўё олам қулоғи.
Қуббон кўлидек сермавж, баравж ва жозибатор,
Қандоқ сир бу, ажабо, мўъжизами ё тилсим,
Наҳот жўн шу чалғуда шунчалар куч-қудрат бор?
Ажабо, бу сеҳргар соз устаси ўзи ким?

– Санъаткор элимнинг бир жигарбанди...

Илҳом парисининг суюк фарзанди!
Қўлингдан тушмасин шу олтин чалғу,
Шу оташин соз,
Куйга шайдо элда ягона орзу:
Най чалгин, энг ками, тагин эллик ёз...

ЧОЛЛАР

Чоллар ўтирибди боғнинг тўрида,
Олмазор тўрида, кўркам сўрида...
Балиқлар базмига кўзгу сарҳовуз,
Суви жилдир-жилдир, шабадаси муз.
Сокину савлатли, соябон сада,
Сира ёндошолмай гармсел зада;
Чоллар ўтирибди қуриб чордана,
Давраси арзийди десак шоҳона;
Яктаклари оппоқ, соқоллар оппоқ,
Бошларда чуст дўппи, кўзлари чақноқ,
Чаккаларда ёнар райҳон ё лола.
Чайир қўлларида гардун пиёла,
Ичишади сипо ва секин кўк чой,
Дастурхони тўкин, суҳбатлари сой,
Қорамтир юзларда қуёшнинг қўри,
Умрзоқ бахт бермиш меҳнатнинг зўри.
Сўзлашар чўлга илк келган кунлардан,
Қора аёзлардан, қум қуюнлардан,
Асов бўронлардан, муз шамоллардан.
Тайсал кўргани йўқ чўл бу чоллардан,
Соҳибкор, билафон, меҳнаткаш, ўктам,
Дунёнинг ўзидай кекса, ҳикмат жам,
Булар чўлда боғ-роғ яратганлардан,
Оқ момиқдан не тоғ яратганлардан,
Элимга таниқли, ардоқли чоллар,
Ҳамиша беллари белбоғли чоллар;
Замон зиё тўкмиш булар дилига,
Булар жуда етук тупроқ тилига,
Дунёга бергусиз тансиқ еридан,
Гавҳар ундиришар манглай теридан...
Ким айтар: оламни қари билмайди,
Қари билганини пари билмайди!

Эл бахти – ўз бахти – булар меҳнати,
Элнинг юрагида булар ҳурмати,
Ҳар бири донишманд бир бобо деҳқон...

Ҳа, дунёнинг кўрки инсон-да, инсон!

ЧАНҚОҚЛИҚ

Кечалар мижджа қоқмай,
Кўз нурларим тўкилиб,
Сигара тутунига
Ўпкам чўмилса ҳамки,
Яхши қўшиқ ишқида
Сийнам ҳатто сўкилиб,
Юраккинам қурумга
Юз гал кўмилса ҳамки,

Пайсаллашга вақтим оз,
Тер тўкаман, жиламан,
Майли аёз, майли ёз,
Чўққига интиламан.

Яратмоқ, қурмоқ учун
Келдик ахир жаҳонга,
Фафлатдан тоқатим тоқ,
Ҳушим йўқ уйқуга ҳеч.
Инсонликни унутмоқ
Гуноҳмасми инсонга?
Хасталик баҳонамас,
Йўлдан қўйманг, қолмай кеч!

Кузги япроқ бўлгим йўқ,
Хазоним олис ҳали,
Ҳали жуда кўнглим тўқ,
Давроним олис ҳали.

Куёш тошқинларини
Сипқоргум мисли шароб,
Шўх боладай чўмилгум
Ҳаёт дарёларида,

Гангитолмас тилсимлар,
Алдаёлмас ҳеч сароб,
Учгум ҳали бахтимнинг
Ёруғ фазоларида.

Мени нотавон деманг —
Сочимнинг оқлигидан.
Кексаликда бу жаранг —
Қалбим чанқоқлигидан!

Майли, хансираб қолай,
Имилламайин лекин,
Кетда қолмоқнинг ўзи
Юз ўлимдан ёмонроқ.
Ҳалол нон ошаб яшай,
Бир ушоқ емай текин,
Меҳнаткаш юрт олдида
Юзим бўлсин доим оқ...

Кеккаймоққа ҳавас йўқ,
Бўлолмаيمان ҳавойи,
Меҳнатсиз бир нафас йўқ,
Мен илҳомга шайдойи.

Ўз эркининг эгаси —
Инсонга ошиқлигим
Элимга сир эмас-ку
Ўша қирчин ёшимдан.
Заминга ошиқлигим —
Замонга ошиқлигим —
Ўлгунча барқ уради
Ҳар зум ичу тошимдан.

Зар сочгувчи дарёмдай
Даштларга дармон бўлгум.
Жуманбулбул бобомдай
Қўлда соз билан ўлгум.

Самарқанд

ЁЗ ЁМҒИРИ

Ёз ёмғири ёғади сим-сим...
Боғлар чангин юваяпман, дер,
Чўл таптини қуваяпман, — дер —
Қулоқ солсам қўшиғига жим.
Сим-сим ёмғир, оби раҳмат-ку:
Ирмоқлардан жилға бўл, майли,
Жилғалардан сойга тўл, майли,
Оби раҳмат — бу баракат-ку.
Пахтакорнинг қўнглини чоғ эт,
Ғўзаларнинг ол ғуборини.
Ҳозирданоқ чал куз торини,
Офатларни йўлатма, доғ эт!
Экинзорни ҳафтранг товлангир,
Сувчиларнинг юзин силаб ўт,
Фақат яхши тилак тилаб ўт.
Чорвадорнинг кўзин қувонтир...
Сим-сим ёмғир, сирли соз мисол.
Пичирлайди она табиат.
Сахийлиги ортгандай қат-қат,
Гўё дейди: ол, ол, олиб қол!..
Унутма, ҳой шоирингни ҳам,
Кўкрак тўла нафас олайин.
Ғўзалликни куйга солайин,
Ёз ёмғири, кузги баракам!

Самарқанд

СУВ ВА СУЛУВ

Етилган жувон каби
Ҳансирар бўла тупроқ.
Чанқоқ ва чатноқ лаби:
Сув! – дейди, – сув бер кўпроқ!
Пахтазор эксиз-чексиз,
Жаннатдай барқ урарди,
Эгатларда битта қиз
Сув суғориб юрарди.
Сўлқилдоқ, дўндиққина,
Яланг оёқ, қорамтир.
Кўз чақмоқ, пучуққина,
Ҳар одими гўё сир:
Ташналаб ғўза шув-шув
Барг силкиб, пичирлашар,
Бир-бирига иноқ-ку,
Имлашар ва сирлашар:
Сув – сулудан сулувроқ,
Сулув – сувдан сулувроқ..

Завқ тошар юрагида
Сувнинг жилдирашидан,
Ҳар туп ғўза тагида
Ўйнаб пилдирашидан:
Пайқайди: бу – саратон.
Ҳар қатра сув – бир чаноқ.
Жилмайиб қиз ногаҳон,
Қизарар гулдай ёноқ.
Янграйди олислардан
Дўриллаган бир овоз;
Дилда жўшқин ҳислардан
Хабардордек сахий ёз,
Таниш овоз, бўйдоқ роз,

Бу – ишқининг алласи.
Ишқим, – дер, – сабр эт бир оз,
Ғанимат сув палласи!..
Сув – сулудан сулувроқ,
Сулув – сувдан сулувроқ...

Самарқанд

КҰНГЛИМ

Селдан кейин ҳар гал ўша камалак,
Селдан кейин ҳар гал ярқирар фалак,
Селдан кейин ҳар гал тушади тоғдан
Сочлари жингалак, ўша шўх малак...
Тоғдан тушмай қолса, ёнаман ғашда,
Жийдаш кўнглимдадир,
 кўнглим Жийдашда...

Кўллар инжусидай жилвакор кўл бу,
Олам кўзгусидай беғубор кўл бу.
Соҳилда кутаман бесабр ҳар оқшом,
Соҳиллари сирли, сеҳри бор кўл бу.
Нетайки илинжим шу паривашда...
Жийдаш кўнглимдадир,
 кўнглим Жийдашда...

Кўзимдан кетмас ҳеч нозик адоси,
Суҳбати, ўлани, савти-садоси,
Кўлдай тиниқлиги, селдай шўхлиги,
Гулдай нафислиги... бўлдим гадоси!
Ўзи ҳам заб чечан, дилдор, дилкаш-да...
Жийдаш кўнглимдадир,
 кўнглим Жийдашда...

Бунда табиат ҳам қиз янглиғ тоза,
Ишқим бўлмасайди ахир овоза.
Бахтимга тор гўё шу чексиз қирғоқ,
Ёҳу, гўзалликка борми андоза?
Мени боғлаб олмиш ёлғиз қарашда...
Жийдаш кўнглимдадир,
 кўнглим Жийдашда...

Иссиқкўл

ҚАЛДИРҒОЧ

Чексиз кўк тоқларида қалдироқ қарсиллаши...
Қалдирғоч қайтибди-да.
Кўклам кучоқларида кенг олам лорсиллаши...
Қалдирғоч қайтибди-да.
Яшил ипаклик киймиш тоғ сиртлари, не-не бўз,
Қалдирғоч қайтгани шу.
Камалак ястангандай ер кўркин қилар кўз-кўз,
Қалдирғоч қайтгани шу.
Эсга тушар гўдаклик — умримнинг кўклам чоғи,
Қалдирғоч кўшиғидан.
Эсга тушар шўхлигим — тўпалон сой қирғоғи,
Қалдирғоч кўшиғидан.
Ёшлигим диёрига шайдоман ҳануз-ҳануз...
Қалдирғоч, кўшиққа кўш.
Фарзандлик бурчим бор-да, эсимда эзгу нон, туз...
Қалдирғоч, кўшиққа кўш!

КЎКЛАМ ЭЛЧИСИ

Сой қирғоғида
Ё чаманзорда,
Кўклам чоғида
Ажаб гашт бор-да...
Силайди на хуш
Чўллар ҳавоси,
Сайрар не-не куш –
Севги навоси...
Ялпиз анқийди,
Илк кўклам ҳиди!

Ҳаммадан бурун
Гунча очгувчи,
Димоққа дуркун
Атир сочгувчи –
Дема: гул печак,
Ўзга чечак бор.
Чечакми – чечак,
Кўкиш, фусункор,
Жимжима хати,
Гунафша оти.

Нозик ва тамтам,
Хийла торгинчоқ,
Жимиллар бирам,
Инжу тақинчоқ,
Кўклам элчиси,
Тонглар кулгуси,
Жаннатий иси,
Самовий туси
Ёшликдай сулув,
Бинафша-да шу...

Қани, юр қирга,
Кезайлик пича...
Терайлик бирга,
Кун ботгунича...
Бинафша териб,
Чаккангга таққин,
Тонг каби эриб,
Кўзимга боққин.
Сувда суралай,
Кўзи қуралай!

Яшил оғушда –
Қирғоқ адир, бўз,
Қўшиқ туш-тушда,
Наврўз-да, наврўз...
Дамлар ғанимат,
Қани, юр дилдор,
Суюк ва қиммат,
Оламда не бор –
Ёшлик каби шўх,
Ёшлик каби чўғ...

МЕН КЕТГАНДА...

Мен кетганда авжидайди айни куз,
Пишиқчилик файзидайди дала-туз.
Сахар пайти карсилларди тўрлама,
Бир палакдан узар эдик худди юз.
Мен кетганда етилганди гўза ҳам,
Чўнг хумларда кўпирарди бўза ҳам,
Бир косадан маст бўлишар туядек,
Синар эди хум ҳам, не-не кўза ҳам.
Мен Тошкентга шайлангандим тугал ой,
Кетар куним санқиб юрдим сойма-сой.
Кўкрагимга, қайдам, тушди қандай ўт,
Босолмаса на муз айрон, на кўк чой.
Бир қоп пахта терган эдим харж учун,
Оқшом ўтиб, бўлди ахир ярим тун.
Аравасин қўшганида амаким,
Онам юм-юм йиғлар эди жигар хун.
Кейин қучиб, пешанамни силади,
Қўлин очиб, не яхшилик тилади;
Бувим билан қолди дуо ўқишиб,
Не аломат кун бўлур — ким билади...

Пичирларди: «Майли, мулла бўлиб қайт,
Зора келса мен ҳам жиндак яйрар пайт.
Болагинам, «кўрмай санинг доғингни,
Белбоғингга тумор тикдим, қўшиб байт».

...Қайтдим, лекин қани ўша ғамдийдам,
Тополмадим излаб ҳатто изин ҳам.

АНҒИЗ

Йўл-йўлакай бепоен анғиз,
Пода-пода кезар тувалоқ,
Салт ғунанда ўтаман ёлғиз,
Суқ киргудай қарайман узоқ,
Солланишар семиз қўзидай,
Бошоқ чақар кезиб дўнг, чўнқир.
Туслари ҳам чўлнинг ўзидай,
Бедана пат, жимжима, қўнғир.

Йўл-йўлакай бепоен анғиз,
Гала-гала кезар булдуруқ,
Қирдан ошсам, ям-яшил полиз,
Наҳот борсам полизга қуруқ...
Кун ботгунча бошоқ чақишар,
Биққалиги ўхшар товуққа.
Тўхтасам, бас, чўчиб боқишар,
Йўлатмайди сира ёвуққа.
Биттасига човут сол, дерсиз,
Ўлжалик бор ўранғайлиққа...
Қўшотарим йўқ эди, эсиз,
Не важ айтгум бугун қайлиққа?

ҲАЛИ ҲАМ...

...Онам нон ёпади бўғриқиб-бўртиб,
Дам-бадам қуяди қўли енгсақда.
Чивиқ тойчам гижинг, йўрғалаб-йўртиб,
Ҳадеб айланаман шу теварақда.

Нари кетолмайман ўчоқ бошидан,
Югурук бўлса ҳам тойчам нечоғлиқ.
Мазалироқ баъзан қийма ошидан,
Ҳар гал битта патир менга атоғлиқ...

Ялпизлик, райҳонлик ё жиндак жизза,
Сўлқилдоқ, юмалоқ, чўғдай ва қумоқ,
Гоҳи бўлсам ҳамки кимдандир изза,
Синиб ётса ҳатто кичик арғумоқ.

Менга ўша патир тегса бўлди, бас,
Отланиб, овлоққа жўнайман дарров.
Айиқми ё қоплон – менга писандмас,
Патир тўқингида ўлжалик-да ов.

...Дилда армон қолди, умрга татир,
Не кунлар бор экан манглайгинамда.
Қишлоқда ёдимга тушди шу патир,
Ҳали ҳам таъми бор танглайгинамда.

Туркистон

ОВ

Мингашиб тойга,
Ё қапчиғойга,
Ёки бедана
Қалин, соз жойга,
Балиғи пана
Ёйилма сойга –
Кетсак-чи икков,
Ов яхши-да, ов...

Сойда суқсур кўп,
Қамиш кўлда ғоз,
Густовуқ тўп-тўп,
Тўқай қандоқ соз.
Қорли қапчиғай,
Алқор эмас оз.
Гижинг, йўрға той,
Этайлик парвоз.
Кетайлик икков,
Ов яхши-да, ов...

Тоғларга ошсак,
Дўлана, четик.
Қирга ёндошсак,
Йигитдай тетик
Бобо чўпонлар –
Бўлғаймиз кўноқ,
Тоғда ўрмонлар...
Кезайлик ўртоқ,
Кетайлик икков,
Ов яхши-да, ов...

Қорамурт

СОЙ

Лойқа сой – бұтана сой,
Тошқин сой – пұртана сой,
Танимадинг шекилли,
Ҳижрон ҳам тўрт ўн йиллик...

Шошқинсан, бебошвоқсан,
Доим ўйинқароқсан,
Кўшиқчисан, қувноқсан,
Ҳамиша ўшандоқсан.

Мен ҳам тўпалон эдим,
Шўх, тинмас, бийрон эдим,
Лойқа – бұтана эдим,
Олов – пұртана эдим,
Тиниқиб, тиниб келдим,
Сени соғиниб келдим...

Танимадинг шекилли...

ШУДРИНГ

Тонг белги берганданоқ
 Ўтиб осма кўприқдан,
Жар кетига чопардим —
 Жар кети ўзга олам.

Тўлдириб чаноқ-чаноқ,
 Гўё сутдек кўпикдан,
Тутгандек ғойиб қўллар —
 Жилвагар кўзга олам.

Ғўза япроқларида
 Кўкатларнинг баргида,
Чечакларнинг бағрида
 Ялтирар лак-лак инжу.

Шўх сой қирғоқларида,
 Ниҳоллар куртагида,
Сал эпкинда симобдай
 Қалтирар лак-лак инжу.

Ялтирар суйри тепа,
 Ялтирар қир узунчоқ,
Келинлар тақинчоғи,
 Узук кўзларими ё.

Чор атроф сабзаларда
 Жимир-жимир кўзмунчоқ,
Бўй-бўй дилраболарнинг
 Сузук кўзларими ё?
Йўқ, бу гирён кўзларнинг
 ярқироқ замзамаси.
Кечаси онам тагин
 йиғлабди-да чамаси...

ҚЎҒИРМОЧ

Буғдой ўроғига ҳали ҳафта бор,
Хампаларда ун йўқ, унсиз-ку кун йўқ.
Ўроқ тушгунича кун ўтар ночор,
Тушда мўриларда ҳатто тутун йўқ.

Ҳар тонг олис қирга кетардик тўп-тўп,
Тоғдан эсар хушбўй ва салқин сабо,
Тўрғаю бедана ўлан айтар хўп,
Буғдойзор чайқалар қандоқ дилрабо!

Бошоқлар чайқалар, думбулроқ лекин,
Думбул бошоқларда ҳали сут донлар.
Узун узилар пайт, вақт ўтар секин.
Ўзини тутолмас бобо деҳқонлар...

Бу кез тансиқ ҳатто бир ҳовуч оқшоқ,
Бу кез кулбаларда кўпроқ кўк шўрва.
Ҳар ким ўз чекида узади бошоқ,
Уйга қайтар эдик лиммо-лим тўрва...

Кейин бошоқларни уқалаб, пуфлаб,
Онам қовуради бизга қўғирмоч,
Талашиб ер эдик пуфлаб ва суфлаб,
Ҳорғин онажонга жилмайиб қийғоч...

Шундоқ ўтар эди қишлоқ ҳаёти,
Ҳали ҳам оғзимда қўғирмоч тоти...

БУЛОҚ

Жар тагида ажриқзор созлоқ бор,
Жар тагида ям-яшил ёзлоқ бор,
Терак бўйи тик жардан ёнлаб туш,
Жайрон кўзлик, жимжима булоқ бор.
Зап булоқ-да, чопқиллар, жилдирар,
Кўнғироқдай ҳамиша шилдирар.
Тиниқлиги кўк мисол, тансиқ сув,
Кубба-қубба пилдирар, пилдирар...
Олисларда Қоратоғ қораси,
Қара, лекин тоғларнинг сараси.
Тоғ салқини, тоғ ҳиди созлоқда,
Чўпон учун олисмас ораси.
Пода-пода мол ичар булоқдан,
Қайрағочу тол ичар булоқдан,
Атай тушар созлоққа йўлчилар,
Ҳар ким ичса – бол ичар булоқдан.
Жар тагида сумбул бор, ялпиз бор,
Ҳар кун тушда келгувчи бир қиз бор.
Кўзи ҳайдаб келаман мўлжалда,
Бир кўрмоққа шошаман, дил хумор.
Тоғ бошида ёнғоқ кўп, олма кўп,
Қоқиб, териб, тўрвам ҳам тўлар хўп
Баъзан олма тутаман туш чоғи,
Баъзан олмас бўламан худди чўп...
Чўчигандай жайрон нақ бўрсиқдан,
Менга қатиқ тутади тўрсиқдан.
Заранг коса лиммо-лим, мен бўлсам,
Кўзим ўйнар соқов суқ, кўр суқдан...
Қўй қатиғи қилгандай гўё маст,
Мастлигимда мен дадил, забардаст,
Янгратади ёзлоқни ўланам,
Йигит ишқи олдида тоғлар паст!

Паригинам эгнида йўл-йўл бўз,
Айрилиқни ўйласам, дилим сўз.
Вояга ет, паризод, бешикаст,
Сендан нари бўлсин-да ёмон кўз!

Жар тагида ажриқзор созлоқ бор,
Чўлга туташ, ям-яшил ёзлоқ бор.
Терак бўйи тик жардан ёнлаб туш,
Жайрон кўзлик, жимжима булоқ бор.
Жар тагида сумбул бор, кўк ялпиз,
Узоқ қолдим ўйланиб мен ёлғиз.
Кўзи ҳайдаб келардим бир маҳал,
Қайда экан тенги йўқ ўша қиз?

Туркистон

ЁПИҒЛИҚ НОН

Қатор дўнгми, дейсиз, ё қатор ўтов,
Баъзиси бақалоқ, ўзгаси чўққи,
Бостирмами булар эшиксиз, бутов,
Ёки чинорларми – тарвақай, дўққи?

Эпкинда мавж янглиғ жимирлар дала,
Ўлан ҳиди тигиз, ҳозир авжи ёз...
Бўрон турса тўсат ёки дўл, жала,
Ё ёмғирдан кейин тойғоқ ё аёз,

Қисқаси – қиш келса, босса қалин қор,
Асқотар ўша пайт шу қатор ғарам,
Қатор ғарамларда ғалати сир бор:
Ғарамлик – офатга бўлмайди қарам...

Чорвадор ўроқчи ўрган хирмон бу,
Қўра-қўра молга ёпиғлиқ нон бу...

ЧҰПОН

Сой вағиллаб оқар, жимжит, ёруғ тун,
Ўтлоқ ўртасида ёлғиз олачиқ,
Тўрт томон елига кўкраги очиқ,
Эшакдай теват ҳам ётибди беун.
Олисида увларми бўри ё бойқуш,
Майли, чўнтагида шай турар гугурт,
Гугуртлик чўпоннинг юраги бургут,
Майли, ўраб келсин, бўлмайди нохуш.
Олов ялиғида ўтирар чўпон,
Бунда тун ҳар қалай изгирик, салқин,
Салқин балосини даф этар ёлқин,
Уйқуда ўтари – тугал, безиён...
Қайнар қора қумғон, қайнар шўрваси,
Тагида пўстағу ёнида чўқмор,
Белида ханжар бор, чақчада нос бор,
Пишлоқ, қурт, қатлама тўлиқ тўрваси...
Қозиқда осиглиқ митти аппарат,
Бураворса борми, куйлар кенг дунё,
Куйлар, кенг дунёдан сўйлар кенг дунё,
Баъзан яккаликдан безор дил фақат...
Тўнғичи олис юрт чегарасида,
Чўпонликка мойил эмас кенжа ҳам,
Чўпон меҳри битта неварара жам,
Бутун умид ўша неварасида.
Келиб-кетиб турар, остида хўтик,
Ўша ташлаб кетар носми ё кулча,
Сахрога мойилроқ ўша ўғилча,
Байтари илмига ҳозирдан етук.
Олов ялиғида ўтирар чўпон,
Оламни айланиб, хаёл изғийди.
Тонггача юз йўла мудраб, мизғийди,
Уйқуда ўтари – тугал, бут, омон.

ШУМҒИЯ

Тиззадан тупроқ чопиб,
Тиззадан жўяк олиб,
Бобом қовун экканди,
Жаннатдек бўлди полиз.
Ҳар палак худ қирқтадан
Гулу тугунак солиб,
Саратон яллиғида
Сув сўрар эди ёлғиз...
Бобо деҳқон-да бобом,
Уч гал сув берди, холос,
Чопиғи тўрт бўлувди,
Уздик ҳатто хандалак.
Бобом бир кун полизда
Кўтарди айюҳаннос:
«Шумғия!» деб шум кўкат
Юларди, жони халак.
Юлган билан бўлмади,
Юлган билан бўлмади...
Яшил полизимизда
Қурий бошлади палак,
Уйқусиз ўтар тунлар,
Сал қолдики ўлмади.
Арвоҳ сингари ориқ,
Боши ҳам сарак-сарак...
Бутун умид шундайди,
Йиллик ризку рўзи-да,
Саҳарлар қарсиллаши,
Шинни-ю қовун қоқи.
Бир алам ёнар эди
Бобогинам кўзида,
Сўкиб қўярди тажанг:
«Ҳа, сени, манжалақи!»

Битга пайдо бўлса, бас,
Кетар экан кучуклаб,
Бобом оҳ уриб, дейди:
«Тегди ўхшар ёмон кўз!»
Қирқи чиққан оғриқдай
Авайлаб ва учуклаб,
Тополмади ҳеч илож,
Ранги ҳар кун бўздан-бўз.
Илдизидан кўпориб,
Ўт кўйди ахир бобом,
Полизга шундан кейин
Зўрға кирган эди жон.
Ҳар гал бир эслаб дейман:
– Чучвара санаманг хом,
Шумғияга ўт кўйинг,
Ўлатдан баттар ёмон...

Самарқанд

ҚУЧОҚ

Узоқ йўлчиликдан келмовдим қайтиб,
Ё дур тўкилмовди қўйнимдан.
Эшикдан кирмовдим ё қўшиқ айтиб,
Лекин тўсат қучдинг бўйнимдан.

Бағрингда бир нафас қировлик бошим,
Сочларинг исидан дарҳол бўлдим маст.
Бўғмоқ истар мени дув-дув кўз ёшим,
Тоғдай зил мунг мавжи шу зум бўлар паст...

Билакларинг ўти, қалбинг ёлқини,
Гулдек андомингда титроқ бир садо,
Сузгун кўзлардаги соғинч чақини
Мени биратўла қилганди адо...

Хаёлимга тушди сўлим Самарқанд,
Эсрик йигитлигим. Ғўр эдим у чоқ.
Нечоғлиқ жаннатий, сеҳргар начанд,
Қадрини билмайин кетганим қучоқ...

Кейин олисларда қўмсадим не вақт,
Ҳолвадай ҳеч маҳал кетмасди тоти.
Бадбахт йилларим, ҳей, тиздан дил карахт,
Эй алдоқчи ишқнинг сермаст новвоти...

Узоқ йўлчиликдан келмовдим қайтиб,
Инжу тўкилмовди қўйнимдан,
Эшикдан кирмовдим ё қўшиқ айтиб,
Лекин тўсат қучдинг бўйнимдан.

Мени олиб бориб-олиб келди дам,
Самоларга учдим қанотсиз.

Дилором, жаннатий, ёқимтой бирам,
Эй сеҳргар дамлар, несиз, ҳайҳот, сиз?

Мен ўларман, лекин шу қучоқ шавқи,
Олов қучоқ тоти ўйимдан кетмас.
Минг йилга етгуси нашъаси, завқи,
Минг йил ўтса ҳамки куйимдан кетмас.

Тупроққа кўмишар, ухлагайман жим,
Лекин хаёл сен-ла ўша ерда ҳам,
Эсга тушганингда ҳар гал, бекачим,
Ағдарилиб тушгум — хушвақт, хотиржам.

Ағдарилиб тушгум кулимсиб тушда,
Гўё ҳамон ўша оташ оғушда...

КЕЛМАГИН

Кўшиқ

Кел дедим — келмадинг ҳеч
Жойингдан жилмадинг ҳеч.
Соғиндим, сомон бўлдим,
Кўнглимни билмадинг ҳеч,
Келма, келмагин, майли,
Йўлда елмагин, майли,
Кутмайман эрта-ю кеч,
Жиндак жилмагин, майли
Сўнмиш ишқи, демагин,
Хом хаёлда қулмагин,
Ишқим баттарроқ ҳозир,
Майли, бетинч бўлмагин.
Зап қутулдим, демагин,
Шубҳага йўл бермагин,
Етиб бораман ўзим,
Келма, асли келмагин.
Етиб бормасам бўлмас,
Сени кўрмасам бўлмас,
Дил хушлаб, қўлинг ушлаб,
Даврон сурмасам бўлмас.

ИЛҲОМ ПАРИСИГА

Кўзимни мурғакликдан очмасайдинг жаҳонга,
Бурролик бермасайдинг,
Суқланиш қаёқдайди кечалар қаҳқашонга...
Шайдолик бермасайдинг:
Қайдан кўрардим ахир ҳаёт уйғонишини
Ёруғлик қучоғида?
Кўкатлар, чечакларнинг хушбахт тўлғанишини
Кўклам қалдироғида.
Самолар учишини қайдан кўрардим очик,
Сенсиз, қуёш талъатим.
Эй, ҳаётим илинжи, эй, ҳаётга ярашиқ,
Эй, сен гўзал санъатим!

Зеҳнимни гўдакликдан тутмасайдинг инсонга,
Оловга солмасайдинг;
Қайдан тушунар эдим жумбоқдай юз лисонга...
Юз довга солмасайдинг:
Қайдан пайқардим, ахир коинот пичирини
Сония титроғида,
Заррада зарраларнинг сира ўлмас сирини
Кўр қуёш ўчоғида.
Юлдузлар кўчишини қайдан сезардим очик,
Сенсиз, қуёш талъатим,
Эй, ҳаётим илинжи, эй, умримга ярашиқ,
Эй, сен гўзал санъатим!

ОҚИШ

Сой оқади вағиллаб,
Жўш уриб ҳам жағиллаб.
Сой бўйлаб борар биров,
Кўксида гўё олов.
Бош қуйи, ўтади йўл,
Ёқаси ҳам бутун ҳўл,
Нафаси тикилгудай,
Товонда йиқилгудай...

Сой не ваядан вағиллар,
Не пайқаб у жағиллар?
Ким бу тинмағур киши,
Дил ўртар, не қилмиши?
Севганидан айрилмиш,
Қанотидан қайрилмиш —
Йигитмиди ё кекса,
Наҳот шунча ғам чекса?

Ким бўлса ҳам дили хун,
Гуссага ботмиш бугун.
Бугун ўласи изза,
Дир-дир қалтирар тизза...

Сой-чи, ҳамон вағиллар,
Жўш урар ҳам жағиллар,
Оқар, оқар у ҳамон,
Оқар замину замон...

САЛҚИН САҲАР, ДАРЁ БҮЙИ...

Салқин саҳар, дарё бӯйи,
Жимжит дунё эсингдами?
Табиатнинг сўлим тўйи,
Тонгги рӯё эсингдами?

Овлоқ, хушбӯй жийда таги,
Пичир-пичир қалин барги,
Севгимизнинг шўх эртаги,
Сеҳрий савдо эсингдами?

Сулувлигинг сеҳрдан соз,
Сеҳрдан соз, сен сарвиноз,
Юз эсласам, барибир оз,
Меҳру вафо эсингдами?

Муҳаббатнинг оловлиги,
Оловдек беаёвлиги,
Ҳамишалик лов-ловлиги,
Кўзи шаҳло, эсингдами?

Оқ булут ҳам оқар секин,
Кўрса агар нима деркин?
Бекин! Йўғ-э, тин ол эркин...
Салқин сабо эсингдами?

Ёришмоқда олис чек ҳам,
Тонг фусункор, сулув бирам,
Ғазал янглиғ жарангдор дам,
Янгроқ ҳаво эсингдами?

Бошланур тўрғайлар куйи,
Табиатнинг тонгги тўйи,
Ўша висол, дарё бӯйи,
Ёруғ рӯё эсингдами?

Кел созингни жаранглат,
Ҳа, жаранглат, эй санам,
Ёниқ кўнглингни англат,
Жўр бўлай аста мен ҳам.
Чал тўлғона-тўлғона,
Соз сеҳрига чулғона.
Тинглайин ёна-ёна,
Ташнадай қона-қона.
Чалгин, садағанг кетай,
Кўнглимни тагин яйрат.
Чал, сенга ғазал битай,
Куш янглиғ мени сайрат...
Чал, бу савти садода,
Билсанг, қандоқ савдо бор.
Қанот қоқар самода —
Дил мавжинг, ишқинг ошкор.
Само ҳам тинглайди соз,
Куй булутга урар тўш.
Авжига ол, дилнавоз,
Тагин тош, ҳа, тагин жўш!
Қандоғам санъатинг бор,
Олам файзиёб бўлур.
Эшитганга илҳом ёр,
Сел бўлур, симоб бўлур.
Чал, азизим-аяшим,
Мен ҳам илҳом кучайин.
Дилда қолмайин ғашим,
Юксакларда учайин.
Чал, чалур чоғинг шу чоқ,
Чала қолмасин наво.
Чал, наво бўлмасин тоқ,
Чал, чолғунг дилга даво.

* * *

Садаф созингни янгат,
Чал, жаранглат, эй санам...
Ёниқ кўнглингни ангат,
Жўр бўлай аста мен ҳам.

ЛОЛАЗОР

Наврӯз. Лолазор бўз. Чечаклар кўз-кўз.
Олис адирларда, дўнгларда лола,
Ҳар лола – тупроқдан ишқий рисола,
Ҳар лола – қўшиқчи, қувноқ қиз бола,
Ҳар лола кўркида ярқирар наврӯз.

Лола очолдингми, Култепам сен ҳам?
Эй, онам, менга кўз тиккан шўрлик дўнг,
Онамнинг толеи бўлмади ҳеч ўнг,
Лола очилар пайт кўнгли қор ва тўнг,
Тонг чоғи дала ҳам кўз ёшидан нам.

Елкамда фарзандлик қарзим ҳануз бор,
Менга олис – Бағдод, мақтовли Кобил,
Менга писанд эмас қалъаи Бобил,
Мени ўйламагин унча ноқобил,
Бобо юртим Ясси, шавкатли Ўтрор!

Не-не соз қўшиқда, ёд этгум ҳали,
Эй асов, бепардоз, соғ, она тилим,
Булоқдай тиниғим, дурдона тилим,
Бешигим, пок дилим, жонона тилим,
Не-не соз қўшиқда шод этгум ҳали.

ЗАРАНГ КОСА СИНИФИ

Яшил дўнг этагида
Заранг коса синиғи...
Нортуялар маст бўлмиш
Кўкламмикан, ёзмикан,
Ёки қора сондан қор –
Қишмикан, аёзмикан,
Кўкимтир бўзамикан
Ё қимизнинг тиниғи?
Қимизнинг тиниғидан
Эсдалик заранг коса,
Яшил дўнг этагида
Қирқ жўра давра қуриб,
Дўмбиралик бахши ҳам
Тўрғайга жўр оҳ уриб,
Товус янглиғ товланмиш
Ширакайф, шўх раққоса.
Қўлдан тушдими нохос,
Улоқтирдими ё маст,
Шу коса синиғида
Дўмбиранинг тасвири,
Шу коса синиғида
Боболарим тақдири,
Шу коса не замонлар
Ўтди экан дастма-даст?
Дўмбира тасвирида,
Кўринмай ниҳояси,
Жаранглар қирқ бир қисса –
«Гўр ўғли» ҳикояси...

ЙЎЛИНГ УЗУН

Кўчадан келур шовқин,
Шўх қаҳқаҳа, шўх говур.
Кўчада ярқироқ тун,
Чанг, туман кам ҳайтовур,
Шўх қаҳқаҳа, шўх говур.

Кўчада қувноқ ялла,
Куйлар йигирма ёшим.
Куйлавергин баралла.
Менинг мангу сирдошим,
Куйла, йигирма ёшим...

Кувнар навқирон наслим
Салқин сой қирғоғида.
Сайр этар менинг аслим —
Майдонида, боғида,
Салқин сой қирғоғида.

Сухбати соз, хушвақт базм,
Ҳар гўшада ёр васли.
Олисдан соламан разм,
Куз ҳам айни ишқ фасли,
Ҳар гўшада ёр васли...

Ёр васлига зору зор.
Номурод кетган ҳам бор.
Ноҳақ, бевақт ва бекор
Армонда ўтган ҳам бор.
Номурод кетган ҳам бор.

Чақимнинг чақмоғи йўқ,
Оғуси, озори шай.

Чақимчининг соғи йўқ,
Илондек шум кори шай,
Оғуси, озори шай.

Кўчадан келур шовқин,
Шўх қаҳқаҳа, шўх ғовур.
Кўчада ярқироқ тун,
Чанг, туман кам ҳайтовур,
Шўх қаҳқаҳа, шўх ғовур.

Мени чорлайди чоғи,
Олис йигирма ёшим.
Нима экан сўроғи,
Не демоқчи сирдошим,
Олис йигирма ёшим?

Кувна, ёш жўрам, дилшод,
Йигитлик қадрига ет.
Ўтди қора гирдибод,
Йўлинг узун, тўғри кет,
Йигитлик қадрига ет.

Кувна, ёш жўрам, яйра,
Она юрт қадрига ет.
Ўзингни тигдай қайра.
Дуч бўлса магар безбет.
Она юрт қадрига ет...

Кўчадан келур шовқин,
Шўх ғовур тонгта довур.
Кўчада ярқироқ тун,
Куз эмас, гўё совур,
Шўх ғовур тонгта довур.

Мени ҳам чорлар чоғи
Ўша йигирма ёшим,
Нима экан сўроғи,
Не демоқчи сирдошим —
Олис йигирма ёшим?..

ПУШКИН УЙИДА

Кўримсиз, мунгли уй сув ёқасида...

Неча вақт... Бир даврон ўтди чамамда,
Ҳануз ўша уйда – қишми ёки куз,
Ёрилиб кетгудай хит, ўксик ҳануз,
Бўғзида фарёду, дили аламда.

Қора булут ўтар шаҳар бошидан,
Шўх, бетийиқ базмдан ҳозир қайтгандай,
Тағин оғулироқ бир ҳажв айтгандай,
Ҳорғинлик кўринур чимирик қошидан.

Неча йил... давр ўтар чигил ва дилхун
Ҳануз ғийбатларга тўлармикан бож,
Оқар сувдай беқадр, дилхун, ноилож,
Кўзларида ғазаб, сиймоси сўлғин.

Шоҳлар эрмагига туғмабди замон,
Шикастанафс, лекин адл саз чолдинг,
Ҳушомаддан йироқ ва озод қолдинг,
Шай эдинг эрк учун бағишлашга жон.

Эркин улуғлади тенги кам созинг,
Рус халқининг асрий нидоси бўлди,
Рус қалбининг акси садоси бўлди –
Шунинг учун сенинг жаранг овозинг.

Кўримсиз, мунгли уй сув ёқасида.
Сени деб ранждийда, эзгу, ёниқ дил,
Мен жондан кечдим-ку қирқ биринчи йил,
Сен севган шу шаҳар бўсағасида...

Кўримсиз, мунгли уй сув ёқасида...

КУЗ

Эй, сузгун кўзларингдан,
Кўзларим узолмайман,
Тахрир керакмас газал –
Бир сўз ҳам бузолмайман.
Қандоқ жодугар кўз бу,
Киприк эмас – қундуз бу,
Оламга туғилгандай
Айни саҳар юлдуз бу...
На парисан, на малак,
На оҳу, на тўлин ой,
Сен бўлакча сулувсан,
Ўландай жўн бир чирой.
Бутун хаёлим сенда,
Қўлингда ихтиёрим.
Ўйламаки, бу қўшиқ
Ранж ёки оҳу зорим.
Йўқ, сенга эгилади
Ҳануз эгилмаган бош,
Эй, олис йўлда йўлдош,
Эй, холис йўлда йўлдош.
Ёлғиз ёрлақавчимсан
Йўқ, йўқ, маъбудам ўзинг,
Сен ўзинг – икки кўзинг...

ИСТАРДИМКИ...

Олтин бўлсам,
 Кулоғингга сирға бўлурмидим,
Тўй кунлари
 Тақармидинг, кошки андак тақсанг.
Ҳеч бўлмаса,
 Ўша оқшом бирга бўлармидим...
Арча бўлсам,
 Тарашадай майли эди ёқсанг.

Майли эди,
 Ҳеч бўлмаса қумғон қайнатоғсам,
Қиш кунлари
 Ловиллатсам гулбарг ёноғингни,
Ёки асил
 Инжу бўлиб кўзинг ўйнатоғсам,
Қаратолсам
 Қора чўғдай ял-ял қароғингни...

Истардимки,
 Ҳеч бўлмаса, қўшиқ бўлсам содда,
Суюнганда
 Тўлиб-тўлиб тилга олармидинг,
Ўксинганда,
 Мунгғайганда дилга солармидинг,
Балки шундоқ
 Талай маҳал қолар эдим ёдда...

Не бўлайин?
 Ёқут мисол тоғда ётаймикин,
Қани эди
 Топиб келса мени йўловчилар,

Йўловчилар —
 Ёниқ дилни дилга уловчилар,
Ё денгизда
 Инжу бўлиб қумга ботаймикин?

Қумдан топиб,
 Узукка кўз қилармидинг, қайдам,
Истардимки...
 Ениб турсам бармоғингда, дилдор.
Ё балиқдай
 Доим қолай қармоғингда, дилдор...
Истардимки...
 Лоақал бир силармидинг, қайдам.

Истардимки...
 Йўқ, истама... Кўнглим, олтин бўлма,
Ёқут бўлма,
 Арча бўлма, тупроқ бўлган дуруст,
Лоақал ёр
 Босиб ўтар, шундоқ бўлган дуруст,
Бари ахир
 Тупроқдан-ку. Балли кўнглим, ўлма.

МАЙЛИ...

Нима етмай қолди икковимизга, ёр,
Дилда не губор?
Наҳот шу кенг дунё бугун бизга тор,
Қандоқ қутқу бор!
Ахир жаҳонга тенг юрт-ку ўртада,
Наҳот бўлишсак?
Нима етмай қолди, дил недан зада,
Наҳот уришсак!
Майли, бўлишайлик – боғларни сен ол,
Чўл менга қолсин.
Дарёларни сен ол, тоғларни сен ол,
Кўл менга қолсин.
Агар кўлларни ҳам оламан десанг,
Сой қолсин менга.
Агар қуёшга қўл соламан десанг,
Ой қолсин менга.
Агар ой ҳам керак дер экансан, ол,
Юлдуздан қўл торт.
Оқ тунлар айшини сургин бемалол,
Кундуздан қўл торт.

Шароб сенга бўлсин, чой менга қолсин,
Ёки айрони.
Сарой сенга, четроқ жой менга қолсин,
Сайғоқ, жайрони...
Самарқандни сен ол, Туркистон менга,
Ё майли, Сайрам.
Ўшанинг ўзи ҳам бир жаҳон менга,
Бир тўй, бир байрам.
Олавер, олавер, барисини ол,
Ошиқ индамас,
Барини олгину, менга-чи, Ойхол,
Ўзинг қолсанг бас.

АГАР

Агар тўйда эмас, байрамда эмас,
Тўкин кузда ёки кўкламда эмас,
Ё қаҳқаҳа жаранг берганда эмас,
Ё чамандан чечак терганда эмас,
Тўсат қора бўрон турганида ҳам,
Бошгинамда ғавғо қурганида ҳам,
Ёки бало тоши отилар чоқда,
Болгинамга қатрон қатилар чоқда –
Бугунгидек қувноқ келсайдинг агар,
Шундоқ келишингни билсайдим, дилбар
Дер эдим: оламда мендақаси кам!

* * *

Келгин оқ кунда ҳам, қора тунда ҳам..

ШУНДОҒАМ СЕВАМАНКИ...

Шундоғам севаманки
Сени Фарғонагинам!
Не билай, борми ўзи
Бу оламда ўхшашинг?
Асл тупроқ, қутлуғ юрт —
Сўлим, дилрабо, шинам,
Жондай азиз, азалдан
Ардоқли меҳнаткашинг...

Шундоғам севаманки,
Сени Фарғонагинам!
Чўққилар бўса олур
Оқ булутлар тўшидан,
Оқ булутдай юксалур
Оқ момиқ чўққилар ҳам —
Дарёларнинг жўшидан,
Андижону Ўшидан...

Шундоғам севаманки
Сени Фарғонагинам!
Баҳор баҳра олгудай
Тансиқ, ўтлуғ нафасинг.
Паридай тиниққинам,
Тенгсиз жононагинам,
Тонгги тушдай фусункор
Сен тўқимиш атласинг...

Шундоғам севаманки
Сени Фарғонагинам!
Сени бир кўрган киши
Ўлгунча шайдо-ю лол,

Жаннатда йўқ гўзаллик
Сенинг жамолингда жам,
Хазинадек тупроқсан,
Бараканг ҳам безавол...

Шундоғам севаманки
Сени Фарғонагинам!
Сен замонлар қалбида
Шўх қўшиқ, жаранг нидо.
Етти иқлим тожида
Эй гавҳар донагинам,
Кўзим қароғидасан,
Не жон – жонлар ҳам фидо..

Шундоғам севаманки...

ҚУШ ТИЛИ

*(Мўмин бобонинг яхши невараларидан
митти Алишерга атаганларим)*

Қушлар, ҳей, кетманг узоқ,
Қўймайман сизга тузоқ.
Бўзтўрғай,

бўзлашайлик.

Турумтой,

сўзлашайлик.

Қалдирғоч,

қувлашайлик.

Бетилмоч

қувнашайлик.

Саъваой,

сайрашайлик.

Сойма-сой

яйрашайлик.

Қушлар, ҳей, кетманг узоқ,

Қўймайман сизга тузоқ.

Чўчиманг, ҳой чумчуқлар,

Лайлагу чуғурчиқлар,

Кўққарға-ю, зарғалдоқ,

Булдуруқ ҳам тувалоқ,

Суксур, оққув, тустовуқ,

Сайранглар менга ёвуқ.

Ўйламангки, отгум тош,

Ўйламангки, мен бебош...

Кетманг йироқ, қушлар ҳей,

Гўё ёруғ тушлар, ҳей.

Қуш юрти — мен севган юрт,

Тўқай, толзор, қапчиғай,

Мендан қочма, ҳой бургут,

Дўстлашайлик, қарчиғай.
Каклик, тўти, бедана,
Сепай тариқ, седана,
Келинг, ҳа, сирлашайлик,
Келинг, ҳа, тиллашайлик.
Узоқлашманг қушлар, ҳей,
Гўё ёруғ тушлар, ҳей.
Қафасга солмайман, йўқ,
Кўнглингизни тутинг тўқ.
Тотув, иноқ бўлгум бор,
Тилингизни билгум бор.
Бу бола тантиқ, деманг,
Яъни бемантиқ, деманг,
Тантиқлигим эмас бу,
Мундақа ўйламанг хом.
Тилингиз биларкан-ку
Ахир Алишер бобом.

Бобомдай бўлсам дейман.
Қуш тилин билсам, дейман.

ҲАТТОКИ...

Ҳаттоки, пучак ҳам тама қилмовдим,
Кунларим-ку ахир гавҳардан ортиқ.
Сира ўйламовдим, чама қилмовдим,
Не кун, ҳар дақиқам қутлуғ бир тортиқ.

Куёш нурларидан тўқилган янглиғ,
Не дақиқа, ҳатто сониямда қут.
Куёш нурларидан сўқилган¹ янглиғ,
Ҳамёним жаранглик, тўла, борман... бут...

Сенга дилим қарздор, азизим – онам,
Сенга илҳомим ҳам қарздор умрбод.
Ёгинлик йиллар ҳам ёд, дилларда ёд,
Қарздорман, Ватаним, юртим, жононам.

Ҳаттоки, пучак ҳам тама қилмовдим...

¹ Зарб қилинган.

ЮЛДУЗ

Дарё тепасида, кўк куббасида,
Худди арш авжида тўп инжу дона –
Юлдуз жимиллайди тонг жилвасида,
Не юлдуз, фусункор мовий афсона...
Жимиллайди гўё жозибали туш,
Ёки саҳар чоғи жимжима жумбоқ.
Зуваласи ёғду ё ўланчи қуш,
Ё асрий армонки, ёрқин ва уйғоқ.
Юлдуз жимиллайди, жимиллайди, ҳей,
Гўё нур мавжида лимиллайди, ҳей.

* * *

Жиғам йўқ-да, олиб қўндира қолсам,
Жиғам бўлганда ҳам қўндирмас эдим.
Ё учқун эмаски сўндира қолсам,
Учқун бўлганда ҳам сўндирмас эдим.
Ёмбимас, заргарга йўндира қолсам,
Ёмби бўлганда ҳам йўндирмас эдим.
Ё зар соққамаски дўндира қолсам,
Соққа бўлганда ҳам дўндирмас эдим.
Юлдуз жимиллайди, жимиллайди, ҳей.
Имлайди, имласам — имиллайди, ҳей.

* * *

Фусункор ёруғлик тўла фазода,
Наҳот, ўша юлдуз менга қарашлик?
Кимнингдир суюнчи бўлур зиёда,
Кимнингдир кўнглини қовурар гашлик.
Баъзан беш кўринар, баъзида етти...

Ёруғ юлдузгинам, умр хангомаси,
Порла, кўзларимга кўринма митти,
Бўлолгин жўшқин дил қибланомаси.
Юлдуз жимиллайди, юлдуз жимиллар,
Имлар мен имласам — нечун имиллар...

КУЛГИЧИ

Кўзи сурмаликкина,
Кўкси бурмаликкина.
Кулгичи бор – кулгичи,
Ёқа тугмаликкина.
Кулгичи, оқ кулгичи,
Нозик адо нечоғлик.
Бўсанинг шум юлғичи –
Даф бўлсин, бағри доғлик.
Кулгичи бор, ўзи шўх,
Ўзи жуда ҳаёлик.
Кўз қараши гўё ўқ,
Лекин меҳригиёлик.
Йигитлар сўзсиз вола,
Қирқ яшарлар ҳам хумор.
Нақ май тўлиқ пиёла,
Сеҳргар хислати бор.
Оғзининг ўймоқлиги,
Тилининг қаймоқлиги.
Мумкинми ўзи, қайдам,
Ҳеч кўзнинг тўймоқлиги?
Юрак дардига етук,
Бош оғриси ҳам тайёр.
Бирам қақажон, кўҳлик,
Бирам бийрон ва айёр.
Биронтадан қарзи йўқ,
Ундан-чи, ҳамма қарздор.
Ҳазначидай кўнгли тўқ,
Эмлаши мўъжизакор.
Кўп эмлади мени ҳам,
Игнаси кўп шифолик.
Шундоғам содда, ўқтам,
Шундоғам кучга молик.

Дарров ўрганасану
Унутолмайсан кейин.
Айниқса бу ошиғу
Шайдо йигитга қийин!
Ҳаммага бирдай эгик,
Ваъда ҳам, вафо ҳам йўқ.
Кўзлари қарайди тик,
Кўзларда пирпирар чўғ.
Гоҳо ўша қараши
Дилга қўшиқ битади.
Гоҳо ўша қараши
Бебошвоқ алжитади...

Мени-ку алжитмади
Ва лекин ялчитмади.

ОНА ЮРТ

Тупроғинг зар,
Тошинг гавҳар,
 деган ҳам бор.

Ягонасан,
Жононасан,
 деган ҳам бор.

Меҳригиё,
Қандай зебо,
 деган ҳам кўп.

Бебаҳосан,
Тўтиёсан,
 деган ҳам кўп.

Биров ундоқ,
Биров бундоқ тўқир мақтов.
Ундоғаммас,
 Бундоғаммас, азиз ва дов,

Кўлу тоғлик,
Боғу роғлик ўзбек элим.
Момо юрти,
Бобо юрти, чамбил белим.
Зару гавҳар — ялтироқ тош,
 недир олмос,
Сен биз учун ҳам нон, ҳам ош,
 мангу мерос.

Авлодларга мерос тупроқ,
 олтин бешик.
Келса қардош, келса қўноқ
 ланфирт эшик.
Тирикликда диёримсан,
 бол ва оқ сут.
Ўлсам агар мозоримсан,
 эй, Она юрт!

ДУНЁ БИР СОЗ ҚЎШИҚДАН ЗАВҚ ОЛОЛСАЙДИ

Ёвузликка жиндак ҳам жой қолмасайди,
Қанийди...
Ҳар ювуқсиз ёқага чанг солмасайди,
Қанийди...

Мағзин ҳаром қилмаса сўздаги чинлик,
Сохта учқун бўлмаса кўздаги чинлик,
На кўздаги, на сўздаги, ўздаги чинлик,
Қанийди...

Кўзга ғубор чекмаса шипринди – қўқим,
Ўзин тулпор билмаса қирчанғи – сўқим.
Бахмалдан бичишмаса эшакка тўқим,
Қанийди...

Уруғи ушиб кетса тирик боқимлар,
Одамни хор этмаса ғараз, чақимлар,
Лойқаланмай оқса-чи тиниқ оқимлар,
Қанийди...

Дунё бир соз қўшиқдан завқ ололсайди,
Бир чолғу чалолсайди, бир тор чалсайди,
Одабийлик шиормас, жон бўлолсайди,
Қанийди...

У паллада қоларди на бевақт йиғи,
На ранж, на дўқ, на озор, на дил оғриғи,
На сурбет тухматларнинг заҳарли тиғи,
Қанийди...

У вақт тансиқ бўлмасди на хап, на долчин,
На жазо ва на сазо, на тепки, олчин,
Кошки тез бўла қолса ёруғ хаёл чин,
Қанийди...

САМАРҚАНД ШЕЪРЛАРИДАН

Сен менинг тарихимда ўразлик номсан,
Сен менинг тарихимда эзгу айёмсан.
Сен менинг тарихимда май тўлиқ жомсан,
Сен менинг қўшиғимсан, мангу мақомсан.
Йўқ, на Нуҳсан, на Золсан, на Лут, на Сомсан,
Ўша бобокентимсан, девзот бобомсан,
Оҳ, нечоғлик суюксан, соз, дилоромсан,
Сўлим Самарқанд!

Сен Семизкентимсан-ку, қадим Семизкент,
Аслида ёлғизмассан, ошкор эгиз кент.
Манглай тер дарёсидан бахти денгиз кент,
Эркин Шарқ сийнасида қуёш менгиз кент,
Эй, менинг ёруғ чашмам, нури чексиз кент.
Мерос кентлар тожисан, суюк, тенгсиз кент,
Менга ҳаёт татимас эди сенсиз кент,
Сўлим Самарқанд!

Ажиб ўлкам ҳуснида ажиб, тенгсиз хол,
Ярқироқ камолингга не-не дунё лол,
Эй, кўзим қорачиғи, юксал безавол,
Заҳматкаш, эй мушти тош, покдил ва ҳалол.
Нони, тузи табаррук, суви зилол, бол,
Ялмоғизга, ёвузга ҳамиша қаттол.
Мақтовига поён йўқ, етук баркамол,
Сўлим Самарқанд!

* * *

Кўзларингдан ўргулай, қараб қўй қиё,
Кўзларинг чақинига жуда хумормен.
Кўзларим кўзларингдан олади зиё,
Кўзларингга маҳлиё, зиёга зормен.

Кўзларингдан ўргулай, жилмайгин пинҳон,
Ўшандоқ шўх боқишга ўлгунча бормен.
Кўзларингда меҳру ишқ ловуллар аён,
Жилмайгин, жилмаймасанг чеккум озор мен.

Бутун олам жамоли қизлар жилмайишида,
Нозик адоларида,
Юртим кўкламларида, ёзларида, қишида,
Янгроқ садоларида.

Мажнунтол эгилиши, ҳаё-ю тортинчоқлик
Қай эл, қайси жаҳондан?
Сойларга сир айтиши ва сирга топинчоқлик
Тимсолми қизларжондан?

Қизларжон, ҳой қизларжон, нозик адонгиз яхши,
Шаддод ҳам бўлсангиз-чи!
Қизларжон, ҳой қизларжон, шарму ҳаёнгиз яхши,
Бедод ҳам бўлсангиз-чи!

Бутун олам жамоли қизлар жилмайишида,
Нозик адоларида.
Юртим кўкламларида, ёзларида, қишида,
Янгроқ садоларида.

Сойларга тикилсам, кўзим ёшланур,
Жарларга эгилсам – айланур бошим.
Тонг чоғида бунда ҳаёт бошланур,
Далада пахтачи жамий юртдошим.

Уватда чучмўма, чўнқирда қоқи,
Ариқ бўйларида ҳушбўй тўп ялпиз.
Она табиатда ҳар зарра боқий,
Она табиатга қойилман ёлғиз.

Шудрингларда кўеш шўху жилвагар,
Қушлар навосида жаранглар армон.
Сададан нарироқ бир асов дилбар,
Қарашлари ханжар каби беомон.

Ҳаммаси жилмаяр менга йўлларда,
Шеърларимда янграр бахтиёрлигим.
Бахт – яшил чўлларда, қадоқ қўлларда,
Бахт – халқимга фидо, барқарорлигим...

ҚИШЛОҒИМ

Қишлоғим, нечоғлик сулувсан бугун,
Яшилга бурканиб, яшнабсан шунча.
Нечоғлик тўкиссан, нечоғлик тўкин,
Мени ўраб олди хаёл, тушунча:

Қай қўрага кирсанг – эшиги очик,
Бир нима татийсан, қўймас асло оч.
Қорақумғон қайнар, ёзилур чочик,
Зоғорами, сўкми, ёвғон ё умоч.
Борини аямас, барини қўяр,
Юпқами ё гўжа, талқон, қўғирмоч,
Қурутму ё жийда – ўртага уяр,
Жуда бўлмаганда қатиғу кўмоч.
Агар сўйган бўлса кеча бўрдоқи,
Қозонда қовурдоқ, ўртада кўза.
Данак, қовунқоқи, сузгун кўз соқи,
Ё қимиз сузулур, ё аччиқ бўза.
Агар сўйган бўлса улоқ ё қўзи,
Ўхў, нўхат шўрва ёки қулчатой.
Жуда қашшоқ бўлса – бор яхши сўзи,
Шундоқ яхши сўзки, гўё саримой.

...Ёрамазон айтар эдик баъзи кез,
Шом пайти, чанг-тутун қишлоқ кўчаси,
Пул ошими, тўқоч – олиб чиқар тез,
Тонггача жаранглар ойдин кечаси.
Келин йўлин тўсиб мачит олдида,
Айланишар эдик ёқиб аланга.
Ҳаммаси қоларкан гўдак ёдида,
Бошдан сочилгувчи туршагу танга.
Қиш кунни тўю базм ё яёв улоқ,
Ё нарғи қишлоқдан ногихон қорхат.
Эсимда гўдаклик – унутилмас чоқ,
Ўша кунларимдан қалбимда бор хат...
Қишлоғим, тағин ҳам сулувсан бугун,
Тағин ҳам суюксан, менинг ардоқлим.
Нечоғлик тўкиссан, нечоғлик тўкин,
Дунё тургунча тур, қўли қадоқлим.

АЛЁР ТАҒИН

Даврага кел, бобо деҳқон,
Кўкси ёлдор алп пахтакор,
Йил ичида, бир кун каммас,
Ўн икки ой меҳнатинг бор;
Кундуз тўкиб манглайдан тер,
Баъзан ўтар тун ҳам бедор,
Ҳар туп ғўза, ҳар чаноқда,
Кўзда нуру меҳринг ошкор.

Даврага кел, муҳандис, ҳей,
Даврага кел, машинасоз.
Кел, ҳей Чирчиқ кимёғари,
Сенинг ҳиссанг эмас ҳеч оз.
Келинг, азиз алломалар,
Тошкент навъи топмиш устоз,
Кекса сувчи, тупроқшунос,
Шўх даврага келгин, шоввоз.

Шойимардон, бу йил ҳам сен,
Дарғаларга яловбардор.
Яловбардор, мардонавор,
Танти саркор ва соҳибкор.
Тўлқин урган оқ кўпикли
Денгиздаги кеманг зангор.
Кемаларки, ҳикмати бор,
Қудрати бор – мўъжизакор.

Заб муносиб оқ чўққилар,
Йил бошидек соз айёмга.
Йилга пешвоз, қадди чинор,
Ўзбек деган ёрқин номга.
Бели боғлиқ, жомакорлик,
Минг-минг Тўлан, Гуландомга.

Ранжимагин, хушгбахт соқи,
Кўл узатсак тагин жомга...

Топилгайми оқ момикни
Ўйламаган бирон киши.
Пахта иши – ишчининг ҳам,
Нонвойнинг ҳам ўрта иши.
Пахтамизда бахтимизнинг
Тонглар янглиғ жилмайиши.
Пахтамизда жумҳурият
Кудрати-ю улғайиши...

Алп ва танти жумҳурият,
Барака топ, нонинг ҳалол,
Нонинг ҳалол, айшинг ҳалол,
Ҳалоллигинг сенга камол.
Азаматсан, валламатсан,
Ҳимматинг ҳам дарё мисол,
Шу чўққилар уюлди-ку,
Зарра-зарра, мисқол-мисқол.

Чўл демангиз, Сирдарё бу –
Ўзи ҳозир бепоён юрт,
Бепоён юрт, яшил диёр,
Бағри тиғиз баракат-қут.
Хазиналик, дафиналик,
Эртасидек чўнг, бахти бут,
Шўр тупроғу кўр тупроқ бу –
Кўзингга сурт, кўзингга сурт.

Қашқадарё бўзларида,
Оқ хирмонлар – ипак тола,
Ипак неси, оқ булут-ку,
Булут неси, оқ шалола.
Омон бўлсин Тўлғаною,
Тунуқбиби, Ойкамола,
Жамолига олам ҳайрон,
Олам хумор, олам вола.

Жумҳурият жамолига
Мен ҳам вола, мен ҳам хумор,

Тупроғидан чимдим олиб,
Тақсам бўлур гўё тумор.
Дунёда ўз тупроғида,
Ўзгалардай юрганлар бор,
Ўз тупроғим, ўз тупроғим –
Ўз давлатим – қутлуғ, пойдор...

Бир-биридан гўзал, тансиқ
Самарқанд бу, Фарғона бу,
Хоразм у Бухоро бу –
Асрий, ўлмас тарона бу.
Сурхондарё, Наманган бу,
Андижондек мардона бу,
Мақтанишмас, қишдай оппоқ
Бахт ўлани – шукрона бу.

Ларза солсин қўш ноғора,
Карнайлар ҳам якбор тагин,
Жаранг берсин гулёр тагин,
Чилдирма-ю чилтор тагин.
Давраларда қанот ёзсин,
Сарвинозлар қатор тагин.
Байрам ахир, алёр тагин,
Алёр тагин, алёр тагин!

КҰНГЛИМ

Кўнглим на ёқутда, на ферузада,
На ширин шаробу аччиқ бўзада.
Кўнглим – манглай терим, дунёдай далам,
Куёш арзандаси – яшил гўзада.

Ўша – барқим, мулким, газнам, бойлигим,
Шунда расо бўлди қадди ёйлигим.
Дилда тоғдай фахру кўзда ёрқинлик,
Ўша саҳоватда тошқин сойлигим.

Келинг, яшил дунё – даламни кўринг,
Тўкисимни кўринг, чаламни кўринг.
Қувончим, суянчим – жумҳуриятим,
Кошонамни кўринг, чайламни кўринг.

Оламга доврўғ-ку беозорлигим,
Пайтида аёвсиз ҳам ғаддорлигим.
Қадимий ва содда мўъжизақормен,
Оламни кўрки-ку пахтакорлигим...

Кўнглим на олмосда, на ферузада,
На ширин шаробу аччиқ бўзада.
Кўнглим – манглай терим – дунёдай далам
Кузги оқ чўққилар – яшил гўзада.

МЕНЛИГИМ

Фозгонда камалак янглиғ мармарман,
Ҳали сайқали йўқ ғўдир гавҳарман.
Тошчиман, кимёгар, ўзим аллома,
Ҳаёт илдизиман, шифо, жавҳарман.

Ўзим чироқчиман ва машинасоз,
Шаддод чавандозман ҳам тоймас дорбоз.
Чўпонман-чўлуқман, ўтарман яйлов,
Ўзим талабаман ва ўзим устоз.

Мен ўзим Мурунгов – қумман, олгинман.
Бухоро бағрида яшил ёлқинман.
Токзорман Андижон адирларида,
Жайхун ўзанида лойқа оқинман.

Ўзим саратонман, мўл-кўл кузакман,
Яшил гумбазману, ёрқин безакман.
Мен ўзим чўнг наққош, ўзим бинокор.
Ўзанман, оқинман, қўрман, ўзакман.

Мен баҳорий чўлда юз ранг чечакман.
Сой бўйи – тутзорман, яшил эртакман.
Мен чексиз боғу роғ, бол оқар полиз,
Тепа-тепа пилла, той-той ипакман.

Мени тор ҳовлимдан излашлик абас,
Менга йўлдош бўлмас нотанти, нокас.
Мен янги дарёман қадимий чўлда,
Қониб-қониб ҳўпланг, қатрам қолса бас.

Мен кўзлар илғамас кўк экинзорман,
Меҳнат билан борман, бахтимга ёрман,

Қўлимдан келмаган ҳунар, санъат кам,
Алмисоқдан ўша чўнг пахтакорман.

Мен ўзим замонман, тугал давронман,
Дев ё пари эмас, оддий инсонман.
Юздан бирин айтдим, мақтаниш эмас,
Қисқаси, мен ўша Ўзбекистонман.

Қаъбамсан, шеърият, эзгу эҳромим,
Оғу ҳам бол тўлиқ бебаҳо жомим.
Амалим ва ишқим, умиду армон,
Уйқусиз тунларим – жиндак илҳомим...

Керакмас инжу ҳам сенсиз, ҳақиқ ҳам,
Керакмас шаддод ҳам сенсиз, дақиқ ҳам,
Ҳаёт ҳам мен учун сенсиз бемаъни,
Сенсиз ўтмасин-да ҳатто дақиқам.

ОНАГИНАМ

... Она бағрин қўмсаб ўтди гўдаклик,
Тақдир олиб кетмиш эди йироққа.
Гоҳ ўксуклик, гоҳи шўхлик, тентаклик,
Тағин бир ёз қайтиб келдим қишлоққа.

Не кўрайин? Кетмон ётур занг босиб,
Соғи синиқ, қараб бўлмас ўроққа.
Оғил, четан, қудуқ боши чанг босиб,
Онам шўрлик ўхшар жонли қурчоққа.

Кўз ёшини артиб рўмол учида,
Манглайимдан ўпиб, тутар сўроққа.
Синглим кўзи милт-милт, ҳовли бурчида,
Ҳовли ўхшар ҳозир юз бир қуроққа.

«Кўз ойдин!» деб олис-яқин келишар:
«Келдинг чоғи тағин тўрт кун кўноққа?»
Вақт тиғиз-да, булар қайдан билишар,
Бири уйга, бири чорлар овлоққа.

«Тулпор тўғри чортоқ томон чопармиш,
Сен ҳам ахир чопиб келгунг чортоққа.
От айланиб, қозигини топармиш,
Сен ҳам ахир топиб келгунг шу ёққа...»

Бири у дер, бири бу дер, хушвақтлик,
Сакраб кетгум келар ўхшаб тайлоққа.
Яхши тилак, яхши орзу, хушбахтлик,
Майли борсам бориб келай яйлоққа.

Вақт тиғиз-ку, лекин анча тургим бор.
Тағин тушгум, қайдам, қандай сўқмоққа.

Онагинам кўз олдида юргим бор.
Кетмам, тўлқин ирғитгандай қирғоққа.

Тонг отмайин ўроқни ҳам соплагум,
Кетмонни ҳам дуч қилгайман қайроққа.
Лой қиламан, лойга сомон қоплагум,
Эрта билан дўстлар келур шувоққа.

Қайдан билсин не савдолик ёш бошим,
Она қалби ўхшар ойдин булоққа.
Хаёлларда совиб қолар сўк ошим...

* * *

Онагинам ўтин қалар ўчоққа...

ТУШМАСИН

Кўшиқ

Қизил гул баргига ҳеч қор тушмасин,
Аламли бошга ҳам озор тушмасин.

Яшил чўққисидан олқор тушмасин,
Тор йўлда тўсатдан девор тушмасин.

Суйгулик суймасга зинҳор тушмасин,
Ногоҳ ҳакамликка беор тушмасин.

Йўлда йўлдошликка бадқор тушмасин,
Ҳеч киши юртидан канор тушмасин.

Содда, соз суҳбатга айёр тушмасин,
Нима тушса-тушсин, диёр тушмасин!

* * *

Юлдузлардай ёрқин кўзларингиз бор,
Ярқирай берсин, ҳа, то хор тушмасин.

Улфат излаганда, дўст излаганда,
То ноқасу нодон, ночор тушмасин.

Ялчийман деганда, кўланган пайтда,
Бир тушган кўргулик такрор тушмасин.

Дунёда ягона тилагим шуки:
Яхши номингизга ғубор тушмасин.

* * *

Қоронғулик тушар,
Бағрим увишар,
Танҳоликда қайта туғиламан мен.
Ёрилиб кетгудай
Тамом йитгудай,
Токи тонг отгунча бўғиламан мен.

Кўзимга ёруғлик,
Сўзимга ёруғлик,
Соғ жонга ёруғлик сўрайман тонгдан.
Армонли йўлчиман,
Армонли қуйчиман,
Жаҳонга Ёруғлик сўрайман тонгдан.

Москва

ТУН БҮЙИ

Тун бүйи уйқумни олди қалдироқ,
Деразамда чақнар чақмоқ найзаси,
Оппоқ сочларимда ўрмон нафаси,
Ёмғирга боқаман беун, бечироқ.

Тун бүйи уйқумни олди қалдироқ.
Ёз оғи бу юртда ёғин палласи,
Қулоғимда янграб жала ялласи,
Парча булут ҳатто бунда ёғолоқ.

Саҳарда сўқмоқдан ўтаман танҳо,
Юзимга урилар эгик бутуқлар.
Симоб тўкилгандай порлар япроқлар,
Ҳавога тўймайман – шифокор ҳаво.

Эгик бутуқларни силкиб қўяман,
Шода-шода сачрар асл дур гўё,
Дурмас, қатра-қатра яшил нур гўё,
Яшил гўзалликка қачон тўяман?

ИЗЗАЛИК

Тонг отар. Ёришар ўрмонда излар.
Шудрингли сўқмоқдан юриб қоламан.
Кўринса ўзимдай саёқ, ёлғизлар,
Ўша зум йўлимни буриб қоламан.

Сўқмоқ олиб чиқар яшил сайҳонга,
Кўзларим тўрт бўлиб, кутаман бесабр.
Кўз тикаман гўё бутун жаҳонга,
Ўйлаб ҳам кўрмайсан — бу қандақа жабр.

Ўйлаб ҳам кўрмайсан — сенинг келишинг,
Бир нафас келишинг — армоним ахир.
Олисдан эпкиндай сарин елишинг,
Тонг каби кулишинг — армоним ахир.

Шудрингларда чақнар шуълалар рақси...
Сурундим, тўнгахка дуч бўлди тизза.
Келмадинг-ку бу гал... аксликнинг акси...
Измаман, иззаман, иззаман, изза...

Москва

ЧИРИЛДОҚ

Чирилдоқ чириллар... Ел эсар на хуш!
Юлдузлар чарақлар, ой ўн беш кунлик.
Кеча кўп сеҳргар, кеча тугунлик.
Чирилдоқ чириллар...
Ҳолбуки, кенг олам ҳозир кўрар туш...

* * *

Мени чулғаб олар жимлик, беунлик,
Ўлғизликда юрак ўтлик, тўлқинлик,
Чексиз хаёлот ҳам учар гўё қуш.
Бу оламда борми ўзи турғунлик,
Унда норасолик, бунда тўлғинлик,
Бир ёнда мудроқлик, бир ёнда хуруш,
Бир ёнда қувноқлик, бир тараф хомуш,
Бир ёнда ёрқинлик, бир ён сўлғинлик,
Мағзини чаққанда кетар ақли-хуш.
Истардим оламдан ўтса дилхунлик,
Истардим оламда фақат гулгунлик!
Чирилдоқ чириллар...
Ҳолбуки кенг олам ҳозир кўрар туш.

Москва

СЕҲҲ

Оқшом салқини тушар,
Най навоси таралур.
Най авжида сеҳргар
Ўзга олам яралур.
Сеҳрли манзаралар
Кўринур у оламдан.
Даралар, шаршаралар
Кўринур у оламдан.
Қорли тоғ сийнасида
Шарқироқ сой кўринур,
Чинорлар тепасида
Ярқироқ ой кўринур.
Тўлин ой шуъласида
Ойдек ёрқин оқ қоя,
Чинор кўланкасида
Кимни кутар тоқ соя?
Сой бўйида шу асов
Сой сингари беқарор,
Йўлга тикилар биров,
Ёниқ кўзлар кимга зор?
Ой оҳиста юзмоқда
Тагсиз мовий самода,
Шундоғам сеҳри бўй бор
Шабадалиқ ҳавода.
Интиқ юракдай титрар
Кўк чинорда ҳар япроқ,
Ҳамон шарпасиз ва бўш
Сирли тун, сирли сўқмоқ.
Тўлин ой шуъласида
Ойдек ёрқин оқ қоя.
Чинор кўланкасида
Ҳануз ўша тоқ соя.

Тонг яқин. Ҳулкар янглиф
Ярқираб келур санам,
Висол дамлари мисол
Жаннат бўлмас чинданам...
Най навоси таралур,
Най навоси таралур,
Най авжида хотирот –
Ўзга олам яралур.

ЖУЖУН

Бисотимда жужун уст-бош
бор эди сал эскироқ,
Ёз ойлари қайға бормай,
йўлдош эди у бироқ.
Жомадоним бурчагида
борар эди буклоғлик,
Тоза, пишиқ. Лекин ўзи
сал ямоқлик, сал доғлик.
Сийлиқ эди Марғилонда
янги чеклик бир қиздан,
Қиз бўлганда ҳали-ҳануз
юрагимда сир қиздан.
Саратонда кияр эдим,
салқин эди ва енгил,
Жужун янглиғ ҳузурбахшмас
ёз ойлари ҳеч энгил.
Оқшомлари сой бўйида
шудринг қўнмас – мовутдек,
Туш чоғида салқинлиги
ел ялаган совутдек.

* * *

Сен сўрадинг: «Нега тўзмас,
чўзим янглиғ, не сабаб?»
Жавоб излаб, тутилдим мен:
– Нега, дердим, – во ажаб!
Ўйлаб қолдим, эсга тушди,
Мингсулудай пиллакаш,
Мингсулудек сулув қайда,
сулув гапми, париваш!
Тўпигига тушар сочи,
ўйламангки қилвир соч.

Қора қўнғир қирқ ўрим соч,
 чамбарак соч, чилвир соч.
 Кўзларига ўхшаш бўлмас,
 бўтакўзлик, толма бел,
 Қамиш бўйли, буғдой рангли,
 шўх ва қувноқ худди ел.
 Қишлоқ қизи, тенгдошлари
 ўртасида содда қиз,
 Соддалиқдан бутун кўрки
 чизилгандек ёдда қиз.
 Эсга тушди шу гўзалнинг
 пилла қурти тутгани
 Кўклам, ҳамма ўйнар чоғда
 унинг зардоб ютгани.
 Сўриларда вишиллашар.
 Тегмасин сал совуқ деб,
 Ё саёқ ел, ё қайноқ ел
 келмасин ҳеч ёвуқ деб,
 Балодану, ёмон кўздан
 сақлар худди чақалоқ.
 Барг кесишар, баргсиз қолиб
 тутзорлар ҳам бақалоқ.
 Бир меҳнатки, заршунослик...
 Тақдирига хаёл банд,
 Соқ ва хушёр бўлмаса қиз
 ногаҳоний егай панд.
 Ҳар кун, ҳар кун, ҳар кун шундоқ
 Мингсулув барг тўкар, барг,
 Ҳар кун, ҳар кун, ҳар кун шундоқ
 барг тўкишни этмас тарк.
 Ҳар кун, ҳар кун, ҳар кун шундоқ:
 «Бўлмасин, — дер, — жувонмарг»,
 Ҳар кун, пилла сўриларин
 қўриқлар қиз гўё арк...
 Кунлар ўтар, жониворлар
 тўқий бошлар пиллалар.
 Дона-дона бутов нуқра,
 кўз олур оқ тиллалар.
 Оқ тиллалар ўралгунча
 ўтар гўё чиллалар,

Оқ пиллалар ўралгунча
 қуриydi не силлалар...
Яйраб-яйраб пилла ййғар
 сўриларда Мингсулув,
Беш қиз – эш қиз, баъзан нозли,
 баъзан тантиқ, баъзан қув.
Мингсулув ҳам гўё сеҳрий
 бир салтанат бекаси,
Шундоғам бир салтанатки,
 кўринмайди чеккаси.
Оқ, ярқироқ толалардан
 айлангунча урчуқлар,
Юзга тошар сепкиллари,
 лабга тошар учуқлар.
Ипак деб ном олдими, бас,
 тўқилади юз мато,
Не мушкулни осон этар,
 десам агар беҳато.
Кўк юзидан тушгувчига
 соябону оқ чодир,
Қамиш бўйлик сулувларга
 ипак қандай раводир...

* * *

Ечилмоқда не-не чигил,
 не-не жумбоқ, не тугун,
...Мурунговлик тоғ-тоғ қумдан
 элаб олур зар бугун,
Кончи йигит ер қаърида
 қурч қоялар ўйса гар,
Ёки олов яллуғида
 тинмай пўлат қуйса гар,
Тўрт фасл ҳам камарбаста,
 хирмон уяр пахтакор.
Бу дунёда бир-биридан
 душвор не-не заҳмат бор.
Фаллакорнинг заҳмати ҳам,
 оқ соқоллик боғбон ҳам,
Изғиринда, самумларда
 танти оға чўпон ҳам,

Инсонга деб, шу элга деб
яратар қут мўлдан-мўл,
Ўзга бири ер остида
қураар сарой, қураар йўл,
Ажиб кумуш нуқралардан
хирмон уяр сулувлар,
Элга сийлиқ меҳнатим деб,
элни суяр сулувлар.
Ҳа, айтмоқчи, шу ипакдан
тўқилади жужун ҳам,
Ҳар кийганда дилдан дейман:
пиллакаш, ҳеч бўлма кам!

БЕТОБЛИГИМДА

Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Қоврилмай ғашлик алангасида,
Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Нафасимни ростлай қўланкасида.

Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Қушлар овозига қулоқ солайин.
Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Хаёл оғушида ором олайин.

Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Шу кунгача ўзни мен чеклаб бўлдим.
Мажнунтол тагига ўтқазинг мени,
Мен учун йиғласин, мен йиғлаб бўлдим.

Кўзларим ўнгида у яшил ошён
 Дала ўртасида кенг, донғил айвон.
 Айвон айланаси — қалин қоратол,
 Тиниб-тинчимайди сўлгин бир аёл,
 Кўзларин олмайди гўдак жонлардан,
 Уйқуси нотинчроқ бувак жонлардан:
 Тетикроғи ҳам бор, қувноқроғи ҳам.
 Ўжар ва йиғлоқи, чатоқроғи ҳам.
 Уйқу оғушида ҳозир барчаси,
 Парвонадек гир-гир ёлғиз ачаси.
 Сал ўтмай уйғонур, вақт ҳам бўлур зиқ,
 Йўқолур иштаҳа, чойга ҳам беиқ
 Улгурмас, бирининг усти расо ҳўл,
 Бири сал қинғирроқ, қийғилиги мўл,
 Биттаси эмаклар — ҳовуз томон йўл...
 Битта ўзи, ахир, улгурмас қўш қўл.
 Бирига сут тутар, у бирига сув,
 Ўзгаси қўлига ширин кулчалар.
 Буниси ёпирай, гўдакликдан қув,
 Арзанда қизалоқ ва ўғилчалар.
 Ўйинчоқ талашар ҳам уймалашар,
 Юлишар, йиғлашар ва ўрмалашар.
 Ҳорғинлик чанг солур — битта ўзида,
 Дув-дув ёш мўлтирар икки кўзида.
 Баъзан олиб қочар чувалгур хаёл,
 Лекин тутиб олар ўзини аёл.
 Оналар бу маҳал тўкишади тер,
 Манглай терларидан ҳўл гўёки ер.
 Оналар таралиб дала юзига,
 Далани ром этур меҳнат сўзига...
 Оналар измига агрегат юрар,
 Кетмони шаштидан сув жавлон урар,

Оналар қўлидан келмас ҳунар кам,
Не-не мушкулот ҳам шуларга қарам.
Сулув, уддабурро, лобар жувонлар,
Кўзлар қамашгулик офати жонлар.
Сал ўтмай келишур бир-бир тушликка,
Гўдак дийдорига – кўнгил ҳушликка.
Шошқин чой ҳўплашар, эмизишар, бас,
Оғир чарчоқликдан асар ҳам қолмас...

Булар еган нони юз қатла ҳалол,
Ҳалол нон ҳамиша ширинликда бол.
Тағин тарқалишар, жа тигиз палла,
Тағин аёл ёлғиз – қўшиқ ё алла...

То оқшом тушгунча тинчлиги йўқ ҳеч,
Далачилар доим қайтишади кеч.
Аёл кўз узмайди мурғак жонлардан,
Жонон гўдаклардан, бувак жонлардан:
«Бошларинг тошлардан бўлсин» дер ача,
Ача учун бари бир қуёш парча!

Булар она юртнинг эркалари-да,
Булар эртаги кун эгалари-да!

ТҮЙ

....Түй бор эди Сирдарёнинг қирғоғида,
Жарангдор куз, кеч олтин куз кучоғида.
Түй бор эди – қувнар юз эл, диллар ҳам сел
Янғироғи олис сахро пучмоғида.

Келишарди яқин-йироқ ясов-ясов,
Машиналар елдай учқур, отлар асов.
Келишарди тўп-тўп дўст-ёр, оға-ини,
Гурилларди ўчоқларда жонон олов.

Туркман шунда, шўх ва ҳуркак охулар ҳам,
Арман шунда, Қоф тоғидан жодулар ҳам,
Озар шунда, белорус бор, гуржи, латиш,
Қоратегин, Олтойдан не бонулар ҳам.

Созу суҳбат, шўх қаҳқаҳа гўё каклик,
Оқ қалпоқлик, бахмал дўппи, сур телпақлик.
Чаканамас – бемисол базм, шоҳона базм,
Дош қозонлик, қатламалик ва чалпақлик.

Чўл бағрида пойга, улоқ чопиш авжда,
Бири-бирин излаб, йўқлаб топиш авжда.
Дастурхонлар тўкис-тўкин, олма-анор,
Соврунга от ё бахмал тўн ёпиш авжда.

Тинмас эди шўх мақому қувноқ сурон,
Ноғоралар навосида эсар бўрон.
Ёрти аср – зафарёб йил, шон сероб йил,
Бундақа тўй кўрганмас ҳеч қадим Турон.

Ҳазил эмас – тўрт миллиону етти юз минг...
Энг ашаддий кунчи ҳатто деёлмас финг.

Қўш довондан баландроқда ўзбек бу йил,
Юз ҳасанот! – десам агар, деманг: милжинг.

Тизма тоғдек чўққи-чўққи хирмон шу-да. -
Дон шу. Нон шу. Олтин юкли карвон шу-да.
Афсона шу, ёруғ туш шу ва ҳақиқат,
Юз бир элга мансуб, девкор инсон шу-да.

Ўртоқлик шу, минг булоқ меҳр денгизи шу,
Иноқлик шу, бахту омад эгизи шу.
Юзга татир ёрти асрда ўтилган йўл,
Янги йилу янги аср негизи шу.

Азиз дўстлик, чўнг суянчим ўзинг ахир,
Ўқрайса ким – кунни қора, нони тахир.
Алп Ватаним, ватандошлик туйғум тошқин,
Сен ғурурим, сен шарафим, тенгсиз фахр.

Қор ёғмоқда, олам оққа чулғанмоқчи,
Олам баҳор тўлғоғида тўлғанмоқчи.
Етмиш уч ҳам чўнг йил бўлар, сарбаланд йил,
Алёр юртим, тўй-тўйларга уланмоқчи...

ЧАҚМОҚ

Кўзим кўзингга тушди, чақмоқ чаққандек бўлди,
Учқуни дилга кўниб, олов ёққандек бўлди.
Кўзим кўзингга тушди, ярқираб кетди кўзим,
Наинки фақат кўзим, ярқираб кетдим ўзим.

Бир олов тушди ногоҳ ўзлимга – ўзагимга,
Бир олов тушди ногоҳ ёзимга, кузагимга.
Бир зумда ўртамоқчи, бир зумда қовурмоқчи,
Тутундай учирмоқчи, кул каби совурмоқчи.
Оҳ, у кўзлар чақмоғи.

Шунчалар омонсизми бир лаҳзалик боқмоғи?
Йўқ, мени куйдирмагил. Йўқ, мени ёндирмагил,
Севгидан тондирмагил, газалдан тондирмагил,
Кўзимга ёғду бахш эт, дилимга ёғду бахш эт,
Токи бахт бўлмасин чет.

* * *

Кўзим кўзингга тушди, мен ёнаман шекиллик,
Девонаман шекиллик, тўлғонаман шекиллик.
Ёнмасдан иложим йўқ, ўт тушди ширин жонга,
Ўт тушмасайди фақат ногоҳ чексиз жаҳонга...

ЧИМИЛДИҚ

Питпилдиқ... питпилдиқ...

* * *

Тўрғайларнинг навосидан яйрар дашт,
Майналарнинг ўланида ўзга гашт,
Юракларни зир титратар булбул ҳам,
Ошиқона, шўх бирам...
Бедазорлар қўшиқчиси бедана,
То саҳардан сайрашлиги недан-а?
Бедазорда бир дамлик васл излашур,
Ўз тилида сенлашур ё сизлашур.
Табиатнинг ўз эртаги, жумбоғи,
Ҳар жондорнинг ўз ишқи, ўз дўмбоғи,
Бир-бирини излар шайдо икки жон,
Зиғирдак жон, шайдолиги бир жаҳон.
Сайраб-сайраб топишар сув бўйида,
Кўкламнинг ҳам кўкаламзор тўйида.
Мана ҳозир қувалашур, чўқишур.
Юмалашур, яна ўлан тўқишур.
Табиатнинг ўз шеvasи, ҳикмати,
Ўз удуми, топқирлиги, дастхати,
Оқ ҳовурдан тутар ҳарир чимилдиқ...

* * *

Питпилдиқ.... питпилдиқ...

БИР КЕЗ...

Бир кез қўшиқ янграр эди
Эшигимда шўх ва шодон,
Қувнар эди, яйрар эди
Талай эслик, талай нодон.

Товланарди гулзоримда
Гул деганинг турлик-турлик,
Қўшиқлардан ва гуллардан
Ҳовлим эди ғоят нурлик.
Мен юардим гул бутабми,
Ё бир нима йўниб-кертиб,
Келишарди олис-яқин,
Дўсту ёрон эшик чертиб.
Сен кетдингу янгроқ саҳним,
Бефайз, бенур, бўшаб қолди.
Келгин... ҳовлим Афросиёб
Ё Ўтрорга ўхшаб қолди.

КҮЛ ЁҚАЛАБ

«Туркман дафтари»дан

Сенинг тақдиринг — нақ менинг тақдирим,
Сенинг тасвиринг — нақ менинг тасвирим,
Туркман дўғоним, ҳей туркман дўғоним,
Сенинг тадбиринг — нақ менинг тадбирим...

Фақат чигирткалар чириллашимас,
Ёки сур сиртлонлар ириллашимас,
Ёки қузғунларнинг пириллашимас,
Илон, калтакесак зириллашимас,
Гала-гала келур сайроқ қушлар ҳам,
Қувлашур, ўйнашур, сайрашур чаҳ-чаҳ,
Ҳали янграгуси шўх, шодон қаҳ-қаҳ,
Бўрон ҳам одамга бўлгуси қарам.
Кенг осмон акси бор мовий мавжларда,
Ёлқин ел қочмоқда қаноти синиб,
Балиқлар рақси бор мовий мавжларда,
Кўп ўтмай, кўл тиниб, мовий сув тиниб,
Яшиллик қўйнида сайр этар инсон,
Асрий муродга ҳам тез етар инсон.

* * *

Туркман дўғоним, ҳей, туркман дўғоним!

БУҶАБУЛОҶ

Саратонда ташна бўлдим,
Ёрилгудай ғашга тўлдим,
Қўнуқ топмай бесаранжом,
Излар эдим жиндак ором.
Қани, – дердим, – яшил ғўша,
Тоғ қучоғи, асил ғўша?
Қани ўша Буқабулоқ,
Тоғ хуснига уқа булоқ,
Ўша дара, ўша ёзлоқ,
Сўқмоғи мўл ўша созлоқ,
Минг хил қўкат, юз ранг чечак,
Оқиш, кўкиш, бўзранг печак,
Ўша чўпон ва йилқичи,
Ўша салқин дара ичи,
Ўша заранг, ўша қимиз,
Хуштаъм, қўша-қўша қимиз.

Чинор таги – кўк кошоно,
Давра хушвақт ва шўхона.
Содда гурунг, содда кулгу,
Элтар ғўё бода кулгу...
Харсанг курси, харсанг болиш,
Шайдо булбул қилтур нолиш,
Сахардан то оқшом сайрар.
Наҳотки беором сайрар.
Эпкин эсар, тоза ҳаво,
Тўрғай бошлар сўнгсиз наво,
Бургут учар олис-олис,
Олқор айғоқ, тик ва холис,
Буқабулоқ, Буқабулоқ,
Қўшиқчисан шўх ва қувноқ.
Қўш тегирмон кўк сувинг бор,

Ҳам шифоли, ҳам беғубор.
Саринлиги гўёки қор,
Ҳам нозлидир, ҳам жилвакор...
Балиқлари шўх ва қочоқ,
Ўйнашурлар бекинмачоқ...
Тоғ устига мингашган тоғ,
Тоғ устига энгашган тоғ,
Куёш кулур, айнаи тушлик,
Қораяди бир зум бўшлиқ,
Кўкни булут олалайди,
Эмиш бўри болалайди.

* * *

Қани, дангал учсам ҳозир,
Ҳаволарни қучсам ҳозир,
Бирга учса дўст ва ёрон,
Узоқмас у салқин сайхон.
Жиндак ором олсак, қани,
Сув бўйида қолсак, қани...
Буқабулоқ, Буқабулоқ,
Кўрмагандим сендай сувлоқ...
Қани ўша яшил гўша,
Ўша, ўша, ўша, ўша!

Сирдарё, Баландчақир қишлоғи

БУ ЎША...

Бу – ўша меҳнаткаш деҳқон қайлиғи,
Теримчи, пазанда, бешик: кўзмунчоқ,
Жами барноларнинг энг чиройлиғи,
Қўли гул, уқувлик, дилбар, уринчоқ.
Ортмоқда¹ косалар, ўчоғида нон,
Бир нима жизғирар, недир қўғурар.
Жизғириқ. Изғириқ. Чилла. Саратон...
Трактордан тушиб хамир йўғирар.
Қалов-қалов кўрпа, намат ва кигиз,
Қазноқлик, чартоқлик, қўли қадоқлик.
Ҳовли тўла гўдак – ҳар йили эгиз,
Умри шундай гаштлик, ўзи ардоқлик.
Кўноқсиз куни кам. Тўшалмиш шолча,
Дастурхон ёзуғлик, бор-йўғин тўкар.
Барин уҳдасидан чиқар аёлча,
Ҳулкар туққанида оҳиста чўкар.

Бу – ўша меҳнаткаш деҳқон қайлиғи.

¹ *Ортмоқ* – сут, қаймоқ осиладиган чамбарак.

Тун сукути чўкмиш зилол ҳавога,
Сомон йўли кўприк солмиш дарёга.

Ёруғ юлдузлардан ёғилади сир,
Ғўзалар бетиним, узилмас пичир...

Садалар тагида соялар узун,
Тўсат шўх қўшиқдан янграб кетар тун.

Бизнинг жонона ҳам таратмоқда сув,
Ажиб бир манзара яратмоқда сув.

Жўякларда ўйин тушар юлдузлар,
Ёғдудан яралмиш гўё кундузлар...

Сув таратиб, қўшиқ айтар жононам,
Қулоқ солур унга бутун Фарғонам.

ҚИШЛОҚДА ҚИШ

Қор қалин, қора сондан,
Музламиш ариқ, зовур.
Ҳаво хира тумандан
Ё бурқирар оқ ҳовур.
Тутун ўрлар кўкка тик,
Буғ таралур тарғилдан.
Чумчуқлар сакрар дик-дик,
Пана излар оғилдан...
Жар таги, пастқам жойда
Қарғалар базми баравж.
Кечаси, тўлин ойда
Жимирлайди нуқра мавж.
Кечалар шундоқ аёз,
Йўл қатқалоқ, сирғанчиқ.
Сой оқар жуда саёз,
Сур булут ковлар янчиқ.
Оппоқ, кўз етмас дала,
Оқ чўпчак оқар боғдан.
Каклик ҳам гала-гала
Кечаси тушар тоғдан.
Қишлоқ йўли қий-чув ов,
Каклик тутишар ўқсиз.
Каклик тутишар яёв,
(Эсиз, фақат сиз йўқсиз)
Бўри-бўрсиқ бу кез оч,
Оvloқда юрма ёлғиз.
Мўлжал олур – кўз қийғоч.
Кимда бўлса қўш оғиз.
Мол деганинг силжимас,
Ёпирилишар ғарамга.
Молчи шўрлик тинчимас,
Кўз тикади кўкламга.

Қозонларда сумалак,
Иягин арта-арта,
Момолар элар элак,
Кулчатой, қази-қарта...
Умочлик уйларда ҳам
Эртақдан бошланур кеч.
Қишлоғим — онагинам
Кўз олдимдан кетмас ҳеч.

Кўкламда, ёмғир мўл ёғса, дер эдик,
Ёмғирдан сўнг яшнар дала ҳам, дўнг ҳам,
Кўзиқорин терар гўдак ҳам, чўнг ҳам,
Қизғалдоқ пиёзин қазиб ер эдик.

Подачи тўрсиғи – қўйнинг қатиғи,
Қора қўй қатиғи – ўғиздек қуюқ,
Йигитлар яллеси сартопо туюқ –
Кўзлар сузуклиги, қошлар чатиғи...

Писандмас, чўмардик бўтана сойда,
Ё чинор тагида ўйнардик тўптош.
Топиларди бизга эрмак ҳар жойда,
Уйга таралардик қорайганда қош.

Гап ҳам эшитардик онаизордан.
Онам... Кўз ўнгимда она қишлоғим.
Менга суюқ, қиммат не-не диёрдан,
Олисларда қолдинг, гўдаклик чоғим.

ЎЗИМ БИЛАМАН...

Тагорга эргашиб...

Кулоғимда янграр доим бир нидо,
Хўрсинаман, кўз ёшимни силаман.
Шу нидога не сабабдан жон фидо —
Битта ўзим биламан.

Юрагимда ёнар бир ўт бетутун.
Гўёки дер: қовураман, тиламан.
Дош бераман нечун ҳануз мен беун —
Битта ўзим биламан.

Ойлар ботар, тонглар отар, умр ўтар,
Олисларни кўзлаб-кўзлаб жиламан.
Менинг қалбим кимни кутар, қон ютар —
Битта ўзим биламан.

Келурмикан кўклам янглиғ кутганим,
Умидворман, ишонмай не қиламан?
Қачон келур, қандоқ у кўз тутганим —
Битта ўзим биламан.

ИЗЛАГАНИМ

Кутишдан ғоят толдим,
Умр ўтди, чарчаб қолдим.
Йўл юрсам-да мўл юриб,
Хаёл суриб, оқ уриб,
Излашга тушдим тагин,
Тезлашга тушдим тагин.
Чертдим дутор, чалдим тор,
Ахтардим диёр-диёр...
Чўлдан, сойлардан ўтиб,
Овлоқ жойлардан ўтиб,
Қир ошиб, тоғлар ошиб,
Неча-неча адашиб,
Етдим излаганимга,
Йиллар кўзлаганимга.
Бу висол, тенгсиз висол,
Жилмаяди бахт мисол,
Излаганим бариси –
Ўша илҳом париси.

АБДУЛҲАҚҚА АЙТГАНИМ

Тагин суратимни чизаётибсиз¹,
Ким кўзидан учди, айтинг, бу сурат?
Бўёқ аямайин беаётибсиз,
Кайдан бу мавж сизда, қандоқ зарурат?
Мен-ку кўримсиздан-кўримсиз жонман,
Сочлар тўкилмоқда, қолмаяпти тиш.
Нўноқман, тўпори, яхлит нуқсонман,
Овутолмас ҳозир на ёз, на-да қиш...
Хитман ўз-ўзимни юлиб егудек,
Дафтарларим ярим, машқларим ярим.
Нима тўқий олдим элга дегулик,
Тил учимда ҳануз элга айтарим.
Лекин ёшлигидан норози деманг,
Сойдек шовуллади шўх йигитлик ҳам.
Ёки созларнинг ҳам носози деманг,
Ўтди шеърий ишқ ҳам, расо итлик ҳам.
Юмшоқ ўриндиқда ўтирибман жим,
Сукут оғушида мен хаёл суриб.
Билмайсизки, ҳозир кўз ўнгимда ким,
Кўнгил кўзгусида турар барқ уриб?
Менинг суратимни чизарсиз бешак,
Лекин қалб тўрида ўша бир сурат.
Дарди йўқ кесақмиш, ишқи йўқ эшак,
У суратни чизиш мен-чун зарурат.
Оҳ, унинг сурати... тенги кам сулув.
Унинг суратини чизолсайдим гар,
Кўчага тушарди эҳтимол ғулув
Балки тонг қолурди каттакон шаҳар.
Шаҳар не, кўзғалур эди вилоят,
Балки жумҳурият тонг қолур эди.

¹ Атоқли ва суюкли rassom А. Абдулло кўзда тутиляпти.

Бу – нўноқлигимдан сизга шикоят,
Балки жаҳон ундан завқ олур эди.
Ҳали кўрганмасман ундоқ юлдуз кўз,
Кулгичидан баланд ёлғиз йирик менг¹,
Тўла тасвирига тополмайман сўз,
Унинг ҳам сочлари бўйи билан тенг.
Баъзан ўйчанлиги, баъзан шўхлиги,
Тенгсиз назокати, алифдек қомат,
Жиндек ясамалик, ёт ранг йўқлиги,
Жилмайиб қўйиши бирам қиёмат.
Оҳ, дилдаги сурат яқинлиги-ей,
Гўрман, тўпориман – қандоқ тизгайман,
Ҳатто хаёлдан ҳам ёрқинлиги-ей,
Ўлмасам ахири тўлиқ чизгайман.

¹ Менг — хол маъносида.

ЁРУҒЛИК

...Ёруғлик юрти бу, тонг ўлкаси бу,
Қуёш боласиман, десам ҳаққим бор.
Порлоқ ўй, жаранг шеър, онг ўлкаси бу,
Йўлим ҳам, уфқим ҳам ёрқин, шуъладор.

Ёруғлик лиммо-лим эрк маконимда,
Ҳовучлаб ичаман шаршарасидан.
Қуёш учқунлари қайноқ қонимда,
Мен қудрат оламан ҳар заррасидан.

Ўроқ-машоқ пайти олтин хирмоним,
Саратон кўкида ширмойи ноним,
Ёз бўйи ярқироқ, эзгу осмоним,
Коинот онаси — алп онажоним.

Кўклам яшиллиги — юздан бир ранги,
Анор шарбатида акси жилвагар.
Қушлар қўшиғи ҳам қуёш оҳанги,
Булоқ мавжларида рақси жилвагар.

Ғўза тўлқинида мудрар ёруғи,
Кўклар ёруғ олар оқ чаноғидан.
Тупроқда яширин олам яллиғи,
Чаноқлар оқлиги нур қайноғидан.

Ёруғ кун ярашиқ ёруғ диёрман,
Менинг шу қуёшлик давлатим-да бу.
Тенгдошлар сафида мен ҳам девкорман,
Қуёшлик давлатим — меҳнатим-да бу.

Ёруғлик ва нурнинг оқ сийнасида —
Ўша суюк жаҳон, деганлари рост.
Ёруғ чўққиларнинг шоҳ зинасида
Ёруғ Ўзбекистон деганлари рост!

Босириқ тушдай босиб келур саратон,
Томирлар ҳам увишар,
Туш бошланмай, еллар саёқ, саргардон,
Олов тўкиб қувишар.
Сал ўтмайин соя излар қушлар ҳам,
Ҳаво қизир тандирдек.
Сув сепсанг ҳам сал ўтмайин қолмас нам,
Ер қоврилган чандирдек.
Қум тепалар сал эпкинда қимирлар,
Ҳарсиллайди кенг жаҳон,
Олисларда не-не сароб жимирлар,
Дам хатарли ва ёмон.
Қуёш бу пайт кўк тоқида ловулар,
Дала лим-лим экинзор,
Оловли ел панжасида шовулар...
Ғўза чилпир пахтакор...

ЎСМИРЛИК

Ўсмирлик пайт эди, эс бутун эди,
Туш-тушга чопардим хаёл отида.
Хаёл отим асов ва дуркун эди,
Олиб учар эди қўш қанотида.

Бир зумда ўтардим анов сайхондан,
Оқ қоя учида пайдо бўлардим.
Бир зумда кечардим қайқи довондан,
Олисларга боқиб, шайдо бўлардим.

Жилва қилур эди ўзга бир жаҳон,
Менга бегонайди чўчиш ва ҳадик.
Яшил дараларда кезардим ҳайрон,
Олисроқ чўққида алқор турар тик.

Каклик сайрар эди, кўринмас (қув-да),
Шарқирашдан тинмас шўх шаршара ҳам.
Оқ булут оқарди кўпикли сувда,
Кўзни қамаштирар яшил дара ҳам.

Кўзилар силжийди ёнбағирлардан,
Чанг солур ғафлатда бургут ё орлон...
Еттиқўл тарафдан, қизғиш қирлардан
Ўсмирлик изларим кўринур ҳамон.

Ўрнида булоқ ҳам, қиё ҳам, қир ҳам,
Тоғам кўраси ҳам, сой бўйи — созлоқ.
Ўрнида сўқмоқ ҳам, йўл ҳам, тақир ҳам,
Қор тушгунча кўм-кўк ўланлик ёзлоқ.

Оvloқ диёр дема, олис демагин,
Дема: ҳануз қолоқ гўша қишлоғим.
Тагин жилвалироқ, сулувроқ тагин,
Ўсмирлигим ўтган ўша қишлоғим.

ШАРОБ

Лоладай қирмизи, гул янглиғ хушбўй,
Тонглар тиниқлиги, ёз ҳарорати.
Боғбон манглай тери, эл маҳорати,
Ўзбек шаробисиз тўй эмас-ку, тўй.
Етти иқлимда йўқ, жонбахш эзгулик,
Ёлғиз пиёладан элитгандай рўё.
Қуёш оташидан маъжун бу гўё,
Қултумида шифо – жонлар сезгулик...

Овчи ё ўрмончи олис Шимолда,
Қора совуқларда татиб кўрсин деб,
Татигандан кейин отиб кўрсин деб,
Мўъжиза яратган Ризамат чол-да...
Шаробни ҳўпланг, узумини енг,
Токдан она тупроқ ширасин олмиш,
Жаҳонга боғбонлик донғи таралмиш –
Юзлаб Ризаматга қалбдан: «Балли!» денг.

Лоладай қирмизи, гул янглиғ хушбўй,
Ўзбек шаробисиз тўй эмас-да, тўй!

АРМОН

Кўшиқ

Оқшом кипригингга уйқу қўндирсам,
Саҳар кўзларингга кулгу қўндирсам,
Бошингга шафақдан ўрасам лачак,
Жиғасига нурдан инжу қўндирсам.

Кўркингни ўзинг ҳам кўрардинг балки,
Ўлмас ўланлардан кўзгу қўндирсам.
Кошки эритолсам кўнглингни тошдек,
Кейин ишқ деган бир туйғу қўндирсам.

* * *

Саратонда соябонинг бўлайин,
Тоққа ошсанг, кўк довонинг бўлайин,
Кетма, жоним, айрилиқдан жон безор,
Ярим кеча қаққашонинг бўлайин.

Кетар бўлсанг, хазон ёғар боғимга,
Санчиқ ботар дилимдаги доғимга.
Кетма, жоним, айрилиқдан жон безор,
Оғу сочма менинг хушвақт чоғимга.

Керак эмас сенсиз гул ҳам, чаман ҳам,
Керак эмас Қандаҳор ҳам, Яман ҳам.
Кетма, жоним, айрилиқдан жон безор,
Керак эмас бўз тарлон ҳам, саман ҳам.

Пок оламим булғанмасдан жилмайгин,
Олам ғамга чулғанмасдан жилмайгин.
Кетма, жоним, айрилиқдан жон безор,
Юрак дир-дир тўлғанмасдан жилмайгин.

То тирикман, ўша қайсар боламан,
На тиним бор, на излашдан толаман.
Кетма, жоним, айрилиқдан жон безор,
Барибир мен сени топиб оламан.

ТУН

Тун беун жилмакда гўё сизот сув,
На чумчуқ чириллар, на кўкда қий-чув.
Оҳиста-оҳиста улашур ором,
Оҳиста-оҳиста улашур уйқу.

Тун чексиз оламга очади оғуш,
Жимиб куйлагандай қўшиғи на хуш.
Гўёки фусункор алла айтгандай:
«Яхши туш кўринг, – дер, – яхши, ёруғ туш.

Тушда кўкка учинг, қуш бўлиб учинг,
Ҳижронсиз, армонсиз дамларга кўчинг.
Саҳар кўз очганда туш ҳам рост бўлиб,
Излаганнинг рўйи-рост белидан кучинг».

Оҳиста-оҳиста улашиб уйқу,
Тун беун келяпти гўё сизот сув.

КҮК ЧОЙ

Сой бўйида салқин чойхона,
Соя солар юз йиллик чинор.
Ажиб гашти, ажиб файзи бор,
Шинам, тоза, кенг-мўл, шоҳона.
Не-не гилам ёнар гўё чўғ,
Хонтахта мўл, кўрпача ҳам мўл,
Таранг дутор ўтар қўлма-қўл,
Аския ҳам илмоқлик ва шўх.
Беданалар бирам сайроқи.
Тўрқовоқлар баланд сўрида,
Чой қайнайди тинмай тўрида,
Нон узилар гижда, қайроқи.
Саватларда анвойи узум.
Ойна жавон — қанду қандолат,
Не тусасанг — бордек беғалат,
Ҳозир бўлур сўрасанг шу зум.
Маставами, лағмон ё кабоб,
Қарсиллама қовун ё анор,
Заррасига зор оламлар бор,
Бир тилимдан соғаяр нотоб.
Янграб кетар сўлим тарона:
Аршдек авжда Ҳалима бону,
Селдек мавжда Ҳалима бону,
Навоийдан зор ошиқона.
Ошалади арғувон палов,
Қўлларини чайишар чоллар,
Чўтмас, гўё Рустамлар, Золлар,
Кўзларида чақин ва олов.
Айланади давраларда чой,
Кумуш жаранг жонон пиёла,
Тўлин ойда фусункор ҳол-а,
Чиннисоздан — тиниқ бу чирой.
Сой шовулар, суҳбат бошланур,
Димоқларда қандайдир хуш ис,

Чархлангандай бурро ҳозир ҳис,
Гул мўл ахир юрт чаманида...
Сой шовуллар, суҳбат бошланур,
Суҳбатларнинг жаҳон қуюғи,
Ҳикматларнинг чандон қуюғи,
Қаҳқаҳадан кўзлар ёшланур.

– «Бир пиёла чой бор, йўловчи! –
Дер оқсоқол, – кун тафтин олур,
Кел, бир ҳўпла, чарчоқлик қолур.
Қўйчимисан ё саёқ овчи,
Ол, чой асли савоб ичимлик,
Қуриган-ку ахир томоғинг,
Зирқирашдан чалиш оёғинг...»
Йўлчи ҳўплар. Бир нафас жимлик.
Чой узатар чол ҳам устма-уст,
Чой узатар қайтариб-қуйиб,
Тавозекор, сут каби уйиб,
Йўловчи ҳам эмас унча суст:
– Қўйчимасман, овчи ҳам эмас,
Тилсимотга йўл изловчиман.
Қум тагидан қўл изловчиман.
– Ҳо, ҳунаринг қилгулик ҳавас!
Бир гал қайта қуйсанг – сой эмиш,
Иккинчи гал ҳали лой эмиш,
Учинчи гал қуйсанг – мой эмиш,
Тўртинчи гал асл чой эмиш.
Мен-чи, меҳмон, шопирдим ўн гал,
Ол буни ҳам! Жилмаяр кундек.
Чарчоқлик ҳам тарқаб тутундек,
Мизғиб олар бежо сувчи сал...
Сувчи ҳозир сергак солур разм:
Тарқалади ёш-яланг зумда,
Кун ловуллар бўз тараф, қумда,
Тугар гурунг, бир соатлик базм.
Чойхоначи ёнбошлар беҳол,
Қўли бўш-да оқшом тушгунча.
Боягидай чалғимас унча,
Мункиллаган қолур уч-тўрт чол.
Шовуллайди ўзанда шўх сой.
Ташналикки бор – қонур бир-бир,
Мудроқ ҳислар уйғонур бир-бир,
Не-не дардга даво-да кўк чой...

ОВУНЧОҚ

Ёрдан армуғонди шу жўн тақинчоқ,
Тақиб қўйган эди тўй кечаси ёр.
Қандайдир қудрати, қадр-қиммати бор,
Дастгоҳ ёнида ҳам, уйда ҳам иноқ.

У кез ёрга пешвоз очганда эшик,
Ял-ял ёнгандайди, кўрки ҳам ортиб,
Дудоқлар сеҳри ҳам кўзларни тортиб,
Кейин қолиб кетди кучоқлаб бешик.

Шунча замон ўтди, қайда юрар ёр?
Жон бермиш қай шаҳар остонасида,
Ётаркан қай қўра вайронасида,
Наҳот бундан оғир кўргулик ҳам бор?!

Шунча йўл ҳажрида бўлмади йироқ,
Ҳамон кўз ўнгида елкадор йигит.
Ҳамон ўз кўнглида ёлғиз ёр йигит,
Ҳамон шу тақинчоқ унга овунчоқ.

ТОШКЕНТИМ ОСМОНИДАН...

Тошкентим осмонидан қуш учар гала-гала,
Карвон кетидан карвон.
Олис Шарқ йўлчилари – шунчалар меҳр, ҳафсала,
Гўё қўк пастак нарвон.
Чўлларда ҳордиқ олиб, кўлларда ҳордиқ олиб,
Йўллардан ўтиб омон,
Тагин балки ойлик йўл, силласи қуриб-толиб,
Учишар Шимол томон.
Кўклам-да, бир-бир келур булбул ҳам, қалдирғоч ҳам,
Кўлларимда тунашур,
Оққулар қандоқ кўркам, сўналар қандоқ там-там,
Саҳар тагин жўнашур.
Эсга тушар бир кўклам, кўкламдек сумбул соч ҳам,
Учаман хаёлларда.
Кўз ўнгимда ажиб дам, кўзлари қийғоч санам,
Қучаман хаёлларда.

КҰКАЛДОШ

Ёйилиб ётипти бу қадимий Шош,
Ҳали мўл жин кўча, лойшувоқ томлар,
Бошларидан кечмиш не шум айёмлар,
Ўртада парпирар кўҳна Кўкалдош.

Бу – қадим шаҳарнинг сир тўла савлат,
Кўз олгувчи сир бу, кўз олгувчи аср,
Ўзи жаранг газал, ўзи жаранг наср,
Бинокор закоси, сўнмас бир шавкат.

Ўраб келур не-не миқти кошона.
Демагин: ушоққа ўхшаб қоляпти,
Жўн бир ўйинчоққа ўхшаб қоляпти,
Зукко боболардан зебо нишона.

Лой, чанг, бўғиқ олам чекинур кам-кам,
Сўлим. яшил дунё суриб келмоқда.
Ёруғлик барқ уриб, қуриб келмоқда.
Қинғир кўчалардан қолмагай из ҳам.

Яшаркан дўстликнинг порлоқ дунёси,
Яшаркан пойтахтим – бу оқсоқол Шош,
Яшагай ярқираб ажиб Кўкалдош,
Асрий саройларнинг улғу бобоси...

ҚАЙДА?

Қўшиғим қайда, ўша,
Қўшиғим қайда қолди?
Наҳотки ҳолий гўша,
Биз кезмиш жойда қолди?

Қўшиғим қайда, ўша,
Қўшиғим қайда қолди?
Сой мисол жўша-жўша,
Наҳотки сойда қолди?

Қўшиғим қайда, ўша,
Қўшиғим қайда қолди?
Сада таги ҳам бўш-а?
Ё қапчиғайда қолди?

Қўшиғим қайда, ўша,
Қўшиғим қайда қолди?
Чаманзор, ҳолий гўша,
Гулдек чиройда қолди.

ҚУШ

Тонг чоғи турган эдим – одатим шунақароқ,
Оқ булут паға-паға, оқ булут бароқ-бароқ,
Ёғолоқмас шекилли. Ёғадиган ўшшамас,
Совур салқинида ҳам осмон нечун бўшшамас.

Ҳовлимда кезар эдим, енгиллик сезар эдим,
Хаёлни кўкламга хос бўёқда безар эдим.
Бирдан яшил чўғ кўрдим, хў гилос булоғида,
Яшил чўғ ёнар эди яшилик қучоғида.
Яқинроқ келдим секин, ишонмайман кўзимга,
Ҳайрон боқардим, лекин, келолмайин ўзимга,
Қалин барг далдасида ўтирарди митти қуш,
Қуш эмас, жозибалик ва алдоқчи яшил туш.
Қанотлари чиройлик, силлиқ, кўзлар – кўзмунчоқ.
Тирик қўғирчоқ гўё, кўз кўрмаган овунчоқ.
Тағин яқинроқ келдим, чўчимади-учмади,
Ҳаттоки анов шохдан манов шохга кўчмади.
Тўтимикин ё қумри, наҳотки беном бўлса,
Наҳотки хаёлларим, мўлжалларим хом бўлса,
Қафасдан қочдимикин, олисдан меҳмонмикин?
Ювошлигимдан хушҳол бирон беошиёнмикин?
Кўзлар қамашгудек кўрк, кетолмай айланаман,
Ҳуштак чалсам елкамга қўнғудек шайланаман.
Момом айтмиш бир чўпчак эсимда эди ҳамон:
Қуш суратида пари кўринар аҳён-аҳён,
Қушдек ўтирар, лекин сўзингга тушунарниш,
Ёвузмисан ё акси – ўзингга тушунарниш.
Во ажаб, нетсамикин, ҳуштак чалсам – келса-я,
Тушларда излаганим паризод шу бўлса-я...

ЯЁВ УЛОҚ

Амаким – беш яшар бўлганда ўғли,
Беш хум бўза солиб, берганди улоқ.
Улоқ деган билан улоқмас, тўқли,
Бундай тўй кўрганмас ҳатто Мингбулоқ.

Қариброқ қолганда туғилганди-да,
Ёлғиз бўлганидан аёвли эди.
Хаёли, умиди шу фарзандида,
Танлаб қўйган оти Тиловли эди.

Шундоқ... Ташқарида тизза бўйи қор,
Ёз кунидек ёрқин эди тўйхона.
Карнай бор, ноғора, қизиқчи ҳам бор,
Қишлоқни тутганди қий-қу, шодиёна.

Ясатилган эди туйнуклик оқ уй,
Ўртада ловулар жингил аланга.
Исириқ ташланар – таралар хуш бўй,
Аланга сочарди қирмизи танга.

Уйнинг ўртасида турарди беш хум,
Хумларки, бўйлари одам бўйидек,
Ҳовлида ҳам, олов, тинмас така-тум,
Суронроқ тўй бўлмас ўғил тўйидек.

Қўй сўйилар эди қўчқор кетидан,
Тортилар бир-кетин қуюқ ва суюқ.
Куйлар ё ўйинга тушар четидан,
Қўшиқлар жарангдор, бошдан-бош туюқ.

Туш бўлди, одамнинг кети узилмас,
Дўст-ёрон келишар узоқ-яқиндан.
Тўйчилик удуми қитдай бузилмас,
Ўт сачрар кўзларда қувноқ чақиндан.

Етаклаб келишар сўқим, бўрдоқи,
Қуриди деганда тойлоқ ё қўзи.
Дастурхонда туршак, бол, қовунқоқи,
Дастурхон дегани эртакнинг ўзи.

Новвоту қандолат, қатлама, чалпак,
Лаганда қовурға, қазии ва илик.
Уйда қарсак баравж, ҳовлида чапак,
Кайфсиз одам йўқдек. Ҳа, бу тўйчилик.

Тўй тоза авжига чиққан бир маҳал
Улоқ ташлаворди томдан тўйбоши.
Бир зумда на пайсал, на жиндак тайсал,
Қолиб кетди бўза, товоқда оши.

Барча ўзин урган эди улоққа,
Улоқ тортишарди одамлар яёв.
Қийқириқ таралур узоқ-узоққа,
Тор кўча, боғ кўча тиқин, авжи дов.

Тортишар, юлишар, қулаб туришар,
Ўн қадам ўтмайин энг чапдастроғи
Юла чопқиллайди, тагин суришар,
Мовут чакмонларда қора қон доғи.

Тўдадан чиқолмас энг зўравон ҳам
Елкасида улоқ, қолур қуршовда.
Томлар ғуж, тепа ғуж ҳозир, майдон ҳам
Эс оғиб кетгудек алғов-далғовда.

Бир-бирин танимай қолишар ҳатто,
Енглаз узилади, йиртилар ёқа.
Чол билан невара солишар ҳатто,
Яёв чавандозлик шунақа.

Пахсага дуч келиб, ўмбалок ошиб,
Тиззасининг кўзи ёрилган қайда.
Урилиб-сурилиб, эсдан адашиб,
Нохос ўз қонига қорилган қайда.

Манглайида ғурра ё чиқиб қўли,
Тўйхонага тагин қайтгани қайда.

Айрилмас дўстларнинг айрилиб йўли,
Аччиқ сўз ва ўпка айтгани қайда.

Ғоят қизишгандан ўзин тутолмас,
Тўдага ташланар не-не чайир чол.
Асов йигит пайтин ҳеч унутолмас,
Айқаришар томда қиз, келин, аёл.

Лекин не чораки, чол тушар чўкка,
Тўлқинда чўп мисол четроқ суришар.
Кўксидан хўрсиниқ учади кўкка,
Томда ҳам, ерда ҳам қаҳ-қаҳ уришар.

Мўрилардан учар устундек тутун,
Охири кўринмас – текин томоша.
«Тисланма! Торт! Ҳа, де!» тинмайди шовқин,
Оқшом сирғилмоқда адирлар оша.

Тўдага тушади норғул чавандоз,
Ўша зум елкага ошар улоқ ҳам,
Юзларин чимчилар ёқимсиз аёз,
Улоқни норғулроқ илар ўша дам.

Ёндашиб келолмас чортоққа сал-пал,
Соврун ҳам интизор ўзиб келганга.
Тўдага тушмаган қолмас галма-гал,
Тўн тегар тўдани бузиб келганга.

Сурон авжларида қораяди қош,
Тинмас ола-ғовур, тинмас тўпалон.
Тўйхонада қайнар бу кез кечки ош,
Улоқ-чи...

Ўртада бўлади талон...

* * *

Амаким шунақа тўй бериб элга,
Эртанги овоза завқини сурар:
Топган-тутганини созуриб элга,
Эшик панасида бўзрайиб турар.

Туркистон

ҚҰҚОН НИҲОЛЛАРИ

Ўйламангки, мавсумий кўчатлар экишибди,
Йўқ, шу эзгу тупроққа кўчатлар тикишибди.
Тупроғи ипакдай-а, талай тер тўкишибди,
Ниҳоллар кўкарсин деб талай бел букишибди.

Сиздақа ниҳолларга кўз тутарди бу замин,
Суяклар сирқирарди ўйлаб ташналик ғамин.
Самум йўлларига ҳам чекмиш эл ўқдай чизиқ,
Ташналик қайтиб келмас, ишонинг — бўлинг амин!

Анчайин кўчатлармас, ардоқли ниҳолларсиз,
Бу диёр жамолида заб ярашиқ ҳолларсиз.
Яшил оғушингизда янграр қушлар қўшиғи,
Кўклам — кўзлар қувончи, куз — барқашда болларсиз.

Суюк диёр бошига қўнган янглиғ камалак,
Кўкламда гуллагайсиз чақнаб кетар теvarак,
Одамзоддан боғ қолур деган гапда маъни кўп,
Кўркингизга суқланур ҳатто етти қат фалак.

Не дейди: дориламон давронингизга балли!
Яхши ният, чўнг орзу-армонингизга балли!
Мевангизни татиган қуллуқ айтур юз такрор:
Ўсинг, яшнанг, юксалинг — боғбонингизга балли!

СУМАЛАК

...Эрта кўклам дастурхон беаги-да сумалак,
Иссиқ нонни ушату ардоқлаб оша, меҳмон!
Ардоқлаб оша, меҳмон! Расо юз яша, меҳмон!
То сумалак бўлгунча у ҳалагу бу ҳалак...
Ранги ҳам, мазаси ҳам кўзга яқин, қаҳвойи.
Тонг отгунча тинимсиз қалак урар тўрт йигит,
Йигитларнинг йигити – ўйламангки, мўрт йигит.
Сумалаксиз беағни кўкламнинг шу илк оғи,
Егин деб ундар гўё кўкламда ҳаво ўзи.
Момолардан мерос-да, тансиқ ва эзгу хўрак,
Силланг қуриганида дардга дармон шу хўрак,
Дармон гапми маъжун бу, ноёб бир даво ўзи.
Сумалак татиб мен ҳам эсладим ёш чоғимни,
Қозон теварагида тун уйқусиз ўтарди.
Чилдирма, ўйин-кулги, ҳамма тонгни кутарди,
Қандоқ унутай ахир ўз она қишлоғимни.
Тонгдан бошланур эди тўйдаи сумалакхўрлик,
Иштаҳабоп, тўқ тутар, тўқ буғдойнинг мағзи-да,
Болдек эриб кетади, егуликнинг нағзи-да,
Товоқчада ўртага қўярди онам шўрлик.
Қайга борсанг бунда ҳам сумалаксиз ўтмас чой,
Сумалаги ёнида ҳовурлик кўк сомса ҳам.
Шоҳона зиёфатдан, айтинг-чи, нимаси кам,
Бобо деҳқон кўп сахий, давлати нақ оқар сой.
Қайга борсанг – сумалак, қайга борсанг – сумалак,
Танглайда лекин ўша сумалак мазаси бор.
Кўнглимда ҳануз-ҳануз онамнинг азаси бор,
Мозорини тополмай ҳануз-ҳануз мен ҳалак.

Балиқчи

СУТДЕК ОЙДИН

Сутдек ойдин эди, боғ нимхуш салқин,
Суянгандим бодом бутуқларига.
Расо гуллаяпти боғ – кўзларда чақин,
Эгилдим гўё қиз дудоқларига.

Оқарди аввало, қизарди кейин,
Қийнар эди гўё қизлик ҳаёси.
Тўсат бўса олдим, сўз йўқки, қийин,
Оҳ, ойдин тунларнинг телба савдоси...

Бодом ниманидир ҳадеб пичирлар
Новдалари гўё қучар бўйнимдан.
Қайдам не ҳодиса – не сеҳр, не сирлар,
Таслим бўлди магар, жилмас қўйнимдан.

Оҳ, ойдин тунларнинг телба савдоси.

ҲАНДАЛАК

Полиздан ҳандалак ҳиди анқийди,
Ўқариқ бўйида саҳар уйғонсам.
Атир оғушида олам балқийди,
Ҳаво элексирдай, қанийди қонсам.
Кўзлар илғагунча полиз, бедазор,
Бедана вавағлар тўрғай кетидан.
Яшиллик салтанат қурмиш беғубор,
Ўпич олгинг келур ҳаёт бетидан.
Кўкракка уради ёқимтой салқин,
Чечаклар товланур – чечакларда ноз,
Ҳаммаси, ҳаммаси кўнгилга яқин,
Ҳаммаси дилрабо, суюк, сўлим, соз...
Ҳандалак узаман муздек ва ёрқин,
Беқасам ҳандалак – чипор ҳандалак,
Қўлимда ловулар гўёки ёлқин,
Қуймадек бежирим, ипор ҳандалак,
Ҳа, аслида куёш зарраси бу ҳам,
Она тупроқ тотти, тупроқ шираси.
Емишларнинг тенгсиз барраси бу ҳам,
Жаннатда йўқ ўзи, гапнинг сираси!
Бу ўзбек бобонинг асрий санъати,
Сув бўйида сўйсанг, тилим-тилим бол.
Она табиатнинг тансиқ неъматини,
Дала файзлик, хушбахт, фусункор, ҳалол.
О, ҳандалак бўйлик, сув бўйига кел.
Сени кўргим келиб, ҳозир кўнглим сел.

Андижон

* * *

Ором оғушида мудрар эди тун,
Сукут бузар ёлғиз сув шовуллаши,
Ўлгунча эсимда сақланар беун,
Кўзлар ловуллаши, қалб ловуллаши...

Сочларинг толаси қўлимда ҳануз,
Атри эса ғариб жонимда бутун.
Кўрку латофатинг кўнглимда ҳануз,
Бебошвоқ жўш урар қонимда у тун...

Розиман, ризоман, ўла-ўлгунча
Халқим деб ўлдим.
Халқим нима бўлса, мен ўша бўлдим,
Юрагим, бўғилма, ўртанма бунча!

Ўзимга хиёнат қилдим аксар,
Халқимга хиёнат ўйлаганим йўқ.
Менинг юрагимни тешиб ўтдилар
Халқимга отилган талай-талай ўқ.

Қанча йўллар босдим, гоҳида толдим,
Лекин халқ номига юқтирмадим гард.
Фарёд солар чоқда жим бўла олдим,
Халқим дарди эди дил ўртаган дард.

Халқим етагида етдим вояга,
Халқ билан кулдим.
Бардошим сўз бермас, дейман, қояга...
Розиман, ўлгунча халқим деб ўлдим.

* * *

Бу йўлдан ҳар замон ўтганинг маҳал,
Бир жилмайиб қўйгин, савоб бўлади.
Қия қараб ўтсанг нетар лоақал,
Ноинсоф, тоқай дил кабоб бўлади.

Сўнгсиз хаёллару, не-не ёруғ туш,
У орзулар тоқай сароб бўлади!
Ўтмагин бепарво, ўтмагин хомуш,
Шу ўзи таппа-тақ менбоп бўлади...

КИСАВУР

Бир гал тикилинч трамвайда, менинг ўнг томонимда оқ жужун энгиллик, келишган йигит турганини кўрдим. Менга кўзлари билан салом бергандай бўлди. Хаёлимда ҳеч нима йўқ, биронта олифтадир, деб ўйладим Лекин сал ўтмай, чап чўнтагимда жонлик бир нима қимирлагандай бўлди. (Кичиклигимда тузоққа илинган қушни бобомдан яшириб, чўнтагимга солардим, худди шундоқ типирчилаб қоларди.) Нимаийкин, деб қарадим, ҳамён йўқ. Сурилиб эшикка яқинлашиб қолган эканмиз-да! Ҳалиги жужун уст-бош киймиш йигитга қарадим. Ранги бўзроқ, кўзлари лўқ... бўлгани шу деб бақрайганича қараб турар эди.

Шу воқеадан сал ўтмай, уйимга бир қаламкаш келди, радиода «шиғир» айтувчилардан. Нуқул назариядан гапирар, замонага оҳангдошликдан, оригиналликдан, инсофдан гапирар эди. Кейин шеърини ўқиб кетди. Буниси ҳам худди радиода ўқиганидек, кўчирма эди, ҳайрон бўлдим, нима ҳам дейман? Билиб ўқияптими ёки ёдаки бўлиб ўз-ўзидан унинг шиғирига кўчиб қолганми? Мен жуда ғалати ҳолда, қора тер босиб, дудуқланиб, юзига кўз ташладим. Юзида, жиндек бўлсин, уят белгиси кўринмас, ранги бўз, кўзлар ўта ҳаёсиз...

Кисавур ва шеър ўғрисининг фарқи йўқ, бўлса ҳам оз, унинг ҳам, бунинг ҳам қалби қашшоқ ва саёз.

ЖИЙДА

Ҳовлимизда қорашўрик, ғайнолу, сут олма, олуҳирот анча эди, шулар орасида бир туп жийда ҳам бўлар, қулоч етмас нуқра япроқ, бобомнинг бобосини кўрган нон жийда..

Онам ҳамиша шу жийда тагида бир нима тикиб ёки ямаб, ун қориб ё хамир кесиб ўтиргани ҳамон кўз ўнгимда. Агар мен бирон шўхлик қилсам, шу жийда тагида туриб, кўлини янар эди. Агар бирон хуш юмуш қилсам, шу жийда тагида олқиш олар эдим. Кўни-кўшни, амма-холалар ҳам шу жийда тагида гурунглашарди...

Айниқса гуллаганда – ёпирай, бунинг ҳиди! Ҳеч гулда бунақанги ҳид бўлмас. Пишганда-чи? Ҳовли юзи ялтироқ ёқут доналарга тўлиб кетар эди. Мазаси-чи? Епирай, нондай тўқ, ширин, шифолик. Онам халта-халта қоқлаб олар эди ёз бўйи.

Мен ҳовлимга бордим, болалигимда кўрганларимдан ёлғиз шу жийда қолибди – тарвақай, ғадир, чийроқ, қадимгидек. Мен жийда ёнига келиб, тиз чўкдим ва ғўдир пўстлоқларига пешанамни қўйиб пичирадим:

– Онажон...

Манкент

РАҚС

Шодиёна бундоқ чалинсин-да, рақс бундоқ бўлсин-да. Йигит ўйнаяпти, биронта хотинчалиш ҳаракат топиб кўринг-чи, йўқ, ҳаммаси эркакча, мардона ва ўйинга ёпишиб турибди. Кетмон чопяпти, қилич силтаяпти, ўроқ ўраяпти, тош қулатяпти, отда учаяпти, тўғон боғлаяпти, қанор орқалаяпти – ҳаммаси шундоқ устакорона... Шундоғам ўйнаяптики, асти қўяверинг..

Қиз-чи? Биронта ҳаёсиз ҳаракат, ўринсиз имо, ё кўкрак ва ё қўйруқ силкиш йўқ. Юзида пишган олма қизиллиги ёки тонг шафақлари ўйнамоқда. Қадамлар енгил, қўллар қуш қанотларидек учағон – сув оляпти, пилла узяпти, атлас тўқияпти, пахта теряпти. Бутун кўрки ва тенгсиз сиймо-сида ички бир шарм ва одоб. Устозига балли!

Сайрам

АГАР МЕН...

Эшиккўл этагида қадимги бир жангчининг қабрини топишибди. Кафанигача олтин эмиш. Ханжари, этиги, қиличи, дубулғаси, энгил-боши, қўйинг-чи, косаси, пиёласигача қўйма олтин, тобути ҳам...

Бу бизнинг боболаримизнинг боболарига хос бурунги ер таги сағаналаридан. Номдор ва салтанат эгаларидан бирининг сағанаси. Қабр ичида устихонга боғлиқ ва ён-ма-ён тўрт юзга яқин ўликка кераклигу кераксиз олтин буюм санашибди. Еттинчи асрга қадар кўмилган ўлик — саҳройи йигит, жангчи. Ё ўн саккиз, ё йигирма уч йил умр кўрган, холос.

Агар мен мангулик уйқута кетар кун бирон буюм ола кетиш эрки берила қолса...

Не олиб кетаркинман?

Энг аввал ҳовлимдаги оқ гулларнинг бир ҳовуч атри;

Кейин Ҳалимахоним авжида Навоийнинг ўша бир сатри;

Устоз Ойбек бермиш ўша бир қалам;

Олис ғурбатлардан қайтганимда, онамнинг қабрини тополмаганим важидан суяк-суяқларимга сингган ўша қирқ йиллик алам;

Суйгулимнинг тирноқ юзидеккина сурати ҳам;

Нозим Ҳикматнинг денгиз сувларидай мовий кўзларидаги ўша мунг, ўша учқун, бир сўз билан айтсам, унинг хаёлимдаги армонли сийрати ҳам;

Бир ғужум Фарғона узуми;

Самарқанддаги йигитлик базми;

Қозоқ қимизидан бир кўза;

Тошкент денгизидан бир кўза;

Ҳеч бўлмаса ўша Олатов яйловида қимиз ичган заранг коса;

Ўша нутилмас ўғринчи бўса;

Оқсоқ бобо сағанасидан ложувард фишт синиғи;
Ўлганда ҳам отини аташим нојўя бировнинг кўзлари-
даги тубсиз меҳрдан киприкчаси ва тиниғи;

Андижон адирларида битган ғўзадан бир лўппи чаноқ
ҳам...

Тағин нима? Бўлди шекилли. Йўқ, онамдан қолмиш
ягона эсдалик — кичкина парқу болиш — тобутимда бо-
шимга қўйилса-ю, ўша болиш тагига дафтарчам қў-
йилса...

Ўлгандан кейин бирон буюм олиб кетиш эрки берил-
са, мен шуларнигина ола кетишни истар эдим. Лекин ҳали
ўладиган тентак йўқ, гап шунда...

ХАЛҚ ДИЛИНИНГ КЎЗГУСИ

Ёзувчи зиммасига ҳамма даврлар, ҳамма замонлар ҳам оғир ва жавобгарлик бурч юклаб келди. Мен том маъносидаги ёзувчи тўғрисида гапиряпман. Тарихимизда тилга олгулик қаламкаш борки, ҳаммаси чин маъноси билан давр фарзанди, халқ ўғли, халқ дилининг кўзгуси ва жарчиси-дир. Абдулла Қаҳҳор ўшандек қалам эгалари сирасидан ўрин олган ёзувчи.

Муҳандис – ўз ишига етук, жамиятда ардоқли киши, кимёгар ҳам, ўқитувчи ҳам, дурадгор ҳам, чилангар ҳам, наққош ҳам, гулчи ҳам... Ҳаммаси ўз ишига етук, ўзга билан иши йўқ. Ёзувчи-чи? Ҳа, ёзувчи деярли ҳаммасининг дилини, дидини, орзусини, характерини билмоғи шарт. Акс ҳолда, сохта, чалакам ва умри калта гап бўлади. Абдулла Қаҳҳор қаламга олган ҳаёт лавҳалари, характерлар, тим-соллар, тўқнашувлар ва айниқса тил ишонгулик, реал ва ибрат олгулик, эса қолгулик, чинакам санъат асарларидир. Шу жиҳатдан оғиз тўлдириб айтсак ярашгулик, заргар, пурҳикмат, билгич ёзувчилардан бири Абдулла Қаҳҳор – фахрлансак бўлади!

Абдулла Қаҳҳор ҳикоянавис, қиссанавис, романчи, драматург сифатида донгдор. Лекин мен уни шоир ҳам дердим. У танлаган мавзулар, уларнинг ижроси, яхлит ва хилма-хил одамлар, уларнинг ички дунёси, табиат манзаралари, ўринли романтик оҳанглар, ранглар – шеърдир. «Ўтмишдан эртақлар»идаги Умаралининг ўлимини эсланг: отанинг бир зумлик телбаланиш моменти, исён, томир-томирларидан титраб кўтарилган наъра, она мусибати бу парчанинг ўзи тугал бир дoston. Вазнсиз, қофиясиз, лекин юксак шеърдир. Даҳшат бу! Ўтмиш нечоғлик қора ва шаддод экан-а! Қайтиб келмасин ўшандоқ кунлар! – дейди ҳар китобхон. Бу кунларимиз қадрига етадиган бўлади китобхон. Санъат бу! Чинакам усталик ва устозлик...

Абдулла Қаҳҳор устоз сифатида талай асл наср ёзувчи ёшларга етакчи. Лекин мен, ундан ҳам кўпроқ шоирларга устозлигини биламан ва бу қаттиқ қўллик, ёш адабиётчиларимизнинг чинакам устози билан фахрланаман.

Абдулла ака! Соч оқлигига парво қилманг. Қирчиллаган пайтингиз бу! Янги асарларингизни бесабр кутувчилардан бири мен. Излаб топиб ўқувчилардан бири мен.

Узоқ яшанг!

АЛЛОМА

Иззат Султон – кўп қиррали ижодкор. У шеър ҳам ёза олади, насрга ҳам уста, бақувват драматург, бақувват ар-боб, лекин дарҳол кўзга ташланадиган қирраси – олимпик – алломалик. Аллома бўлганда ҳам анов-манов аллома эмас, забардаст ва ёрқин...

Илм унда туғма ва ўткир саҳия эканлигига шубҳа бўлиши мумкин эмас.

«Адабиёт назарияси» китобини эслайлик. Нечоғлик ўз вақтида дунёга келган ва талай-талай аниқликка интизор, ташна ўқитувчилар йўлини ёритган китоб эди. Бу китоб ёш қаламкашлар учун ҳам, умуман ёш авлод учун ҳам янгилик бўлди, етакчи бўлди.

Иззат Султон драмалари юксак савияда, «Бургутнинг парвози»дан «Фидойи»гача эсда қолгулик. Драматургияда ҳам ўта етук қаламкаш Иззат Султон томошабин қалби тўридан ўчмас жой олган асарлар авторидир. Усталик шу даражада: драма ҳам, опера либреттоси ҳам, киносценарий ҳам бирдек қўлидан келади. Бундай дўндириб ёзадиганлар оз. Ўшаларнинг олдинги қаторида Иззат Султон бор...

«Навойнинг қалб дафтари» деган китоб ўктам алломамизнинг кейинги асарларидан бўлиб, шу даражада маъни ва мантиқ тигиз, узоқ меҳнат оқибатида дунё кўрган, умри узун илмий асардир. Бу китоб бутун бир давр кўзгуси, бутун бир давр қомусидек салмоқли ва мазмундор.

Бу китоб устоз Ойбек қаламига хос, ўша оламга машҳур романидан кейин улуғ Навоий ҳақидаги энг самимий, замонга оҳангдош ва фахрлангулик меҳнатдир. Айни вақтда улуғ бобога фарзандлик туйғуси тўлиб тошган. Ёруғ қалб қўшиғидир. Нечоғлик ёрқин ва фусункор китоб.

Иш мактабида тарбияланиб, илм чўққиларига зина-ма-зина юксалаётган, билим ва маданиятимизнинг кўрки даражасидаги заҳматкаш алломага, йирик қалам соҳибига, замондошимга, ардоқли дўстга мен ҳам ташна бир китобхон ва қатордаги қаламкаш сифатида ҳамишалик омад ва умрзоқлик тилайман. Янги асарлар кутиб қоламан.

СУРАТ

Лирик қисса

Ўлимлардан ҳатлаб...

На олтин, на жавоҳир эдим...
Армонли бир ёш шоир эдим.
Зухро бўлмасанг ҳам чиройда,
Мен ишқингда нақ Тоҳир эдим.

Тошлон ўлди, деган ким ахир?
Гулдай сўлди, деган ким ахир?
Наҳот поймол қутлуғ ишқ аҳди,
Бол бўлурми шунчалар тахир?

Барчинойдай кутганинг қани?
Зардобу қон ютганинг қани?
Умр йилида то юмгунча кўз,
Бирга-бирга кетганинг қани?

Гуноҳим не? – Жангда бўлганим,
Қон кечганим, юз бор ўлганим,
Дийдорингни унутолмайин,
Ўлимлардан ҳатлаб келганим...

Гулим, жоним!

Гулим, жоним!.. Мунглисан нечук?
Ё тақдирдан қиласан араз?
Ниманики олган бўлса тун, –
Тонг қайтармас, наҳот беғараз?

Кел, йиғлама...
Ёшинг арт, кўз оч:
Дунё олди бутун ўзга ранг!
Ҳасратингни шамолларга соч,
Ҳар балога сабаб – қонли жанг...

Сурат! Сурат!

Оч назарим тушар суратга...
Сурат, сурат! Нега сен тилсиз?..
Термуламан суратда хатга...
Жангларда ёр эдинг-ку, о, қиз!
Сурат, сурат! Нега сен тилсиз?..

Кўзларимга боқасан қийғоч,
Куласан-у, кўзларингда ёш,
Ҳалқа-ҳалқа, тарқоқ сумбул соч,
Зап қийилган бир жуфт қалам қош.
Куласан-у, кўзларингда ёш.

Эсингдами сўнги бўсалар,
Сенга тоқат тилаганларим?
Юз очганда аёз бир саҳар,
Хайр! – деб сочинг силаганларим?
Сенга тоқат тилаганларим?

Сурат, сурат! Нега сен тилсиз?
Сени асраб тўрт йил қўйнимда –
Топинардим, ўпардим... эсиз!
Эвоҳ, қандай зил юк бўйнимда,
Сени асраб тўрт йил қўйнимда...

Эсингдами?

Кўзларимнинг қуриган ёши,
Душвор эмас кўҳна ҳаяжон...
Сабза мўйлов вақтим тенгдоши,
Ҳозир кўрсам, дейман: «Аяжон!»
Душвор эмас кўҳна ҳаяжон...

Аста-аста оқ тушар сочга...
Сен ўтасан етаклаб ўғил.
Сигмас эдинг бир кез қулочга,
Чўп бўлибсан... Куйган бўлур қул..
Сен етаклаб ўтасан ўғил...

Шаҳло кўзлар нечун ўйнамас,
Эҳтироснинг сўндими чўғи?
Рашк ўтларим дилда сўнди... Бас!

Эсингдами ҳижрон кўшиғи?
Эҳтироснинг сўндими чўғи?

Эсингдами ўша сўнг кеча,
Ярим туннинг совуқ оғуши?
Эсингдами қорли, тўнг кеча,
Театрнинг хилват муюши,
Ярим туннинг совуқ оғуши?

Эсингдами сўнгги бўсалар,
Сенга тоқат тилаганларим?
Юз очганда аёз бир саҳар,
Хайр! – деб сочинг силаганларим,
Сенга тоқат тилаганларим.

Кўзларимнинг қуриган ёши,
Душвор эмас кўҳна ҳаяжон.
Йигитликнинг азиз сирдоши,
Ҳозир кўрсам, дейман: «Аяжон!»
Душвор эмас кўҳна ҳаяжон...

Илк бағишловлардан...

I

Оқшом тушар... ўнгу сўлда
Оппоқ-оппоқ хирмонлар;
Тинмай ўтар катга йўлда –
Хирмон юкли карвонлар.
Тўлиб кетар кўкка юлдуз...
Келинлар соч тарашур;
Сен ҳам ҳорғин, сочи қундуз,
Сенга ҳам ҳордиқ ярашур...
Кўз ташла оқшомнинг сўлим чоғига,
Кел сен ҳам, Ойсулув,
Кел сен ҳам, Ойсулув –
Сой қирғоғига...

II

Тун сочидан тутиб шўх ел –
Тортар олис тоғларга.
Аста-аста таралур эл –

Соя-салқин боғларга...
Куйиб ўтди бемаҳал сел,
Кўк чароғон кечкурун;
Кўшиқ янграр: «Жононим, кел! –
Ойдин, ёруғ бўлур тун».
Кўз ташла оқшомнинг сўлим чоғига;
Кел сен ҳам, Ойсулув.
Кел сен ҳам, Ойсулув –
Сой қирғоғига...

III

(Ў х ш а т м а)

Сен келгин тонг чоғида,
Сен келгин нақ тонг мисол.
Тонг балқиб ёноғингда,
Кўзларим ўйната ол!..

Сен кел туш пайтида ҳам,
Дарёда эпкин мисол;
Сочларим тўзғит бир дам,
Дилни ҳам кўзғата ол!

Сен келгин оқшом, майли,
Оқшом кўшиғи мисол;
Гўё саҳнада Лайли,
Завқимни уйғота ол!

Сен келгин ойдин тунда,
Албатта кел, ой мисол;
Кучоғимга афсундай,
Тўлин ойдаи тўла қол...

IV

Етим, ўксиз эдим – ўзинга аён...
Етимман, ёлғизман, ачингил озроқ.
Токай ғуссаларда дил бўлсин нолон,
Лоақал бўлсанг-чи, сал дилнавозроқ...

Эс билмай айрилдим ахир чечамдан,
Овулда-қаҳратон, чўлда-гирдибод,
Ўксизликда қитдак бўлганмидим шод,
Ёруғ тушганмиди менинг дарчамдан?

Сен армоним эдинг... Бар тутқизмас бахт...
Сени кўрсам фақат очилар кўнглим.
Балки бу ўтинчлар беўрин, бевақт...
Лоақал, лоақал бўлсанг-чи, синглим!

Кошки айта олсам: ёр... Ойсулужон!
Кўнглингга йўл топсам, тутаса ғурбат...
Умримиз бағишлаб юртга икковлон,
Кошкийди яшасак эл учун фақат!..

V

Дилим ранжитса ҳам дўқу дағдаға,
Боғимда бу оқшом жонон ўйнасин.
Гулдай чиройидан бўлай садаға,
Очилиб-сочилиб, чунон ўйнасин.
Жўр бўлсин булбуллар чалган торимга,
Кўшиқлар қуйлайин вафодоримга,
Суклантай Ойсулуж отли ёримга,
Шўх охудай айлаб жавлон ўйнасин.
Хипча белга боғлаб яшил ранг камар,
Гуллар-чечаклардан тақсин гулчамбар,
Тенги кам ўйинчи, тенги кам дилбар...
Томошага келиб осмон ўйнасин.
Товусдай товлангил, эй қоши камон,
Висол чаманида бўлайлик омон;
Айрилиқ ғуссаси ўлимдан ёмон...
Қолмайин заррача армон, ўйнасин.

VI

Кўшиқлар тўқисам нўноқ бўлмаса,
Сендан ўзга дилга қўноқ бўлмаса!
Куйласам туну кун сулужингни,
Куйлаш мумкинми дил қайноқ бўлмаса?
Гўзаллик тахтидан қулайди, наҳот,
Куйчига шунчалар қийноқ бўлмаса?..
Кўнглим ўксинади, кўнглим синади –
Кўнглим билан кўнглинг иноқ бўлмаса!
Кўнглим ўксинади учрашганимда
Ойсулужон шўху қувноқ бўлмаса!

VII

Севгилим, сен учун ҳаётман-борман,
Сен учун энг оғир кунга тайёрман.
Ўлсам севгинг билан ўлайин фақат,
Мажнун нимага зор — мен шунга зорман!

Сенинг ҳар мақоминг...

Яна талпинишинг кўрдим саҳнада...
Сенинг ҳар мақоминг нечоғлик таниш!
У кез учратардим сени панада,
Дилда ёниш борди, ёниш ва ёниш.

Кейин, тоқатлар-тоқ, кутардик висол,
Кейин, мангуликка беришдик ваъда.
Кейин, кучоғимга тўлдинг бахт мисол. —
Иннакейин, иннакейин... мен бўлдим дада.

Иннакейин айрилиқ жафо тошини —
Бизнинг пешанага урди аёвсиз.
Иннакейин, йироқда қалам қошимни —
Соғиндим, соғиндим, соғиндим... Эсиз!

Эсиз, аёз тунлар, уйқусиз тунлар!..
Жанг ва бурч... Ёр ҳажри... Қатма-қат жафо?
Наҳот, мен сени деб бўлдим тутунлар?
Наҳот, шундоқ дилбар бебурд, бевафо?

Яна талпинишинг кўрдим саҳнада...
Сенинг ҳар мақоминг менга ошно.
Ҳозир мен кўрмасам сени панада,
Шукурлар қиламан минг марта, инон!

Икки дард...

Тушларимда дуч келганда ҳам
Шўхлигингни асло қўймайсан.
Дам қаҳ-қаҳу, дам кўзингда нам,
Бу кулфатдан нечук тўймайсан!

Ҳам нафратим, ҳам аянчим бор,
Юрак — икки дардга мубтало.
Ғамзалар...

Оҳ, бекор-ку, бекор..
Қайта оғир бўлди бу бало!

Кўрмай десам, кўзим кўр эмас,
Юрмай десам, оёғим бутун.
Аммо юрак ортиқ жўр эмас,
Хаёлларга бўламан тутқун.

Туғилмаган бўлсайдим, кошки,
Бўлур эдинг бахтли, эҳтимол.
Эринг билан, майли, ярашқин,
Эринг ахир... Увол-ку, увол!

Хат...

Хатинг, жонон, обдон бетаъсир,
Айрилган дил нечук боғланур?
Ўзинг, ахир, сақлаяпсан, сир,
Ўз айбингдан қалбинг доғланур.

Мунча узун, мунча оху воҳ,
Пушаймонга қолдими ўрин?
Агар сенда бўлмаса гуноҳ,
Билдирмадинг нега сал бурун?

Мақтовларнинг қули бўлганинг
Ёлғон бўлса, айт-чи ўзимга!
Базмларнинг гули бўлганинг
Ёлғон бўлса, боқ-чи кўзимга.

Қани улар? Сохта муҳаббат?..
Нега фаҳминг етмади аввал?
Соғинишга қолдими фақат?
Дунё иши шундоқ... Галма-гал...

Сени аяб...

Сен алдасанг, мен алданмадим,
Сен ғуссали, мен — қушдай енгил.
Саналгандир босган ҳар одим,
Булутсиз кўк каби ҳозир дил.

Сен дейсанки: «Аттанг!» Мен асло..
Аммо босириқ босгандай баъзан.
Улар кетди битгач муддао,
Аммо сени аяб кетдим ман.

Тақиллатсам...

Кичик уйда ўчмаган чироқ,
Биламанки, сен ҳали уйғоқ.
Паришонсан, хаёллар тарқоқ,
Тун яримдан анча ўтган чоқ,
Биламанки, сен ҳали уйғоқ.

Биламанки, ўқийсан китоб,
Шеърим сени этади кабоб.
Оҳ чекасан, битар тоқат-тоб,
Биламанки, ёд бўлган бир боб,
Шеърим сени этади кабоб.

Юрагингда уйғонур у соз,
Тақиллатсам, берасан овоз,
Хаёлингда – қишинг бўлар ёз,
Аммо, қайтиб кетаман... Аёз...
Тақиллатсам, берасан овоз.

Биламанки, чиқмас кўнглингдан,
Не ёмонлик кўрдинг сен мендан?
Шу важданки, ҳар кун синглимдан —
Сўроқлайсан аҳволимни сан...
Не ёмонлик кўрдинг сен мендан?..

Бугун йўлда...

Бугун йўлда дуч келганингда,
Нега бирдан тўхтадинг, жонон?
Эринг келар эди ёнингда,
Сал қолдики, чақирсанг: «Тошлон!»

Нега назар ташладинг қиё,
Не истадинг мендан кўчада?
Сал қолдики, имласанг: «Бу ён!»
Яхши, боркан ўша тўп сада...

Мен панага олдим ўзимни,
Сен йўлингга тушдинг ҳайтовур,
Кўрмаганга солдим ўзимни,
Жанжал бўлар албатта бир қур.

Шўрлик Тошлон, бечора Тошлон!
Фамдийда, ҳе, кўзларим, ёшлан!..

Амон!..

Худди шундай эрта баҳорда
Учрашгандик икков кечқурун.
Айрилгандик эрта саҳарда,
Ҳали иссиқ кўринур ўрин...

Ҳамон ўша чинор – ям-яшил,
Дарё бўйи – зумрад соябон...
Безовта бўлди андак дил,
Амон, хаёл – Амон, альамон!..

Болажон

Эй... кўзларинг мунча ҳам қийиқ,
Мунча қийин, мунча бетийиқ,
Киприкларинг мунча ҳам қуюқ,
Ўғлимга ўхшайсан, болажон!

Билмас ҳатто яқин ҳамхонанг,
Очармиди юрагин онанг?
Мен-чи... Мен-чи... Мен-чи, бегонанг...
Ўғлимга ўхшайсан, болажон!

Ҳафтада, ойда..

Амаки де, хафа бўлмайман,
Ота дема, юз берур бало.
Ҳафтада кел, майли, ўлмайман
Фаҳм этарсан ахир бир йўла.

Ҳафтада кел, майли, ойда кел.
Амаки де, ака де, майли...
Аммо қолмай албат майда кел,
Узоқмас-ку, ҳозир Кегайли!..

Эртақ...

...Қиссамизни ёйма оламга,
Бўлсин юрак гўшаси макон.
Эртақ каби сўйла боламга,
Маълум бўлсин унга бу достон...

Муҳаббатнинг гавҳар донасин
Ўғирлатган тентаклар десин.
Ҳар кун, ҳар кун қистаб онасин: —
Эртақ, эртақ, эртақлар! — десин!

Барини унут!

Яна баҳор, шовиллар анҳор,
Бошларингда нега йўқ чамбар?
Яна боғда кезасан танҳо,
Тўлиб-тўлиб йиғлайсан магар,
Бошларингда нега йўқ чамбар?

Гул юзингда ғам кўланкаси,
Сўзладингни сувга тушингни?
Адашганлик бўлди ҳаммаси,
Ялтироқ ранг олди ҳушингни...
Сўзладингни сувга тушингни?

Нега кўзинг безовта, бетинч,
Боқишларинг бу қадар мунгли?
Барин унут, пушаймонинг — кеч,
Оғримасин янги ёр кўнгли...
Боқишларинг бу қадар мунгли?

Балки, эсга тушди май туни
Табиатнинг тўлин ой туни,
Муҳаббатга жойли-жой туни,
Вафоларга мўл ва бой туни.
Табиатнинг тўлин ой туни...

Балки, эсда у илк муҳаббат,
Муҳаббатга қанот бўлган хат?
Мармар тошга ўйилган каби,
Кўз олдиндан кетмас у фурсат,
Муҳаббатга қанот бўлган хат...

Ёр дегунча...

Ойлар, йиллар қийнади жафонг,
Жон аядинг, бўлмади вафонг.
Ёр, дегунча — дўст атагунча,
Десанг яхши: «Айлансин опанг...»

Опа дейман, ёр атамайман;
Ҳайҳот!.. Опа, аяга бойман,
Мурдор экан юрак нақадар,
Баъзан танҳо аччиқ йиғлайман.

Дилда қолди...

Қайдан чикди бу бало сурат,
Балоларга мубтало сурат?
Хотиримга тушди йигитлик,
Кайфим олди аждаҳо сурат...

Дудоқлари ярқироқ лаъли,
Пари десам – ярашур, балли.
Шахло кўзлар – қасди жон кўзлар,
Ёнармисан шу хилда ҳали?

Сўлди бутун ишқим боғлари,
Йигитликнинг баҳор чоғлари.
Сен ёнасан, мен ўртанаман,
Дилда қолди ҳижрон доғлари..

Сен дилдорсан унга ноилож,
Суюк ёрсан унга ноилож...
Икки йиллик ширин умрдан –
Қолдикми шу кунга ноилож?

Онангдан...

Бу қўшиқлар нақадар заҳар,
Ўртанади сочилса – шаҳар.
Улғаярсан ўғлим ва лекин
Сир аслида бўлгил беҳабар.

Йигит бўлиб, севарсан бир қиз,
Севгинг бўлсин бўсадай кирсиз.
Гарчи кунлар кун-бакун ёруғ,
Бир кун дема: «Севги... Оҳ, эсиз!..»

Йигит каби севаол, ўғлим,
Севган ёрнинг тили бол, ўғлим.
Фақат ҳижрон тушмасин бошга,
Бир севги-ла бўлгин чол, ўғлим.

Ҳар номардга бўлмагин жўра,
Менинг жўрам эди бир қўра,
Не яхшилиқ кўрдим оқибат,
Қолганини онангдан сўра...

Фақат...

Нега, кўнглим, бўлдинг бетоқат?
Тинчлан, дедим сенга неча қат.
Сўнармиди ғусса оташи –
Ёзган билан менга баъзан хат?

У – ёшлиқни соғинар фақат,
Эсдалиқлар жон қийнар фақат.
Ёшлиқдаги муҳаббат ўчмас,
Ажал келса у тинар фақат...

Яна сурат...

Сийнанг тоза, оқ мармар каби,
Мармар эмас, юмшоқ пар каби.
Мармар совуқ, аммо бу сийна –
Дўзах каби, йўқ, баттар каби...

Сийнанг шундоқ... Юрагинг-чи, тош...
Кўзларинг-чи, беаёв-бебош.
Шаҳло эмиш... Шаҳло нимаси?
Оҳ, у кўзлар бир парча қуёш.

Тасвирингга нўноқман, ночор...
Менга қолди сурат ёдгор...
Ўхшашингни тополмайман ҳеч,
Бу малоҳат фақат сенда бор.

Ҳаммасидан – кулишинг яхши,
Дилкаш, мунис бўлишинг яхши...
Кўксимга бош қўйиб суратда,
Таслим бўлиб, туришинг яхши.

МУНДАРИЖА

Янтроқ танбур садоси.....	3
«Кўшиқларим, сиз учун хижолатлик эмасман».....	9
Йўқ бўлмас.....	10
Тутқун қиз.....	11
«Кўзингни ўйнатма, кулма, қарама».....	12
Танбурим товуши.....	13
Чашма бўйида.....	14
Боқ!.....	15
Кукқичё.....	16
Шуъла.....	17
Ана, боғлар.....	19
Эдил кулганда.....	20
Чўл.....	22
Ойниса.....	23
Сув ёқалаб... ..	25
Фарғона.....	26
Тингла ҳаёт!.....	27
Шу қадар мағрур, шу қадар буюк.....	29
Нурхонни йўқлаб... ..	31
Дарё бўйлаб... ..	33
Бир гўзал.....	35
Яхши шаҳар.....	36
Балки.....	38
Ўғил.....	39
Ёз.....	41
Куз.....	42
Ойсулув.....	43
«Самога термилиб боқдим кечаси...».....	45
Юрт қўшиғи.....	46
Сени, болалигим... ..	47
Лолазордан ўтганда.....	49
Ой юзли.....	51
«Кўзларим йўли устида».....	53
Яли-яли.....	54
Шодиёна.....	55
Дам.....	57
Тўйга атаганим... ..	58
Уйғон!.....	60
Ўйлар.....	61
Қизғалдоқ.....	63
Қиз.....	65
Коя.....	67
Барака томчилари.....	69

Навой	71
Боғимнинг чечаклари	73
Холтош	74
Кул буйларида	77
Сахарларда	78
Пилла	79
Мард йигит ёринг бўлай	80
Сен она	81
Қора кўзи	82
Бўсаси қанд	83
Кўзларим йўлингда	84
Бобо	85
Ёр	86
Боғ кўча	87
Қирғоқ	88
Денгиз бўйида	90
Аму қирғоқлари	94
Эркатой	96
Ёрим бору ёрим бор	97
Бердимат амаки	98
Жала	99
Сой бўйи – яланг қумлоқ	100
Гилос	101
Қайрағоч	102
Ларза	103
Қалдирғоч	104
Булут	105
Киприкларим	106
Жўжа	107
Онагинам	108
Қайдадир булоқ	110
Махтумқули тўйига ўзбек кўзаси	111
«Юрагимни севги чертган илк оқшом»	113
Оқсоқол	114
Балиқлик бўйида	116
Балиқ ови	117
Тўрғай	118
Олтин қўнғиз	120
Қимиз	121
Кончи чироғи	123
Қарқаралик	125
Келгин	126
Куз	127
Қиш эди	129
Соч оқлиги – кўнгил оқлиги	130
Пардалик	131
Устозга атаганим	133
Тарсаки	134
Боқиши	137
Барно	138
Сен баргида	139
Олхўри	140
Дорилфунун хиёбонида	141
«Фасли баҳор, қир долазор»	144

Аразлик	145
Най	146
Чоллар	148
Чанқоқлик	150
Ёз ёмғири	152
Сув ва сулув	153
Кўнглим	155
Қалдирғоч	156
Кўклам элчиси	157
Мен кетганда	159
Анғиз	160
Ҳали ҳам	161
Ов	162
Сой	163
Шудринг	164
Кўғирмоч	165
Булоқ	166
Ёпиғлик нон	168
Чўпон	169
Шумғия	170
Кучоқ	172
Келмагин	174
Илҳом парисига	175
Оқиш	176
Салқин саҳар, дарё бўйи	177
Соз	178
Лолазор	180
Заранг коса синиғи	181
Йўлинг узун	182
Пушкин уйида	184
Куз	185
Истардимки	186
Майли	188
Агар	189
Шундоғам севаманки	190
Қуш тили	192
Ҳаттоки	194
Юлдуз	195
«Жиғам йўқ-да...»	196
«Фусункор ёруғлик...»	196
Кулгичи	197
Она юрт	199
Дунё бир соз қўшиқдан завқ ололсайди	200
Самарқанд шеърларидан	201
«Кўзларингдан ўргилай, қараб қўй қиё»	202
«Бутун олам жамоли қизлар жилмайишида»	203
«Сойларга тикилсам, кўзим ёшланур»	204
Қишлоғим	205
«... Ёрамазон айтар эдик баъзи кез»	206
Алёр тагин	207
Кўнглим	210
Менлигим	211
«Қаъбамсан, шеърят, эзгу эҳромим»	213
Онагинам	214

Тушмасин	216
«Қоронғулик тушар»	217
Тун бўйи	218
Иззалик	219
Чирилдоқ	220
Сеҳр	221
Жужун	223
Бетоблигимда	227
Ача	228
Туй	230
Чақмоқ	232
Чимилдиқ	233
Бир кез	234
Кўл ёқалаб	235
Буқабулоқ	236
Бу ўша	238
«Тун сукути чўкмиш зилол ҳавога»	239
Қишлоқда қиш	240
«Кўкламда, ёмғир мўл ёғса, дер эдик»	242
Ўзим биламан	243
Излаганим	244
Абдулҳаққа айтганим	245
Ёруғлик	247
«Босириқ тушдай босиб келур саратон»	248
Ўсмирлик	249
Шароб	250
Армон	251
«Саратонда соябонинг бўлайин»	252
Тун	253
Кўк чой	254
Овунчоқ	256
Тошкентим осмонидан	257
Кўқалдош	258
Қайда?	259
Қуш	260
Аёв улоқ	261
Кўқон ниҳоллари	264
Сумалак	265
Сутдек ойдин	266
Ҳандалак	267
«Ором оғушида мудрар эди тун»	268
«Розиман, розиман, ўла-ўлгунча»	269
«Бу йўлдан ҳар замон ўтганинг маҳал»	270
Кисавур	271
Жийда	272
Рақс	273
Агар мен	274
Халқ дилининг кўзгуси	276
Аллома	278
Сурат (Лирик қисса)	280

МИРТЕМИР

САЙЛАНМА

Тошкент «Маънавият» 2012

Муҳаррир *С. Аҳмедов*
Мусаввир *Н. Попов*
Техн. муҳаррир *Т. Золотилова*
Мусаҳҳиҳ *О. Бозорова*
Компьютерда тайёрловчи *Ш. Соҳибов*

Лицензия АИ №189, 10.05.2011 й. да берилган. Босишга 01.11.2011 й. да рухсат этилди. Бичими 84×108/32, Times гарнитураси. Офсет босма усулида босилди. Шартли б. т. 15,54. Нашр т. 5,77. 1000 нусха.
Буюртма №1987А. Нархи шартнома асосида.

«Маънавият» нашриёти. 100047. Тошкент, Тараққиёт 2-берккўча, 2-уй.
Шартнома 46-11. Тел.: (+998 71) 289-65-66.

**«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компаниясида чоп этилди.
100000. Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй. 2012.**